

Nr 48.

Ankom till riksdagens kansli den 9 juni 1936 kl. 2 e. m.

Utlåtande i anledning av dels Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag om ändring i vissa delar av 8, 10, 11 och 16 kap. strafflagen m. m., dels ock väckta motioner angående statsfientlig verksamhet m. m.

Genom en den 9 april 1936 dagtecknad, till lagutskott hänvisad proposition, nr 234, vilken behandlats av första lagutskottet, har Kungl. Maj:t under åberopande av propositionen bilagda, i statsrådet och lagrådet förda protokoll föreslagit riksdagen att antaga nedan intagna vid propositionen fogade förslag till

- 1) lag om ändring i vissa delar av 8, 10, 11 och 16 kap. strafflagen;
- 2) lag angående indragning av vissa skrifter; samt
- 3) lag om ändring i vissa delar av strafflagen för krigsmakten.

I samband med berörda proposition har utskottet till behandling förehäft följande inom riksdagen väckta motioner, nämligen motionerna

inom första kammaren

nr 149—151 och 153 av herr *Bagge m. fl.*,

nr 217 av herr *Sandström* samt

nr 271—273 och 275—283 av herr *Bergman m. fl.*,

inom andra kammaren

nr 102 av herr *Meyerhöffer m. fl.*,

nr 163 av herr *Henrikson m. fl.*,

nr 264 och 265 av herrar *Hagberg* i Luleå och *Brädefors*,

nr 354—357 av herr *Skoglund m. fl.*,

nr 568—570 och 572—580 av herrar *Åqvist* och *Österström*,

nr 802 av herr *Ström m. fl.* samt

nr 805 av herrar *Hagberg* i Luleå och *Brädefors*.

Beträffande de skäl som ligga till grund för propositionen får utskottet, i den mån redogörelse därför icke lämnas här nedan, hänvisa till propositionen.

I skrivelse den 19 maj 1933 (nr 221) anhöll riksdagen, att Kungl. Maj:t måtte föranstalta om en förutsättningslös utredning angående åtgärder mot sådan av sammanslutningar eller enskilda bedriven verksamhet, som syftade

till att med våld eller eljest på olaglig väg omstörta eller förändra Sveriges stats- och rättsordning.

Kungl. Maj:t beslöt därefter den 26 maj 1933 att tillsätta en kommitté med uppdrag att verkställa sådan utredning. Till ordförande och ledamot i kommittén förordnades därvid justitierådet Emil Sandström. I enlighet med erhållet bemyndigande förordnade chefen för justitiedepartementet den 30 maj 1933 till ytterligare ledamöter i kommittén revisionssekreteraren Erik Lind, ledamöterna av riksdagens första kammare professorn J. Bergman, häradshövdingen Th. Borell, förste vice talmannen läroverksadjunkten Olof Olsson och ombudsmannen Anton Pettersson samt ledamoten av riksdagens andra kammare redaktören Karl Bergström. Efter det Lind utnämnts till justitieråd beviljades honom entledigande från ledamotsuppdraget från och med den 1 oktober 1933 samt förordnades till ledamot i hans ställe ledamoten av riksdagens andra kammare redaktören Ivar Österström.

Den 11 januari 1935 avgav kommittén betänkande med förslag angående åtgärder mot statsfientlig verksamhet (statens off. utr. 1935: 8). Betänkandet är ej enhälligt, i det att skiljaktiga meningar uttalats å ena sidan av herr Borell, som i åtskilliga hänseenden föreslagit längre gående åtgärder än kommittén velat förordna, samt å andra sidan av herrar Bergström och Olof Olsson, vilka i väsentliga delar icke biträtt kommitténs förslag, varjämte herr Olof Olsson avgivit en principreservation avseende betänkandet i dess helhet.

I förevarande proposition har, i mer eller mindre förändrad form, upptagits en del av de utav kommittén framlagda förslagen av allmän lags natur. Beträffande innehållet därav hänvisas till sid. 64 o. följ. i detta utlåtande. I den samtidigt med förevarande proposition avlätna propositionen nr 235, vilken hänskjutits till behandling av konstitutionsutskottet, ha framlagts vissa med nyssnämnda förslag sammanhängande förslag till ändring i tryckfrihetsförordningen.

Av ovannämnda motioner äro endast motionerna II: 802 och 805 väckta direkt i anledning av förevarande proposition. De övriga motionerna ha väckts före propositionens avlämnande och, till större delen, i omedelbar anslutning till kommitténs förslag eller den av herr Borell avgivna reservationen.

Herr Bergmans m. fl. motioner.

I motionerna I: 271—273 och 275—283 samt de därmed, i ordningsföljden, likalydande motionerna II: 568—570 och 572—580 påyrkas lagstiftning i stort sett i överensstämmelse med förslag som framlagts i kommitténs betänkande.

Sålunda föreslås i motionerna I: 271 och II: 568 att riksdagen måtte för sin del antaga en lag angående för statens säkerhet och ordningen i landet farliga sammanslutningar i huvudsaklig överensstämmelse med följande av kommittén avgivna

F ö r s l a g
till
L a g
angående för statens säkerhet och ordningen i landet farliga samman-
slutningar.

Härigenom förordnas som följer:

1 §.

Sammanslutning, vars verksamhet med hänsyn till genom densamma ådagalagt syfte att med våld omstörta eller förändra rikets statsskick eller med hänsyn till sådana yttringar därav som försök att hindra offentlig myndighet i dess verksamhet, brott mot medborgerlig frihet eller andra brottsliga handlingar eller förberedelser därtill är av beskaffenhet att sätta statens säkerhet eller ordningen i landet i uppenbar fara, må jämte av densamma beroende sammanslutningar kunna, på talan av justitiekanslern, av domstol upplösas.

Upplöst sammanslutnings verksamhet må ej fortsättas, och skall i upplösningsbeslutet meddelas förbud däremot. Sammanslutningens egendom skall likvideras, och må domstolen förordna gode män att verkställa likvidationen. Beroende på de omständigheter, som föranleda upplösningen, må domstolen kunna förklara egendomen förverkad.

2 §.

Sammanslutning, som bildas i uppenbar avsikt att fortsätta upplöst sammanslutnings verksamhet, må jämväl kunna, på sätt i 1 § sägs, förklaras upplöst.

3 §.

Den, som mot meddelat förbud fortsätter, eller främjar fortsättningen av, upplöst sammanslutnings verksamhet såsom genom deltagande i beslut eller beivrande av sammanträde för främjande av dess syfte, utgivande eller spridande av tidning eller annan skrift för sådant ändamål eller erläggande av avgift eller upplåtelse av lokal eller redskap, genom bildande eller deltagande i sammanslutning, som uppenbart är avsedd att fortsätta den upplösta sammanslutningens verksamhet, eller genom främjande av sådan sammanslutnings verksamhet, straffes, där ej gärningen enligt allmänna strafflagen är belagd med strängare straff, med fängelse. Äro omständigheterna försvårande, må till straffarbete i högst två år dömas. Är brottet ringa eller äro omständigheterna eljest synnerligen mildrande, må till dagsböter dömas.

Är den brottslige tjänsteman i statens eller kommuns tjänst, vare det ansett såsom försvårande omständighet, och må han, ändå att han fälles till ringare straff än straffarbete, dömas till avsättning eller mistning av tjänsten på viss tid.

4 §.

Egendom, som med ägarens eller hans ställföreträdarens samtycke användes för att främja fortsättningen av upplöst sammanslutnings verksamhet, må kunna dömas förverkad.

5 §.

Mål enligt 1 eller 2 § anhängiggöres vid Svea hovrätt, och skall hovrätten vid företagande av sådant mål bestå av presidenten samt fyra efter lottnings utsedda ordinarie ledamöter.

På talan mot huvudorganisation må jämväl underlydande lokalavdelning förklaras upplöst.

Åtal för brott mot 3 § anhängiggöres vid allmän underrätt och utföres av allmän åklagare.

6 §.

Genom beslut under rättegången, som ej må särskilt överklagas, må domstol, där mål om upplösning av sammanslutning är anhängigt, meddela förbud att tills vidare i avvaktan på slutligt utslag fortsätta sammanslutningens verksamhet, och gälla angående överträdelse av sådant förbud vad i 3 och 4 §§ är stadgat. I beslut må förordnas gode män att omhändertaga sammanslutningens egendom.

Justitiekanslern må förordna om beslag å egendomen. I fråga om sådant beslag skall i tillämpliga delar gälla vad i lagen den 12 maj 1933 om vissa tvångsmedel i brottmål föreskrives.

7 §.

Böter, som ådömas enligt denna lag, tillfalla kronan. Saknas tillgång till böternas gäldande, förvandlas de enligt allmänna strafflagen. Behållningen av förverkad egendom tillfaller allmänna pensionsfonden.

8 §.

Angående förbud mot utgivande eller spridande av tryckt skrift för att fortsätta, eller främja fortsättningen av, upplöst sammanslutnings verksamhet så ock angående straff för överträdelse av sådant förbud stadgas i tryckfrihetsförordningen.

Denna lag träder i kraft den _____

I motionerna I: 272 och II: 569 yrkas, att riksdagen för sin del måtte antaga följande

F ö r s l a g

till

L a g**om ändring i 8 och 16 kap. strafflagen.**

Härigenom förordnas, dels att 8 kap. 14 § och 16 kap. 15 § strafflagen skola erhålla följande ändrade lydelse, dels ock att i 8 kap. strafflagen skall införas en ny paragraf av nedan angivet innehåll och betecknad såsom 21 a §:

8 KAP.

14 §.

Den, som uppsåtligen ger allmän spridning åt falska rykten eller lögnaktiga uppgifter, ägnade att väcka förakt för allmänt organ eller att framkalla fara för rikets säkerhet eller allmän ordning och frid, straffes, där ej handlingen särskilt är belagd med högre straff, med fängelse eller böter.

21 a §.

Svensk man, som insamlar eller låter insamla ej i tryck offentligt tillgängliga uppgifter angående rikets försvar eller angående förhållanden, som ha inflytande på rikets försvarskraft, i syfte att därigenom gå främmande makt tillhanda, dömes till fängelse. Äro omständigheterna synnerligen försvårande, må till straffarbete i högst två år dömas.

16 KAP.

15 §.

Ej må brott, som i 7, 8, 9 eller 11 § sagt är, åtalas av annan än målsägande, där ej ärekränkningen skett mot ämbets- eller tjänsteman i eller för hans ämbete eller tjänst eller avser förhållande utom ämbetet eller tjänsten av beskaffenhet att den kränkte därigenom kan anses ovärdig det förtroende och den aktning, som ämbetets eller tjänstens behöriga utövning kräver; ej heller må brott, som i 12 § sägs, åtalas av allmän åklagare, där det ej av målsägande till sådant åtal anges.

Denna lag träder i kraft den

I motionerna I: 273 och II: 570 yrkas, att riksdagen måtte för sin del antaga följande

F ö r s l a g

till

L a g**angående skrifter, ägnade att undergräva krigslydnaden.**

Härigenom förordnas som följer:

1 §.

Anträffas vid trupp eller ombord å flottans fartyg skrift, vilken genom meddelande av mot disciplinens krav stridande förhållningsorder, genom försök att uppväcka hat mot befälet eller på annat sätt uppenbarligen åsyftar att undergräva krigslydnaden, må indragning ske av de exemplar av skriften, som vid truppen eller å fartyget anträffas. Den, som vid

truppen eller å fartyget högsta befälet utövar, äger omedelbart vidtaga nödig åtgärd för hindrande av sådan skrifts spridande inom truppen eller å fartyget under tid, som åtgår, till dess förordnande om indragning kan av honom utverkas. Förordnande om indragningen meddelas å ort utom Stockholm av chefens för justitiedepartementet (justitiekanslerns¹) ombud för övervakning av tryckfrihetsförordningens efterlevnad samt i Stockholm av den eller de personer, som nämnde departementschef (justitiekanslern) för detta ändamål tillsatt. Förordnandet skall genast av befälet verkställas, men varde ofördröjligen av den, som meddelat det, anmält hos tryckfrihetskommittén; och ankomme på kommittén att pröva, huruvida förordnandet skall äga bestånd.

Tillsättas för Stockholm flera personer med befogenhet, som nu är sagd, varde för envar av dem angivet hans verksamhetsområde.

Vid sådan avdelning av krigsmakten, som ställes eller är ställd på krigsfot, äge högste befälhavaren rätt att förordna om indragning, varom i första stycket sägs, och skall vid hans beslut bero.

2 §.

Den, som vid trupp eller å flottans fartyg eller eljest bland krigsfolk eller bland värnpliktiga, vilka ej äro krigsmän men samlade på grund av föreskrift i värnpliktslagen, sprider eller låter utsprida för dylik spridning uppenbarligen avsedd skrift av innehåll, som i 1 § sägs, straffes, om han avvetat eller haft skäligen anledning antaga att skriften hade sådant innehåll, med fängelse i högst ett år eller dagsböter.

Lag samma vare beträffande den, som innehar exemplar av sådan skrift under omständigheter, varav det uppenbarligen framgår att han har för avsikt att så sprida eller låta sprida dem.

Har anmälan gjorts för utverkande av förordnande om indragning och meddelas ej sådant förordnande eller varder förordnandet ej bestående, vare frågan om ansvar förfallen.

3 §.

Den, som i andra fall än i 2 § sägs, medan förordnande om indragning av skrift är gällande, med vetskap om förordnandet utsprider eller låter utsprida skriften vid trupp eller å flottans fartyg, straffes på sätt i samma paragraf sägs.

4 §.

Lyder den, som gör sig skyldig till enligt denna lag straffbart förfarande, under strafflagen för krigsmakten, och är gärningen där belagd med strängare straff, straffes enligt sistnämnda lag. Straff enligt förevarande lag äge ej heller rum, där gärningen enligt allmänna strafflagen är belagd med strängare straff.

¹ Kommittén har föreslagit, att justitieministerns åligganden med avseende å tryckfrihetens övervakning skola överflyttas på justitiekanslern.

5 §.

Åtal för brott mot denna lag anhängiggöres vid allmän domstol och utföres av allmän åklagare. Lyder den brottslige under strafflagen för krigsmakten, höre dock målet till krigsdomstols upptagande.

6 §.

Böter, som ådömas enligt denna lag, tillfalla kronan. Saknas tillgång till böternas gäldande, förvandlas de enligt allmänna strafflagen.

Denna lag träder i kraft, beträffande icke tryckt skrift den _____, samt beträffande tryckt skrift då Konungen, efter det riksdagen antagit Konungens förslag till ändring av § 1 mom. 1, § 4 mom. 9, 12, 13 och 14 samt § 5 mom. 10 tryckfrihetsförordningen, låtit i riksdagen uppläsa öppet brev att kungörelse utfärdats om sådan ändring av tryckfrihetsförordningen.

I motionerna I: 275 och II: 572 yrkas, att riksdagen måtte för sin del antaga följande

F ö r s l a g
till
L a g
om mötesskydd.

Härigenom förordnas som följer:

Den, som genom våld å person eller egendom, genom oljud eller på annat sätt söker att hindra eller försvåra hållandet av allmän sammankomst för överläggning om allmänt eller enskilt ärende eller för åhörande av föredrag, straffes med fängelse. Var brottet ringa eller äro omständigheterna eljest mildrande, vare straffet dagsböter.

Böter, som ådömas enligt denna lag, tillfalla kronan. Saknas tillgång till böternas gäldande, förvandlas de enligt allmänna strafflagen.

Åtal för brott mot denna lag anhängiggöres vid allmän domstol och utföres av allmän åklagare.

Denna lag träder i kraft den _____

I motionerna I: 276 och II: 573 yrkas, att riksdagen måtte för sin del antaga följande

Förslag

till

Kungörelse

om ändrad lydelse av kungörelsen den 10 juni 1932 (nr 198) angående tillämpning för riket i dess helhet av vissa bestämmelser i ordningsstadgan för rikets städer den 24 mars 1868 (nr 22).

Härigenom förordnas, att kungörelsen den 10 juni 1932 angående tillämpning för riket i dess helhet av vissa bestämmelser i ordningsstadgan för rikets städer den 24 mars 1868 skall erhålla följande ändrade lydelse:

Vad i § 13 ordningsstadgan för rikets städer den 24 mars 1868 är stadgat i fråga om maskerad, bal, lekstuga, lindansning, positivspelning eller dylikt, akrobatiska konststycken, konstridning, djurförevisning eller andra med dessa jämförliga tillställningar skall tillämpas jämväl beträffande dylik tillställning å ort, varest vad sålunda är stadgat icke redan är gällande. Lag samma vare, såvitt nämnda paragraf avser demonstrationståg.

I förevarande fall tillkommer landsfiskal enahanda befogenhet, som enligt samma paragraf är i fråga om stad tillagd polismyndighet därstädes.

Denna kungörelse träder i kraft den

I motionerna I: 277 och II: 574 yrkas, att riksdagen måtte för sin del antaga följande

Förslag

till

Kungörelse

om ändrad lydelse av § 30 ordningsstadgan för rikets städer den 24 mars 1868 (nr 22).

Härigenom förordnas, att § 30 ordningsstadgan för rikets städer den 24 mars 1868, i dess lydelse enligt kungörelsen den 10 juni 1932 (nr 199), i nedan intagna del skall erhålla följande ändrade lydelse:

Vad — — — hänsende.

Kungl. Maj:ts befallningshavande äge jämväl, där omständigheterna därtill föranleda, att, efter vederbörandes hörande, genom beslut, som underställes Kungl. Maj:ts prövning, särskilt förordna, att vad i § 13 är stadgat skall, även i den mån bestämmelserna i samma paragraf icke dessförinnan äro gällande, tillämpas å visst område på landet; och tillkommer i förevarande fall landsfiskal enahanda befogenhet, som enligt § 13 är i fråga om stad tillagd polismyndighet därstädes.

Denna kungörelse träder i kraft den

I motionen I: 278 och II: 575 yrkas, att riksdagen måtte för sin del antaga följande

F ö r s l a g

till

L a g

om förbud för viss i det allmännas tjänst anställd personal att delta i vissa sammanslutningar eller att främja deras verksamhet.

Härigenom förordnas som följer:

Konungen äge utfärda förbud för krigsmaktens fast anställda personal och dess reserver, försvarsverkets civila personal samt befattningshavare vid polis- och åklagarväsendet att delta i sammanslutning, vars verksamhet är sådan eller vilken ålägger sina medlemmar sådana förpliktelser, att fara för behörigt fullgörande av vederbörande tjänsteplikt kan uppkomma, eller att främja sådan sammanslutnings verksamhet.

Överträdelse av sådant förbud varde för tjänsteman ansett som fel i tjänsten och må tjänstefelet oavsett omständigheterna i övrigt kunna anses som begånget under synnerligen försvärande omständigheter.

Denna lag träder i kraft den

I motionerna I: 279 och II: 576 yrkas, att riksdagen måtte för sin del antaga följande:

F ö r s l a g

till

L a g

om ändrad lydelse av 71 och 72 §§ strafflagen för krigsmakten den 23 oktober 1914 (nr 324).

Härigenom förordnas, att 71 och 72 §§ strafflagen för krigsmakten skola, 71 § i nedan angivna del, erhålla följande ändrade lydelse:

71 §.

Var som muntligen inför samlat krigsfolk eller genom skrift, den han bland krigsfolket utspritt eller utsprida låtit, uppmanat eller annorledes sökt förleda till ohörsamhet mot förmans eller överordnads befallningar i tjänsten eller eljest såsom genom meddelande av mot disciplinens krav stridande förhållningsorder, genom försök att uppväcka hat mot befälet eller på annat sätt sökt undergräva krigslydnaden, varde — — — är sagt.

Lag samma vare om den, som annans skrift, den där innefattar sådant försök att undergräva krigslydnaden, som i 1 mom. sägs, utspritt eller utsprida låtit för att därmed främja den med skriften åsyftade verkan.

Lag samma vare ock om den, som innehar för spridning bland krigsfolk uppenbarligen avsedd skrift av innehåll, som i 1 mom. sägs, under omständigheter, varav det uppenbarligen framgår, att han har för avsikt att så sprida eller låta sprida den.

72 §.

Den, som, medan förordnande om indragning av skrift jämlikt lagen angående skrifter, ägnade att undergräva krigslydnaden, är gällande, med vetenskap om förordnandet utsprider eller låter utsprida skriften vid trupp eller å flottans fartyg, dömes till fängelse i högst ett år eller disciplinstraff. Sker brottet vid tillfälle, som i 65 § sägs, då må till straffarbete i högst ett år dömas.

Denna lag träder i kraft, beträffande icke tryckt skrift den _____, samt beträffande tryckt skrift då Konungen, efter det att riksdagen antagit Konungens förslag till ändring av § 1 mom. 1, § 4 mom. 9, 12, 13 och 14 samt § 5 mom. 10 tryckfrihetsförordningen, låtit i riksdagen uppläsa öppet brev att kungörelse utfärdats om sådan ändring av tryckfrihetsförordningen.

I motionerna I: 280 och II: 577 yrkas, att riksdagen måtte för sin del antaga följande

F ö r s l a g
till
L a g
om förbud för krigsmanskap att deltaga i politiska demonstrationståg
och vissa sammankomster.

Härmed förordnas som följer:

Det vare krigsmanskap förbjudet att i militär tjänstedräkt deltaga i politiska demonstrationståg.

Det vare vidare krigsmanskap förbjudet att bevista sammankomst anordnad av sammanslutning, vilken^o krigsmaktens fast anställda personal ej må tillhöra.

Är eljest sammankomst utsatt att äga rum å ort, där krigsmanskap är samlat till tjänstgöring, eller i grannskapet därav, och kan på giltiga grunder antagas att vid sammankomsten skola förekomma yttranden, vilka genom meddelande av mot disciplinens krav stridande förhållningsorder, genom försök att uppväcka hat mot befälet eller på annat sätt åsyfta att undergräva krigslydnaden, äge på stället varande högste befälhavaren förbjuda manskapet att deltaga i sammankomsten. Om förbudets meddelande avlåte befälhavaren ofördröjligen underrättelse till justitiekanslern.

Överträdelse av förbud, som här avses, vare ansett såsom brott mot krigs-

lydnaden, varom sägs i 79 § strafflagen för krigsmakten, eller såsom försummelse av tjänsteplikt enligt 130 § samma lag.

Denna lag träder i kraft den _____, då lagen den 16 juni 1906 (nr 42 s. 3) om förbud för krigsmanskap att delta i vissa sammankomster skall upphöra att gälla.

I motionerna I: 281 och II: 578 yrkas, att riksdagen måtte hemställa om utfärdande av följande

Förordning om ändrad lydelse av 27 § 1 mom. i förordningen av den 11 juli 1919 (nr 406) angående försäljning av pilsnerdricka.

Härigenom förordnas, att 27 § 1 mom. i förordningen av den 11 juli 1919 angående försäljning av pilsnerdricka skall erhålla följande ändrade lydelse:

1. Visa sig å ställe, där idkande av utskänkning medgivits enligt 13 §, oordningar eller bedrivs där osedlighet och kan till följd därav rörelsens innehavare icke anses vara lämplig att vidare förestå densamma eller kan rörelsen på giltiga grunder antagas ha till syfte att främja verksamhet för undergrävande av krigslydnaden, äger Konungens befallningshavande att återkalla utskänkningen.

Denna förordning träder i kraft den _____

I motionerna I: 282 och II: 579 yrkas, att riksdagen måtte hemställa om utfärdande av följande

Förordning om ändrad lydelse av 14 § 1 mom. i förordningen av den 8 maj 1925 (nr 119) angående försäljning av vissa alkoholfria och därmed jämförliga drycker.

Härigenom förordnas, att 14 § 1 mom. i förordningen av den 8 maj 1925 angående försäljning av vissa alkoholfria och därmed jämförliga drycker skall erhålla följande ändrade lydelse:

1. Bedrivs å försäljningsställe osedlighet, eller visar sig sådant ställe utgöra tillhåll för personer, som dömts för olovlig befattning med rusdrycker, eller finnes innehavaren vara oförmögen att upprätthålla god ordning i försäljningslokalen, eller föranledas av försäljningen oordningar i närheten av försäljningsstället eller kan rörelsen på giltiga grunder antagas ha till syfte att främja verksamheten för undergrävande av krigslydnaden äger länsstyrelsen återkalla tillstånd till försäljning eller för viss tid meddela förbud mot utskänkning.

Denna förordning träder i kraft _____

I motionerna I: 283 och II: 580 yrkas, att riksdagen måtte för sin del antaga följande

Förslag
till
Kungörelse
om tillägg till § 1 kungörelsen den 9 maj 1916 (nr 149) angående vad militär personal i vissa fall har att iakttaga vid upprätthållande av allmän ordning m. m.

Härigenom förordnas, att till § 1 kungörelsen den 9 maj 1916 angående vad militär personal i vissa fall har att iakttaga vid upprätthållande av allmän ordning m. m. skall fogas ett nytt stycke av följande lydelse:

Inom militärt övningsområde samt i läger eller kvarter äge militär befälhavare även i andra fall än nyss är sagt sörja för upprätthållande av ordningen. För sådant ändamål må från området avlägsnas den, som uppträder berusad eller stör ordningen. I trängande fall må ock sådan person tagas i förvar såsom i föregående stycke sägs.

Denna kungörelse träder i kraft den

Herr Bagges m. fl. motioner.

I motionerna I: 149—151 och 153 samt II: 354—357, vilka äro likalydande, I: 149 med II: 354, I: 150 med II: 355, I: 151 med II: 357 och I: 153 med II: 356, påyrkas lagstiftning i huvudsaklig överensstämmelse med förslag som inom förutberörda kommitté framlagts i herr Borells särskilda yttrande, dock att i stället för ett av herr Borell avgivet förslag till lag angående för statens säkerhet och ordningen inom landet farliga sammanslutningar i förevarande grupp av motioner föreslagits, att i 8 kap. strafflagen skulle införas en ny paragraf, betecknad såsom 3 b §.

I motionerna I: 149 och II: 354 hemställes sålunda, att riksdagen måtte för sin del antaga följande

Förslag
till
Lag
om ändring i 8 kap. strafflagen.

Härigenom förordnas att 8 kap. 3 §, 14 § och 30 § strafflagen skola erhålla följande ändrade lydelse ävensom att i 8 kap. strafflagen skola införas tre nya paragrafer av nedan angivet innehåll och betecknade såsom 3 a §, 3 b § och 21 a §.

8 KAP.

3 §.

Har någon muntligen inför menighet eller annan folksamling eller i skrift den han utspritt eller utsprida låtit eller i muntligt eller skriftligt meddelande innehållande anvisningar för förenings eller annan sammanslutnings eller dess medlemmars verksamhet uppmanat eller annorledes sökt förleda till förräderi, som i 1 § sagt är, dömes, när ingen straffbar verkan därå följde, till straffarbete i högst sex år. Samma lag vare om den, som annans skrift utspritt eller utsprida låtit, att därmed komma sådant förräderi åstad.

3 a §.

Var, som söker förleda till eller annorledes verkar för omstörtande av den lagliga samhällsordningen med våldsamma medel, ändå att planerna eller förberedelserna för sådan omstörtning ej äro sådana, att bestämmelserna i 2 och 3 §§ därå äro tillämpliga, dömes till fängelse eller straffarbete i högst 4 år. Äro omständigheterna synnerligen mildrande, må till böter dömas.

Sker sådan gärning i avsikt att förmå försvarsverket tillhörande personal eller värnpliktiga, som ej tillhöra försvarsverket men äro samlade på grund av föreskrift i värnpliktslagen, att biträda vid sådant omstörtande eller vid sådant tillfälle svika sina plikter mot den lagliga statsmakten, skall detta anses såsom synnerligen försvårande.

3 b §.

Den, som ansluter sig till sådan förening, organisation eller annan sammanslutning, som honom veterligen är verksam för våldsamt omstörtande av Sveriges stats- och samhällsordning eller avser främjande eller medelbart eller omedelbart understödjande av dylik verksamhet, eller vilken genom värvande av medlemmar, insamlande av medel, erläggande av avgift eller på annat därmed jämförligt sätt verkar till förmån för honom veterligen så beskaffad sammanslutning,

eller som deltagar i möte, som honom veterligen sammankallats för främjande av högförrädisk verksamhet, eller å vilket lägges råd eller beslutas om främjande av högförräderi åsyftande verksamhet eller grundande av i föregående stycke nämnd sammanslutning, därest icke av omständigheterna framgår, att hans avsikt icke varit att befrämja dylik verksamhet,

straffes, där ej handlingen särskilt är belagd med högre straff, med fängelse. Äro omständigheterna försvårande må till straffarbete i högst två år dömas. Är brottet ringa eller äro omständigheterna eljest synnerligen mildrande, må till dagsböter dömas.

Är den brottslige tjänsteman i statens eller kommunens tjänst, vare det ansett såsom försvårande omständighet, och må han, ändå att han fälles till ringare straff än straffarbete, dömas till avsättning eller mistning av tjänsten på viss tid.

14 §.

Den, som uppsåtligen ger allmän spridning åt falska rykten eller lögnaktiga uppgifter, ägnade att väcka förakt för allmänt organ eller att framkalla fara för rikets säkerhet eller allmän ordning och frid, straffes, där ej handlingen särskilt är belagd med högre straff, med fängelse eller böter.

21 a §.

Svensk man, som insamlar, låter insamla eller förmedlar insamling av uppgifter angående rikets försvar eller angående förhållanden, som ha inflytande på rikets försvarskraft, i syfte att därigenom gå främmande makt tillhanda eller eljest i statsfientligt syfte, dömes, då uppgifterna ej äro av beskaffenhet att böra hållas hemliga, till fängelse. Äro omständigheterna synnerligen försvärande, må till straffarbete i högst två år dömas.

30 §.

Den, som till straff efter 1, 4, 5, 6, 9, 11, 13 eller 15 §, 17 § 1 mom. eller 22 § 1 mom. sig skyldig gjort, varde ock dömd till påföljd enligt 2 kap. 19 §. Lag samma vare, om någon efter 2, 3, 3 a, 3 b, 7, 8, 10 eller 21 a § är förfallen till straffarbete i minst sex månader.

Denna lag träder i kraft den _____

F ö r s l a g

till

L a g**om ändring i 10 kap. strafflagen.**

Härigenom förordnas att 10 kap. 14 § strafflagen skall erhålla följande ändrade lydelse, ävensom att i 10 kapitlet strafflagen skall införas en ny paragraf av nedan angivet innehåll och betecknad såsom 24 §.

10 KAP.

14 §.

Var, som muntligen inför menighet eller folksamling, eller i skrift, den han utspritt eller utsprida låtit, eller i muntligt eller skriftligt meddelande innehållande anvisningar för förenings eller annan sammanslutnings eller dess medlemmars verksamhet uppmanar till våld å person eller egendom eller till annat brott, varde, där ej uppmaningen särskilt med straff belagd är, dömd till böter eller fängelse. Avsåg uppmaningen brott, varå strängare straff än fängelse kan följa, eller äro eljest omständigheterna synnerligen försvärande, då må till straffarbete i högst fyra år dömas. Är den skyldige i följd av uppmaningen förfallen till straff för delaktighet i brott, som därå följt, gälle vad i 4 kap. 1 § stadgas.

Där någon annorledes, såsom genom prisande av brottslig handling, muntligen inför menighet eller folksamling eller i skrift den han utspritt eller utsprida låtit söker förleda till brott, vare lag som i 1 mom. sägs.

Har någon eljest på sätt i 1 eller 2 mom. förmäles sökt förleda till ohörsamhet mot lag eller laga myndighet straffes med böter eller fängelse.

Där någon i annat fall än nu sagt är muntligen inför samlad personal tillhörande försvarsverket eller bland värnpliktiga, vilka ej tillhöra försvarsverket, men äro samlade på grund av föreskrift i värnpliktslagen, eller i skrift, den han bland försvarsverkets personal eller bland sådana värnpliktiga utspritt eller utsprida låtit, sökt förleda till ohörsamhet mot förmans eller överordnads befallningar i tjänsten eller eljest genom meddelande av mot disciplinens krav stridande förhållningsorder, genom försök att uppväcka hat mot befälet eller på annat sätt sökt undergräva krigslydnaden dömes till fängelse eller till straffarbete i högst fyra år. Äro omständigheterna synnerligen mildrande må till böter dömas.

Vad i denna lag är stadgat gälle även om den, som annans skrift, vars innehåll är efter samma paragraf straffbart, utspritt eller utsprida låtit för att därmed främja den med skriften åsyftade verkan.

24 §.

Var som, muntligen inför menighet eller folksamling, eller i skrift den han utspritt eller utsprida låtit, skymfar rikets flagga, straffes med fängelse i högst sex månader eller böter.

Vad i denna paragraf är stadgat, gälle även om den som annans skrift med sådant innehåll utspritt eller utsprida låtit.

Denna lag träder i kraft den

F ö r s l a g

till

L a g

om ändring i 16 kap. strafflagen.

Härigenom förordnas att 16 kap. 15 § strafflagen skall erhålla följande ändrade lydelse:

16 KAP.

15 §.

Ej må brott, som i 7, 8, 9 eller 11 § sagt är, åtalas av annan än målsägande, där ej ärekränkningen skett mot ämbets- eller tjänsteman i eller för hans ämbete eller tjänst eller avser förhållande utom ämbetet eller tjänsten av beskaffenhet att den kränkte därigenom kan anses ovärdig det förtroende och den aktning, som ämbetets eller tjänstens behöriga utövning kräver; ej heller må brott, som i 12 § sägs, åtalas av allmän åklagare, där det ej av målsägande till sådant åtal angives.

Denna lag träder i kraft den

Förslag
till
Lag
angående skrifter, ägnade att undergräva krigslydnaden.

Härigenom förordnas som följer:

1 §.

Därest vid trupp eller bland värnpliktiga, vilka ej äro krigsmän men äro samlade på grund av föreskrift i värnpliktslagen, eller ombord å flottans fartyg eller vid försvarsverket tillhörande anstalt skrift anträffas, vilken genom meddelande av mot disciplinens krav stridande förhållningsorder, genom försök att uppväcka hat mot befälet eller på annat sätt uppenbarligen åsyftar att undergräva krigslydnaden eller verkar för omstörtande av den lagliga samhällsordningen med våldsamma medel, må indragning ske av de exemplar av skriften, som under sådana förhållanden anträffas. Den, som vid truppen eller å fartyget eller vid anstalten högsta befälet utövar, äger omedelbart vidtaga nödig åtgärd för hindrande av sådan skrifts spridande inom truppen eller å fartyget eller vid anstalten under tid, som åtgår, till dess förordnande om indragning kan av honom utverkas. Förordnande om indragningen meddelas å ort utom Stockholm av chefens för justitiedepartementet ombud för övervakning av tryckfrihetsförordningens efterlevnad samt i Stockholm av den eller de personer, som nämnde departementschef för detta ändamål tillsatt. Förordnandet skall genast av befälet verkställas, men varde ofördröjligen av den, som meddelat det, anmält hos tryckfrihetskommittén; och ankomme på kommittén att pröva, huruvida förordnandet skall äga bestånd.

Tillsätts för Stockholm flera personer med befogenhet, som nu är sagd, varde för envar av dem angivet hans verksamhetsområde.

Vid sådan avdelning av krigsmakten, som ställes eller är ställd på krigsfot, äge högste befälhavaren rätt att förordna om indragning, varom i första stycket sägs, och skall vid hans beslut bero.

2 §.

Befinnes periodisk skrift gång efter annan intaga artiklar, vilka genom sådant innehåll som i 1 § sägs uppenbarligen äro ägnade att undergräva krigslydnaden eller verka för omstörtande av den lagliga samhällsordningen med våldsamma medel, må tryckfrihetskommittén efter framställning av högste på viss förläggningssort kommenderande befälhavare förordna att sådan skrift under viss tid ej överstigande ett år ej må spridas vid trupp eller bland under militärt befäl stående värnpliktiga eller ombord å flottans fartyg eller vid försvarsverket tillhörande anstalt. Sådant förordnande gälle som indragningsförordnande och skall delgivas utgivaren.

3 §.

Om Konungen utfärdar förbud för försvarsverkets personal att tillhöra viss sammanslutning eller deltaga i dessa sammankomster gälle detta jämväl som sådant förbud mot spridning, som i 2 § sägs, i fråga om periodisk skrift som av sammanslutningen utgives.

4 §.

Den, som vid trupp eller bland värnpliktiga, vilka ej äro krigsmän, men äro samlade på grund av föreskrift i värnpliktslagen, eller ombord å flottans fartyg eller vid försvarsverket tillhörande anstalt eller eljest bland försvarsverkets personal sprider eller låter utsprida skrift, som i 1 § sägs, straffes, om han avvetat eller haft skälig anledning antaga att skriften hade sådant innehåll, med fängelse eller dagsböter. Äro omständigheterna synnerligen försvårande, må till straffarbete i högst 4 år dömas.

Lag samma vare beträffande den, som innehar exemplar av sådan skrift under omständigheter, varav det uppenbarligen framgår, att han har för avsikt att så sprida eller låta sprida dem.

Har anmälan gjorts för utverkande av förordnande om indragning och meddelas ej sådant förordnande eller varder förordnandet ej bestående, vare frågan om ansvar förfallen.

5 §.

Lyder den, som gör sig skyldig till enligt denna lag straffbart förfarande, under strafflagen för krigsmakten, och är gärningen där belagd med strängare straff, straffes enligt sistnämnda lag. Straff enligt förevarande lag äge ej heller rum, där gärningen enligt allmänna strafflagen är belagd med strängare straff.

6 §.

Åtal för brott mot denna lag anhängiggöres vid allmän domstol och utföres av allmän åklagare. Lyder den brottslige under strafflagen för krigsmakten, höre dock målet till krigsdomstols upptagande.

7 §.

Böter, som ådömas enligt denna lag, tillfalla kronan. Saknas tillgång till böternas gäldande, förvandlas de enligt allmänna strafflagen.

Denna lag träder i kraft, beträffande icke tryckt skrift den _____, samt beträffande tryckt skrift då Konungen, efter det riksdagen antagit Konungens förslag till ändring av § 1 mom. 1 tryckfrihetsförordningen, låtit i riksdagen uppläsa öppet brev att kungörelse utfärdats om sådan ändring av tryckfrihetsförordningen.

F ö r s l a g
till
L a g
om mötesskydd.

Härigenom förordnas som följer:

Den, som genom våld å person eller egendom, genom oljud eller på annat sätt söker att hindra eller försvåra hållandet av allmän sammankomst för överläggning om allmänt eller enskilt ärende eller för åhörande av föredrag, straffes med fängelse. Var brottet ringa eller äro omständigheterna eljest mildrande, vare straffet dagsböter.

Böter, som ådömas enligt denna lag, tillfalla kronan. Saknas tillgång till böternas gäldande, förvandlas de enligt allmänna strafflagen.

Åtal för brott mot denna lag anhängiggöres vid allmän domstol och utföres av allmän åklagare.

Denna lag träder i kraft den _____

F ö r s l a g
till
L a g
om förbud för viss i det allmännas tjänst anställd personal att deltaga i vissa sammanslutningar eller att främja deras verksamhet.

Härigenom förordnas som följer:

Konungen äge utfärda förbud för krigsmaktens fast anställda personal och dess reserver, försvarsverkets civila personal samt befattningshavare vid polis- och åklagarväsendet att deltaga i sammanslutning, vars verksamhet är sådan eller vilken ålägger sina medlemmar sådana förpliktelser, att fara för behörigt fullgörande av vederbörandes tjänsteplikt kan uppkomma, eller att främja sådan sammanslutnings verksamhet.

Överträdelse av sådant förbud varde för tjänsteman ansett som fel i tjänsten, och må tjänstefelet oavsett omständigheterna i övrigt kunna anses som begånget under synnerligen försvårande omständigheter.

F ö r s l a g
till
L a g
om förbud för krigsmanskap att deltaga i demonstrationståg och vissa sammankomster.

Härmed förordnas som följer:

Det vare krigsmanskap förbjudet att i militär tjänstedräkt deltaga i demonstrationståg.

Det vare vidare krigsmanskap förbjudet att bevista sammankomst anordnad av sammanslutning, vilken krigsmaktens fast anställda personal ej må tillhöra.

Är eljest sammankomst utsatt att äga rum å ort, där krigsmanskap är samlat till tjänstgöring, eller i grannskapet därav, och kan på giltiga grunder antagas att vid sammankomsten skola förekomma yttranden, vilka genom meddelande av mot disciplinens krav stridande förhållningsorder, genom försök att uppväcka hat mot befälet eller på annat sätt åsyfta att undergräva krigslydnaden eller som syfta till omstörtande av den lagliga samhällsordningen med våldsamma medel, äge på stället varande högsta befälhavaren förbjuda manskapet att deltaga i sammankomsten. Allmänt förbud må meddelas mot deltagande i sådana sammankomster som anordnas av förening eller sammanslutning, som enligt vad allmänt känt är bedriver disciplinupplösande eller statsfientlig propaganda. Om förbuds meddelande avlåte befälhavaren ofördröjligen underrättelse till justitiekanslern.

Överträdelse av förbud, som här avses, vare ansett såsom brott mot krigslydnaden, varom sägs i 79 § strafflagen för krigsmakten, eller såsom försummelse av tjänsteplikt enligt 130 § samma lag.

Denna lag träder i kraft den _____, då lagen den 16 juni 1906 (nr 42 s. 3) om förbud för krigsmanskap att deltaga i vissa sammankomster skall upphöra att gälla.

F ö r s l a g

till

L a g

om ändrad lydelse av 68, 71 och 72 §§ strafflagen för krigsmakten den 23 oktober 1914 (nr 324).

Härigenom förordnas, att 68, 71 och 72 §§ strafflagen för krigsmakten skola erhålla följande ändrade lydelse:

68 §.

Har någon uppmanat eller annorledes sökt förleda försvarsverkets personal till uppror, dömes till fängelse eller straffarbete i högst sex år. Är den skyldige i följd av uppmaningen förfallen till straff för delaktighet i brott, som därå följt, gälle vad i 4 kap. 1 § allmänna strafflagen och 34 § denna lag är sagt.

71 §.

Var, som muntligen eller i skrift den han bland försvarsverkets personal utspritt eller utsprida låtit, sökt förleda till ohörsamhet mot förmans eller överordnads befallningar i tjänsten eller eljest såsom genom meddelande av mot disciplinens krav stridande förhållningsorder, genom försök att upp-

väcka hat mot befäl eller på annat sätt sökt undergräva krigslydnaden, eller verkar för omstörtande av den lagliga samhällsordningen med våldsamma medel, varde, där ej gärningen är att anse såsom uppmaning eller förledande till uppror, varom i 68 § förmåles, dömd till straffarbete i högst 4 år eller, där omständigheterna äro synnerligen mildrande, till fängelse eller disciplinstraff. Är den skyldige i följd av gärningen förfallen till straff för delaktighet i brott, som därå följt, gälle vad i 4 kap. 1 § allmänna strafflagen och 34 § denna lag är sagt.

Lag samma vare om den, som annans skrift, den där innefattar sådant försök att undergräva krigslydnaden, som i 1 mom. sägs, utspritt eller utsprida låtit för att därmed främja den med skriften åsyftade verkan.

Lag samma vare ock om den, som innehar för spridning bland krigsfolk uppenbarligen avsedd skrift av innehåll, som i 1 mom. sägs, under omständigheter, varav det uppenbarligen framgår, att han har för avsikt att så sprida eller låta sprida dem.

72 §.

Den, som, medan förordnande om indragning av skrift jämlikt lagen angående skrifter, ägnade att undergräva krigslydnaden, är gällande, med vetenskap om förordnandet utsprider eller låter utsprida skriften vid trupp eller bland värnpliktiga, vilka ej äro krigsmän, men äro samlade på grund av föreskrift i värnpliktlagen, eller ombord å flottans fartyg eller vid försvarsverket tillhörande anstalt eller eljest bland försvarsverkets personal, dömes till fängelse i högst ett år eller disciplinstraff. Sker brottet vid tillfälle, som i 65 § sägs, då må till straffarbete i högst ett år dömas.

Denna lag träder i kraft, beträffande icke tryckt skrift den samt beträffande tryckt skrift då Konungen, efter det att riksdagen antagit Konungens förslag till ändring av § 1 mom. 1 tryckfrihetsförordningen, låtit i riksdagen uppläsa öppet brev att kungörelse utfärdats om sådan ändring av tryckfrihetsförordningen.

I motionerna I: 150 och II: 355 hemställes, att riksdagen måtte i skrivelse till Kungl. Maj:t anhålla, att Kungl. Maj:t måtte utfärda:

Kungörelse av nedan angivet innehåll om tillägg till § 1 kungörelse den 9 maj 1916 (nr 149) angående vad militär personal i vissa fall har att iakttaga vid upprätthållande av allmän ordning m. m.:

Härigenom förordnas, att till § 1 kungörelsen den 9 maj 1916 angående vad militär personal i vissa fall har att iakttaga vid upprätthållande av allmän ordning m. m. skall fogas ett nytt stycke av följande lydelse:

Inom militärt övningsområde samt i läger eller kvarter eller i grannskapet därav eller eljest vid trupp äge militär befälhavare även i andra fall än nyss sagts sörja för upprätthållande av ordningen. För sådant ändamål må

från området avlägsnas den, som uppträder berusad eller stör ordningen. I trängande fall må ock sådan person tagas i förvar såsom i föregående stycke sägs.

Denna kungörelse träder i kraft den

I motionerna I: 151 och II: 357 hemställes, att riksdagen måtte i skrivelse till Kungl. Maj:t anhålla, att Kungl. Maj:t måtte utfärda:

1) *Kungörelse av nedan angivet innehåll angående tillämpning för riket i dess helhet av bestämmelserna i § 13 ordningsstadgan för rikets städer den 24 mars 1868:*

Härigenom förordnas, att vad i § 13 ordningsstadgan för rikets städer den 24 mars 1868 är stadgat skall tillämpas även å ort, varest vad sålunda stadgas icke redan är gällande; och tillkommer i förevarande fall landsfiskal enahanda befogenhet, som enligt nämnda paragraf är i fråga om stad tillagd polismyndighet därstädes.

Kungörelsen den 10 juni 1932 angående tillämpning för riket i dess helhet av vissa bestämmelser i ordningsstadgan för rikets städer den 24 mars 1868 skall upphöra att gälla.

Denna kungörelse träder i kraft den

2) *Kungörelse av nedan angivet innehåll om ändrad lydelse av § 30 ordningsstadgan för rikets städer den 24 mars 1868:*

Härigenom förordnas, att andra stycket i § 30 ordningsstadgan för rikets städer den 24 mars 1868 skall upphöra att gälla.

Denna kungörelse träder i kraft den

I motionerna I: 153 och II: 356 hemställes, att riksdagen måtte i skrivelse till Kungl. Maj:t anhålla, att Kungl. Maj:t måtte utfärda:

1) *Förordning av nedan angivet innehåll om ändrad lydelse av 27 § 1 mom. förordningen den 11 juli 1919 (nr 406) angående försäljning av pilsnerdricka:*

Härigenom förordnas, att 27 § 1 mom. förordningen den 11 juli 1919 angående försäljning av pilsnerdricka skall erhålla följande ändrade lydelse:

1. Visa sig å ställe, där idkande av utskänkning medgivits enligt 13 §, oordningar eller bedrives där osedlighet och kan till följd därav rörelsens

innehavare icke anses vara lämplig att vidare förestå densamma eller kan rörelsen på giltiga grunder antagas ha till syfte att främja verksamhet för undergrävande av krigslydnaden, äger Konungens befallningshavande att återkalla utskänkingsrätten.

Denna förordning träder i kraft den

2) *Förordning av nedan angivet innehåll om ändrad lydelse av 14 § 1 mom. förordningen den 8 maj 1925 (nr 119) angående försäljning av vissa alkoholfria och därmed jämförliga drycker:*

Härigenom förordnas, att 14 § 1 mom. förordningen den 8 maj 1925 angående försäljning av vissa alkoholfria och därmed jämförliga drycker skall erhålla följande ändrade lydelse:

1. Bedrives å försäljningsställe osedlighet, eller visar sig sådant ställe utgöra tillhåll för personer, som dömts för olovlig befattning med rusdrycker, eller finnes innehavaren vara oförmögen att upprätthålla god ordning i försäljningslokalen, eller föranledes av försäljningen oordningar i närheten av försäljningsstället, eller kan rörelsen på giltiga grunder antagas ha till syfte att främja verksamhet för undergrävande av krigslydnaden, äger länsstyrelsen återkalla tillstånd till försäljning eller för viss tid meddela förbud mot utskänkning av alkoholfria drycker.

Denna förordning träder i kraft den

Herr Sandströms motion.

I motionen I: 217 hemställes, att därest den i motionerna I: 149 och II: 354 föreslagna, såsom 3 b § betecknade nya paragrafen i 8 kap. strafflagen ej av riksdagen antages, riksdagen måtte för sin del antaga följande, av herr Borell framlagda

F ö r s l a g

till

L a g

angående för statens säkerhet och ordningen i landet farliga sammanslutningar.

Härigenom förordnas som följer:

1 §.

Sammanslutning, vars verksamhet syftar till att med våld omstörta eller förändra rikets statsskick eller vars verksamhet med hänsyn till sådana ytt-

ringar därav som försök att hindra offentlig myndighet i dess verksamhet, brott mot medborgerlig frihet eller andra brottsliga handlingar eller förberedelser därtill är av beskaffenhet att sätta statens säkerhet eller ordningen i landet i uppenbar fara, må jämte av densamma beroende sammanslutningar kunna, på talan av justitiekanslern, av domstol upplösas.

Upplöst sammanslutnings verksamhet må ej fortsättas, och skall i upplösningsbeslutet meddelas förbud däremot. Sammanslutningens egendom skall likvideras, och må domstolen förordna gode män att verkställa likvidationen. Beroende på de omständigheter, som föranleda upplösningen, må domstolen kunna förklara egendomen förverkad.

2 §.

Sammanslutning, som bildas i uppenbar avsikt att fortsätta upplöst sammanslutnings verksamhet, må jämväl kunna, på sätt i 1 § sägs, förklaras upplöst.

3 §.

Den, som mot meddelat förbud fortsätter, eller främjar fortsättningen av upplöst sammanslutnings verksamhet såsom genom deltagande i beslut eller beivrande av sammanträde för främjande av dess syfte, utgivande eller spridande av tidning eller annan skrift för sådant ändamål eller erläggande av avgift eller upplåtelse av lokal eller redskap, genom bildande eller deltagande i sammanslutning, som uppenbart är avsedd att fortsätta den upplösta sammanslutningens verksamhet, eller genom främjande av sådan sammanslutnings verksamhet, straffes, där ej gärningen enligt allmänna strafflagen är belagd med strängare straff, med fängelse. Äro omständigheterna försvärande, må till straffarbete i högst två år dömas. Är brottet ringa eller äro omständigheterna eljest synnerligen mildrande, må till dagsböter dömas.

Är den brottslige tjänsteman i statens eller kommuns tjänst, vare det ansett såsom försvärande omständighet, och må han, ändå att han fälles till ringare straff än straffarbete, dömas till avsättning eller mistning av tjänsten på viss tid.

4 §.

Egendom, som med ägarens eller hans ställföreträdares samtycke användes för att främja fortsättningen av upplöst sammanslutnings verksamhet, må kunna dömas förverkad.

5 §.

Mål enligt 1 eller 2 § anhängiggöres vid Svea hovrätt, och skall hovrätten vid företagande av sådant mål bestå av presidenten samt fyra efter lottning utsedda ordinarie ledamöter.

På talan mot huvudorganisation må jämväl underlydande lokalavdelning förklaras upplöst.

Åtal för brott mot 3 § anhängiggöres vid allmän underrätt och utföres av allmän åklagare.

6 §.

Genom beslut under rättegången, som ej må särskilt överklagas, må domstol, där mål om upplösning av sammanslutning är anhängigt, meddela förbud att tills vidare i avvaktan på slutligt utslag fortsätta sammanslutningens verksamhet, och gälla angående överträdelse av sådant förbud vad i 3 och 4 §§ är stadgat. I beslutet må förordnas gode män att omhändertaga sammanslutningens egendom.

Justitiekanslern må förordna om beslag å egendomen. I fråga om sådant beslag skall i tillämpliga delar gälla vad i lagen den 12 maj 1933 om vissa tvångsmedel i brottmål föreskrives.

7 §.

Böter som ådömas enligt denna lag, tillfalla kronan. Saknas tillgång till böternas gäldande, förvandlas de enligt allmänna strafflagen. Behållningen av förverkad egendom tillfaller allmänna pensionsfonden.

8 §.

Angående förbud mot utgivande eller spridande av tryckt skrift för att fortsätta, eller främja fortsättningen av, upplöst sammanslutnings verksamhet så ock angående straff för överträdelse av sådant förbud stadgas i tryckfrihetsförordningen.

Denna lag träder i kraft den — — —

Övriga motioner.

I motionen II: 102 föreslås att riksdagen i skrivelse till Kungl. Maj:t ville begära förslag till lag om förbjudande av partier och sammanslutningar i Sverige, som arbeta på den bestående samhällsordningens omstörtande med våldsamma medel, och detta på grundval av den utredning, som av den av regeringen därtill förordnade kommittén framlades i betänkande med förslag angående åtgärder mot statsfientlig verksamhet av den 11 januari 1935, ävensom att regeringen i detta sitt förslag ville taga nödig hänsyn till de förslag till reformer av gällande lagstiftning, som denna kommitté även på andra punkter framför till värn om det bestående svenska rättssamhället.

I motionerna II: 802 och 805 yrkas, att riksdagen måtte avslå propositionen.

I motionen II: 163 hemställles, »att riksdagen måtte i skrivelse till Kungl. Maj:t anhålla,

1) att militärmanskapet må tillerkännas rätten att inom förläggningsområdena bilda de organisationer de anse erforderliga för tillvaratagandet

av sina ekonomiska, politiska och övriga intressen. Det åligger vederbörande befäl att till dessa organisationers förfogande ställa erforderliga lokaler inom förläggningsområdet;

2) att militärmanskap må äga rätt att deltaga i arbetarklassens fackliga och politiska organisationers arbete, möten och demonstrationer;

3) att manskapets organisation må äga att välja förtroendemän för kontroll av utspisning, kompanikassor och för framförande av önske- och klagomål. Organisationens förtroendemän äga vidare rätt att deltaga i utredningar beträffande klagomål, disciplinbrott och övriga frågor, i vilka utredningar manskapet har intressen att bevaka.»

I motionen II: 264 föreslås, att riksdagen beslutar att lagen om krigsdomstolar och rättegången därstädes samt strafflagen för krigsmakten upphävas och att alla anordningar vidtagas som äro nödvändiga i och för avskaffande av de undantagslagar, som gälla för militärmanskapet.

I motionen II: 265 yrkas, att riksdagen för sin del beslutar sådan ändring i gällande lag att manskap och underbefäl skall tillerkännas samma förerings-, församlings- och yttrandefrihet som övriga svenska medborgare.

I fråga om de skäl, motionärerna anfört till stöd för sina yrkanden, tillåter sig utskottet att, i den mån redogörelse därför ej lämnas här nedan, hänvisa till motionerna.

Här må omnämnas att inom riksdagen väckta motioner, som anknyta till av kommittén eller herr Borell avgivna förslag till ändring i tryckfrihetsförordningen, hänvisats till behandling av konstitutionsutskottet.

Frågans tidigare behandling i riksdagen.

Spörsmålet om skärpta lagstiftningsåtgärder mot statsfientlig verksamhet upptogs redan vid 1932 års riksdag. I likalydande motioner (I: 1 och II: 1) yrkades, att riksdagen ville i skrivelse till Kungl. Maj:t anhålla om utarbetande och framläggande för riksdagen av bestämmelser, som avsåge dels ett allmänt straffbeläggande av handlingar som innefattade förberedelse till högförräderibrott, dels ock ett inskridande mot andra former av statsfientlig verksamhet som icke drabbades av gällande straffbestämmelser men vilka innebure fara för att högförräderibrott kunde komma till utförande; och borde vid utarbetandet av nämnda bestämmelser hänsyn jämväl tagas till frågan om åtgärder mot organisationer, som fullföljde mot Sveriges stats- och samhällsordning riktade syften.

Motionerna behandlades av första lagutskottet, som i sitt utlåtande (nr 19) tillstyrkte dem. I utlåtandet uttalades bland annat:

Det kunde enligt utskottets mening icke råda tvivel därom, att frågan om åtgärder mot högförrädisk verksamhet under senare tid erhållit en alltmera ökad aktualitet. Vid tiden för vår ännu gällande strafflags tillkomst — 1864 — hade man överhuvud knappast att räkna med någon mera allmänt ut-

bredd verksamhet med syften av detta slag, och den politiska utvecklingen i vårt land under det närmaste halvsekle fram till världskriget hade icke givit tillräcklig anledning att skärpa de i strafflagen meddelade bestämmelserna mot dylik verksamhet. De av världskriget följande djupgående politiska och sociala omvälvningarna hade bragt även dessa frågor i ett annat läge. Alltmera öppet framträdde meningsriktningar, vilka med olagliga medel ville bekämpa den nuvarande samhällsordningen, och alltmera tydligt framträdde faran för att dessa riktningar i kritiska situationer kunde komma att omfattas av stora delar av befolkningen. Utskottet ville med styrka betona angelägenheten därav, att man under sådana förhållanden och med exempel från andra länder för ögonen icke finge slå sig till ro med att i vårt land några farligare angrepp mot samhällsordningen hittills icke företagits eller förlita sig på att det svenska folkets mentalitet under alla förhållanden skulle utgöra en garanti mot våldsamma angrepp på samhällsordningen.

Såge man från dessa utgångspunkter på de medel, som i straffrättsligt avseende för närvarande stode samhället till buds för bekämpande av högförrädisk verksamhet, syntes det utskottet uppenbart, att en utvidgning av desamma borde komma till stånd. Såsom i motionerna framhölls kunde metoderna härför i hög grad växla, och det vore icke möjligt att i strafflagen uppräknade alla tänkbara sådana metoder.

Utskottet delade även motionärernas uppfattning, att man i en strävan att bekämpa den högförrådiska verksamheten icke minst borde taga i sikte åtskillig verksamhet, som visserligen icke skulle kunna falla under ett allmänt straffbud för förberedelse till högförräderi, men som innebure en fara för att dylika brott i en framtid skulle komma till utförande. Därvid vore bland annat att tänka på den agitationsverksamhet, som på detta område bedreves. Önskvärt vore med hänsyn härtill att möjlighet förefunnes att inskrida även mot mera förtäckta former av propaganda i revolutionärt syfte. Härvid framstode såsom ett önskemål att kunna inskrida mot den fara för staten, som själva förekomsten av statsfientliga organisationer kunde innebära.

Åtta av utskottets ledamöter reserverade sig mot utskottets beslut och hemställde, att motionerna icke måtte till någon riksdagens åtgärd föranleda.

Sålunda yttrades i reservation av hr Åkerman och fem andra ledamöter bland annat:

Det erbjöde svårigheter att kriminalisera förberedelsehandlingar, och motionärernas yrkande skulle leda till en omfattande utvidgning av lagens kriminalisering av politiska brott. Om ett ingripande genom lagstiftning måste ske mot den, som försökte uppnå sina syften med olagliga medel, vore det å andra sidan nödvändigt, att lagen begränsades på ett sådant sätt, att den icke i själva verket komme att medföra straff för en viss åskådning i stället för att straffa det använda tillvägagångssättet. Att med lagstiftningsåtgärder försöka bekämpa vissa idéströmningar hade i alla tider visat sig fåfängt och måste alltså framstå såsom ur varje synpunkt synnerligen förkastligt.

I reservation av hrr Larson i Lerdala och Olsson i Rimforsa anfördes bland annat:

Den ifrågasatta lagstiftningen torde i tillämpningen giva anledning till stor osäkerhet och ojämnhet och med den omfattning, vari straff enligt motionärerna skulle komma att införas, kunde det ej undvikas, att de ingripanden, vartill en sådan lagstiftning komme att giva anledning, lätt framträdde såsom ett undertryckande av viktiga medborgerliga rättigheter. Jämväl i detta fall

torde som eljest gälla, att för samhället skadliga meningsriktningar i första hand borde bekämpas med övertygelsens vapen. Förhållandena kunde dock utveckla sig i den riktning, att straffbeläggande av vissa handlingar, som företogs i statsfientligt syfte men nu vore straffria, kunde visa sig nödvändigt. För sådant fall antoges dock att regeringen icke skulle underlåta att vidtaga de åtgärder och framlägga de förslag, som kunde påkallas.

Vid frågans behandling i riksdagen avslogs utskottets hemställan, av första kammaren med den motivering som innefattades i sistnämnda reservation samt av andra kammaren utan närmare motivering.

Frågan kom åter upp vid 1933 års riksdag. I två likalydande motioner (I: 126 och II: 295) yrkades, att riksdagen ville i skrivelse till Kungl. Maj:t anhålla, att utredning med det snaraste måtte verkställas angående frågan om åtgärder mot statsfientlig verksamhet, varvid särskild hänsyn borde tagas till frågan om åtgärder mot organisationer som fullföljde mot Sveriges stats- och samhällsordning riktade syften. Motionärerna anförde därvid bland annat:

De ansåge den i 1932 års motioner anvisade vägen vara framkomlig, men de ville därmed icke förneka att det även kunde givas andra utvägar för den statsfientliga verksamhetens bekämpande. Det kunde i detta sammanhang pekas på åtgärder till förbättrande av polisväsendet. 1932 års riksdagsbeslut om inrättande av en statspolis vore obetingat ett steg i rätt riktning. Men det vore inte nog att stärka blott ordningsmakten, även lagen måste förstärkas. Bekant vore, hurusom lagstiftningen i vissa främmande demokratiska kulturländer kände helt andra möjligheter än den svenska lagstiftningen att i preventivt syfte ingripa mot revolutionära rörelser på ett förberedande stadium. Det skulle likväl icke utan vidare påstås, att de åtgärder, som vidtagits mot samhällsfientlig verksamhet i sådana främmande länder, vore lämpade även för vårt land. Huru därmed förhölle sig, därom kunde man yttra sig först efter företagen utredning. Vad som med bestämdhet kunde påstås vore, att något måste göras för att effektivt bekämpa den statsfientliga verksamheten.

Motionerna behandlades av tillfälliga utskott (I kammarens första tillfälliga utskott och II kammarens femte tillfälliga utskott), vilka i sina utlåtanden (nr 8 resp. nr 6) enhälligt tillstyrkte, att riksdagen ville i skrivelse till Kungl. Maj:t anhålla, att Kungl. Maj:t täcktes med det snaraste föranstalta om en förutsättningslös utredning angående åtgärder mot sådan av sammanslutningar eller enskilda bedriven verksamhet, som syftade till att med våld eller eljest på olaglig väg omstörta eller förändra Sveriges stats- och rättsordning. I utlåtandena anfördes bland annat:

Riksdagens majoritet syntes vid tidigare behandling av denna fråga ha haft den uppfattningen, att verksamheten i fråga med största framgång kunde bekämpas på övertygelsens väg. En jämförelse mellan de sociala och kulturella värden som den demokratiska stats- och rättsordningen tryggt åt vårt folk samt motsvarande förhållanden i de länder där folklig självstyrelse saknades utfölle icke till vår nackdel. Att vädja till medborgarnas sunda ömdöme borde följaktligen giva det resultat, att de krafter, som ville beträda den våldsamma omstörtningens väg, därigenom betvingades. Samtidigt hade dock uttalats, att förhållandena kunde så utveckla sig, att andra medel, t. ex.

en vidgad lagstiftning, kunde bli nödvändiga för att bekämpa den verksamhet som bedreves i statsfientligt syfte. Av flera skäl syntes det, som om tidpunkten vore inne att företaga en ingående och allsidig undersökning om åtgärder mot den verksamhet, som med våldsamma eller eljest olagliga medel ville omstörta vår demokratiska stats- och rättsordning. Förekomsten inom vårt land av en statsfientlig propaganda och av tydliga våldstendenser hos vissa grupper och benägenhet även på andra håll att tillägna sig diktaturens tankegångar hade väckt oro inom vida kretsar av vårt folk. Det borde beaktas, att den ena ytterligheten framkallade den andra samt att våld födde våld. Erfarenheterna från utlandet vore härvidlag övertygande. Det vore statsmakternas skyldighet att icke låta en utveckling pågå, som hotade att sätta samhällslugnet samt stats- och rättsordningen i fara. När hänsyn togs till allt detta, funne utskotten en utredning erforderlig.

Vid frågans behandling i riksdagen bifölls utskottens hemställan och riksdagen avlät den inledningsvis omnämnda skrivelsen, nr 221.

Kommitténs betänkande.

Över de lagförslag kommitténs betänkande innehåller lämnas å sid. 9—17 av förevarande proposition en kortfattad redogörelse, till vilken utskottet får hänvisa. I det följande kommer utskottet därjämte, i den mån så erfordras för belysande av de i propositionen och motionerna framställda yrkandena, återgiva huvudinnehållet av de olika inom kommittén framkomna lagförslagen.

Yttranden över kommittébetänkandet.

Över kommitténs betänkande ha yttranden till följd av remiss avgivits beträffande betänkandet i dess helhet av Svea hovrätt, justitiekanslersämbetet, justitieombudsmannen, länsstyrelserna och statspolisintendenten, beträffande betänkandet med undantag av den del som behandlar frågan om förbud mot organisation och dess verksamhet av arméförvaltningen, marinförvaltningen, cheferna för generalstaben, marinstaben och flygvapnet, arméfördelningscheferna, militärbefälhavarna för övre Norrland och på Gotland, cheferna för kustflottan och kustartilleriet samt stationsbefälhavarna vid örlogsstationerna i Karlskrona och Stockholm, ävensom beträffande de delar av betänkandet som angå missbruk av yttrande- och tryckfrihet av Publicistklubben, Svenska tidningsutgivareföreningen och Svenska journalistföreningen.

De från länsstyrelserna inkomna yttrandena äro i stor utsträckning åtföljda av yttranden från dem underställda myndigheter nämligen magistrater, landsfogdar, poliskammare, landsfiskaler m. fl. Med yttrandena från militärmyndigheterna ha tillika inkommit yttranden från ett flertal regements- och kårchefer m. fl.

I allmänhet ha i yttrandena kommitténs förslag i huvudsak tillstyrkts eller

ock lämnats utan erinran. Sex länsstyrelser och en del länsstyrelserna underställda myndigheter samt flertalet militärmyndigheter ha i allo eller i huvudsakliga delar anslutit sig till de av hr Borell framlagda förslagen. Särskilt från flera militärmyndigheter ha påyrkats än längre gående åtgärder. Ytterligare sju länsstyrelser och en del andra myndigheter ha i vissa avseenden uttalat sig för skärpningar i kommittéförslagen.

Å andra sidan ha två länsstyrelser och en del länsstyrelserna underställda myndigheter i princip ställt sig huvudsakligen avvisande mot kommitténs förslag.

Beträffande det närmare innehållet i yttrandena får utskottet, i den mån detsamma icke kommer att i det följande beröras, hänvisa till den å sid. 18—30 i propositionen intagna sammanställningen.

Allmänna synpunkter.

Kommittén framhåller i det betänkande, vari kommittén framlagt resultatet av sin utredning i förevarande ämne, att kommitténs uppdrag måste ses mot bakgrunden av vissa företeelser i samband med de diktatursträvanden, vilka med förebild från andra håll i Europa framträtt i vårt politiska liv. Diktatursträvandena i sig själva innebära icke — uttalar kommittén — för en demokratisk stat någon anledning att ingripa. I den mån de diktatursträvande partierna lojalt betjäna sig av demokratiens eget vapen, övertygelsen, för att i de av statsordningen föreskrivna formerna föra fram sin sak, ha demokratiens anhängare endast att med samma vapen bekämpa dem och särskilt att med resultatet av sina gärningar försöka inverka på samhällsmedlemmarnas omdöme. En livsduglig demokrati har icke anledning att söka undvika en sådan kamp. Först då de diktatursträvande partierna i det politiska livet vilja införa medel eller arbetsmetoder, som äro oförenliga med stats- och rättsordningen eller de idéer på vilka dessa vila, kan fråga om ingripande uppkomma. I främsta rummet intresserar därvid användandet av våld i de politiska och sociala striderna.

Till dessa synpunkter på förevarande spörsmål kan utskottet ansluta sig. Emellertid uttalar kommittén även, att den verksamhet, som utövas av de revolutionära och i övrigt diktatursträvande rörelserna, måste stävjas, för att icke de antidemokratiska riktningarna skola få en för sin utveckling gynnsam jordmån. Då folkstyret i många länder under senare tid fått lämna plats för diktatur, har detta till stor del sin orsak i att den demokratiska staten icke i tid med fasthet ingripit mot de grovt illojala metoder som i den politiska striden använts av de diktatursträvande riktningarna.

Då kommittén för den skull föreslår en lagstiftning som möjliggör att under vissa förutsättningar upplösa en statsfientlig sammanslutning, framhåller kommittén angående värdet av en sådan lagstiftning, bl. a., att den säkerligen redan genom sin tillvaro skulle vara till nytta. Utskottet är ense

Utskottet.

med kommittén att möjligheten till ingripande skulle medföra en återhållande verkan, som kan bli av betydelse i ordningens och samhällslugnets intresse. Kommittén framhåller vidare att önskvärdheten av att i vissa kritiska situationer kunna företaga ett snabbt ingripande ej helt borde förloras ur sikte. I en rättsstat borde man även i upprörda tider kunna lita till lagliga medel för att skydda stats- och rättsordningen. Utarbetandet nu av den erforderliga lagstiftningen hade slutligen den fördelen att de nuvarande jämförelsevis lugna förhållandena innebure en viss garanti för att i en kritisk situation samhällets reaktion ej skulle medföra allvarliga intrång i de medborgerliga fri- och rättigheterna. Utskottet kan biträda dessa uttalanden. Sålunda bör enligt utskottets mening beaktas, att även om ifrågavarande rättsskydd vid en viss tidpunkt icke skulle synas vara påkallat av ett mera trängande behov, förhållandena hastigt nog kunna ändras. Att redan nu tillskapa en beredskapslagstiftning av förutberörda art är därför enligt utskottets förmenande en akt av klokt förutseende. I detta sammanhang vill utskottet även understryka, att en lagstiftning mot ifrågavarande företeelser givetvis icke bör eller behöver rikta sig mot åsikter eller idéer och att inskränkningar i de medborgerliga fri- och rättigheterna böra undvikas, i den mån det kan ske utan att lagstiftningen förlorar sin effektivitet, samt att den blivande lagstiftningen självfallet bör i lika grad rikta sig mot ytterlighetsrörelser å skilda sidor.

Med utgångspunkt från det sålunda sagda anser sig utskottet böra förorda åtgärder å området i nära anslutning till de riktlinjer som uppdragits i kommitténs förslag. Då propositionen allenast upptagit några detaljer av kommitténs lagkomplex, har utskottet funnit nödigt i väsentliga delar utbygga densamma.

Utskottet vill emellertid icke underlåta att här framhålla, att statsmakterna, jämsides med vidtagande av lagstiftningsåtgärder mot den statsfientliga verksamheten, böra fortsätta den sedan länge beträdda vägen att söka bereda landets befolkning gynnsammast möjliga ekonomiska och sociala förhållanden. Åtgärder av berörda slag äro ett positivt medel mot utbredningen av statsfientliga riktningar, vilkas propaganda däremot finner en gynnsam jordmån i tryckande missförhållanden av ekonomisk eller social art.

Utskottet kommer härefter att behandla de föreliggande spörsmålen i olika punkter enligt följande ordning:

1. *Förbud mot statsfientliga organisationer och deras verksamhet.*
2. *Inskränkningar i föreningsrätten för viss i allmän tjänst anställd personal.*
3. *Militär personals deltagande i möten och demonstrationståg.*
4. *Störande av offentliga möten.*
5. *Anmälningsplikt och tillståndstvång vid möten och demonstrationer.*

6. *Missbruk av yttrande- och tryckfrihet.*

Förledande till brott.

Den allmänna propagandan i övrigt.

Smädande av flaggan.

Lögnaktiga uppgifter.

Åtalsrätten vid ärekränkning av ämbets- och tjänstemän.

Propagandan inom försvarsverket.

7. *Spioneri.*8. *Övriga förslag.*

Propaganda å kaféer.

Militärbefällets rätt att upprätthålla ordning inom övningsområde m. m.

Organisationsrätt för militärmanskap m. m.

1. Förbud mot statsfientliga organisationer och deras verksamhet.

I fråga om innehållet av gällande rätt å området m. m. får utskottet hänvisa till kommitténs betänkande sid. 253—258. För utländsk rätt lämnas en redogörelse å sid. 258—268 i betänkandet.

Kommittén fäster i sitt betänkande stor vikt vid spörsmålet om förbud mot statsfientliga organisationer och deras verksamhet. Kommitténs behandling av denna fråga utmynnar i ett förslag till *lag angående för statens säkerhet och ordningen i landet farliga sammanslutningar*, vilket får betraktas såsom kommitténs huvudförslag. Enligt 1 § i nämnda förslag skulle en sammanslutning jämte av densamma beroende sammanslutningar kunna, på talan av justitiekanslern, av domstol upplösas. För ett upplösningsbeslut har uppställts den betingelsen, att sammanslutningens verksamhet är av beskaffenhet att sätta statens säkerhet eller ordningen i landet i uppenbar fara. Verksamhetens sålunda angivna art skulle framgå antingen därigenom att sammanslutningen har till syfte att med våld omstörta eller förändra rikets statskicks och att detta syfte ådagalagts genom sammanslutningens verksamhet eller ock därigenom att verksamheten haft sådana yttringar som försök att hindra offentlig myndighet i dess verksamhet, brott mot medborgerlig frihet eller andra brottsliga handlingar eller förberedelser därtill. Jämlikt 2 § i förslaget skulle jämväl sammanslutning, som bildas i uppenbar avsikt att fortsätta upplöst sammanslutnings verksamhet, kunna på enahanda sätt upplösas. Den som fortsätter eller främjar fortsättningen av upplöst sammanslutnings verksamhet skulle, enligt 3 §, i regel straffas med fängelse. Förslaget innehåller vidare bestämmelser att mål enligt 1 eller 2 § skulle anhängiggöras vid Svea hovrätt, som vid behandlingen av målet skulle bestå av presidenten och fyra ordinarie ledamöter. Åtal för brott mot 3 § skulle anhängiggöras vid allmän underrätt och utföras av allmän åklagare. Ge-

nom beslut under rättegången skulle domstolen kunna meddela interimistiskt beslut om upplösning. Upplöst sammanslutnings egendom ävensom egendom, använd för att främja fortsättningen av dess verksamhet efter upplösningen, skulle kunna förklaras förverkad. — Vidare föreslogs ändring i tryckfrihetsförordningen av innebörd att upplösningsbeslutet även skulle kunna omfatta förbud mot utgivande eller spridande av tidningar eller andra skrifter som avsåge att främja sammanslutningens verksamhet.

Herr *Borell* har ansett att det med hänsyn till förslagets lydelse kunde befaras, att sammanslutning icke skulle kunna upplösas, om ej en direkt eller omedelbar fara för samhällets omstörtande vore för handen, samt därför förordad sådan ändring i förslaget, att upplösning skulle kunna ske så snart sammanslutningens verksamhet i och för sig syftade till att med våld omstörta eller förändra rikets statskick. Det må i detta sammanhang nämnas, att reservanten därjämte föreslagit allmänt straffbeläggande av handlingar som innefattade förberedelse till högförräderi. I 8 kap. strafflagen skulle sålunda införas en bestämmelse om straff för den som sökte förleda till eller annorledes verkade för omstörtande av den lagliga samhällsordningen med våldsamma medel, ändå att planerna eller förberedelserna för dylik omstörtning ej vore sådana att bestämmelserna om stämpling eller uppmaning till högförräderi vore tillämpliga därå. Skedde sådan gärning i avsikt att förmå försvarsverket tillhörande personal eller värnpliktiga, som ej tillhörde försvarsverket men vore samlade på grund av föreskrift i värnpliktslagen, att biträda vid sådant omstörtande eller att vid sådant tillfälle svika sina plikter mot den lagliga statsmakten, skulle detta anses såsom synnerligen försvärande.

Herrar *Bergström* och *Olof Olsson* ha icke biträtt kommitténs förslag i denna del.

I betänkandet återfinnes *motiveringen* till kommitténs förslag å sid. 268—274, till hr *Borells* förslag å sid. 337—339 samt till hrr *Bergströms* och *Olof Olssons* ståndpunkt å sid. 353—357.

Beträffande innehållet av *yttrandena* i denna del får utskottet hänvisa till den sammanställning som finnes upptagen å sid. 21—25 av propositionen.

Föredragande departementschefen har i propositionen (sid. 31 och 32) förklarat att han för sin del ansåge att skälen mot den av kommittén föreslagna lagstiftningen vida övervägde skälen för densamma. Härutöver har departementschefen anfört bl. a. följande:

»Under de av professor *Thyrén* verkställda förarbetena för en allmän strafflagsrevision har möjlighet till upplösning av politiska ytterlighetspartier på grund av statsfientlig verksamhet icke ifrågasatts. Däremot innehåller professor *Thyréns* utkast till strafflag, efter den norska strafflagens föredöme, bestämmelse om straff för den som deltagar i sammanslutning, vilken har till syfte att föröva eller framkalla brott eller för uppnående av sitt syfte använder brottsliga medel. Ett stadgande av denna art synes i och för sig kunna övervägas till införande i en ny svensk strafflag. Men jag anser icke tillräckliga skäl föreligga att redan nu upptaga det till slutlig prövning.»

I motionerna I: 271 och II: 568 påyrkas lagstiftning i överensstämmelse med kommitténs ifrågavarande förslag till upplösningslag (utskottets utlåtande sid. 3—5).

I motionerna I: 149 och II: 354 föreslås att efter finskt mönster skulle i 8 kap. strafflagen införas en ny paragraf, betecknad såsom 3 b §, innehållande bestämmelser om straff för den som anslöte sig till eller befrämjade statsfientliga sammanslutningar m. m. (utskottets utlåtande sid. 13). Vidare upptages i samma motioner, såsom en annan ny paragraf i 8 kap. strafflagen, betecknad 3 a §, herr Borells förutnämnda förslag om allmänt straffbeläggande av handlingar innefattande förberedelse till högförräderi (utskottets utlåtande sid. 13).

I motionen I: 217 hemställs att därest den i motionerna I: 149 och II: 354 föreslagna, såsom 3 b § betecknade paragrafen i 8 kap. strafflagen ej av riksdagen antages, riksdagen måtte för sin del antaga det förslag till upplösningslag, som framlagts av herr Borell (utskottets utlåtande sid. 22—24).

Av utskottets i det föregående återgivna allmänna synpunkter på förevarande fråga framgår att utskottet anser sig böra förorda en beredskapslagstiftning mot statsfientliga sammanslutningar i stort sett i anslutning till kommitténs nu omhandlade förslag.

Utskottet.

Vid sin granskning av kommittéförslaget har utskottet emellertid funnit att vissa erinringar måste framställas mot utformningen av detsamma. Utskottet anser på grund därav att förslaget innan det upphöjes till lag bör i en del avseenden revideras. Denna omarbetning synes i huvudsak kunna ske efter följande linjer:

Vad beträffar *förutsättningarna för ett upplösningsbeslut* har i förslaget uppställts den betingelsen, att sammanslutningens verksamhet skall vara av beskaffenhet att sätta statens säkerhet eller ordningen i landet i uppenbar fara. Verksamhetens sålunda angivna art skall framgå antingen av genomdenna ådagalagt syfte att med våld omstörta eller förändra rikets statskick eller av sådana yttringar som försök att hindra offentlig myndighet i dess verksamhet, brott mot medborgerlig frihet eller andra brottsliga handlingar eller förberedelser därtill.

Beträffande det förra fallet må anmärkas, att en verksamhet i allmänhet icke kan sägas både ådagalägga syftet att med våld omstörta eller förändra rikets statskick och därtill utgöra en uppenbar fara för statens säkerhet eller ordningen i landet förrän verklig stämpling till förräderi föreligger. Om emellertid såsom kommittén framhållit ett snabbt ingripande i kritiska situationer är betydelsefullt, måste upplösningsåtgärden kunna vidtagas på ett tidigare stadium av sammanslutningens statsfientliga verksamhet. Då lagen riktar sig mot sammanslutningen såsom sådan och först i andra hand — efter upplösningsbeslutet — mot de enskilda deltagarna, synes det böra övervägas att i nu avsedda fall anse förutsättningen för upplösning vara för handen, så snart det blivit styrkt att dess verksamhet syftar till att med våld omstörta eller förändra rikets statskick. Lagens skydd kan ej lämnas åt

en verksamhet, som med våld vill tvinga sin uppfattning om statskicket på andra medborgare.

Vad angår de i övrigt angivna fall, där enligt kommitténs förslag ett upplösningsbeslut skulle kunna ifrågakomma, torde kravet att verksamheten skall innebära *uppenbar fara för riket* alltför mycket inskränka lagens tillämpningsområde. Överhuvud taget synes det ur den skyddssynpunkt, varpå ifrågavarande lagstiftning vilar, vara nödvändigt att spridningen av en statsfientlig rörelse kan hejdas med lagliga medel, innan den fortskridit till ett revolutionärt stadium. Vid avfattandet av de regler som angiva förutsättningarna för upplösningsbeslut bör jämväl eftersträvas en såvitt möjligt tydlig och lättfattlig redaktion. En uppdelning av de olika fallen skulle måhända bidra till att göra texten mera överskådlig.

Befogenheten att meddela upplösningsbeslut tillkommer enligt kommitténs förslag Svea hovrätt, som dock därvid skulle ha speciell sammansättning. Enligt kommitténs mening är det nämligen mest överensstämmande med svensk rättsuppfattning att anförtro uppgiften åt domstol. Endast därigenom vunnit avgörandet erforderlig objektivitet och undandrogen mer eller mindre tillfälliga politiska inflytelser. Endast inför domstol torde en fullt tillfredsställande utredning kunna förebibras rörande befintligheten av förutsättningarna för upplösning. Det kunde ock förväntas, att ett domstolsavgörande i förhållande till allmänheten erhöles större auktoritet än ett sådant av administrativ myndighet.

Utskottet är ense med kommittén däri att ifrågavarande uppdrag icke bör överlämnas åt länsstyrelserna eller motsvarande administrativa myndigheter. Mot det av kommittén förordade förslaget ha emellertid rests vissa invändningar av bl. a. Svea hovrätt, som därvid framhållit att det vore olyckligt att en domstol under en rättegång, som kunde taga avsevärd tid i anspråk, ställdes i brännpunkten av en lidelsefull politisk diskussion. Den föreslagna ordningens svaghet framträdde enligt hovrättens mening även för det fall att högsta domstolens prövning skulle leda till annat resultat än hovrättens. Utskottet kan icke finna annat än att de uttalade betänkligheterna äga ett visst berättigande. Vid sådant förhållande böra enligt utskottets mening även provas andra tänkbara utvägar, särskilt ett framkommet förslag att inrätta en permanent specialdomstol eller nämnd, vars beslut icke finge överklagas. Genom tillsättandet av en sådan nämnd skulle vinnas den fördelen att i mål av ifrågavarande beskaffenhet skulle kunna tillämpas ett friare förfarande än den i rättegångsbalken reglerade proceduren, något som är av en viss betydelse med hänsyn till den understundom ganska lösliga rättsliga strukturen hos sammanslutningar av här berörda art. Hovrättsprocessen är vidare tämligen långsam, vilket, även om interimistiskt beslut om upplösning kan meddelas, måste te sig särskilt olämpligt med avseende å mål av ifrågavarande beskaffenhet. Beträffande nämndens sammansättning bör framhållas, att största säkerheten för ett klokt och rättvist avgörande torde ernås, om ledamotskapet följer med viss tjänsteställning.

Initiativet till en åtgärd av ifrågavarande slag synes icke lämpligen kunna

överlämnas åt ett flertal personer. Med hänsyn till uppgiftens ömtåliga beskaffenhet bör dessutom initiativtagaren besitta särskilda kvalifikationer. Kommittén har ansett det ligga närmast till hands att uppgiften anförtros justitiekanslern. I detta sammanhang må nämnas att i en del yttranden ifrågasatts, huruvida icke rätten att besluta om upplösning eller åtminstone rätten att bestämma, huruvida en aktion av förevarande art skall vidtagas, borde tillkomma Kungl. Maj:t i statsrådet. Att uppdraga åt regeringen att verkställa en prövning av berörda art möter emellertid enligt utskottets förmenande vissa betänkligheter. Utskottet skulle för sin del finna det lämpligast, om även initiativet kunde överlämnas till en myndighet, vars självständighet och från politiska inflytelser oberoende ställning icke kunde dragas i tvivelsmål. Vid sidan av den utav kommittén i denna del förordade anordningen böra jämväl andra utvägar prövas.

I övrigt har kommitténs förslag i de inkomna yttrandena föranlett vissa erinringar, huvudsakligen av mera formell innebörd, vilka jämväl böra beaktas vid det slutliga utformandet av den begärda lagen.

Då utskottet sålunda förordar en lagstiftning mot statsfientlig verksamhet i enlighet med det anförda, vill utskottet framhålla angelägenheten av att den erforderliga omarbetningen av kommittéförslaget vidtages så skyndsamt att förslaget — jämte förslag till motsvarande ändringar i tryckfrihetsförordningen — måtte kunna föreläggas nästkommande års riksdag.

I detta sammanhang har utskottet även förehaft det i motionerna I: 149 och II: 354 upptagna förslaget om allmänt straffbeläggande av handlingar som innefatta förberedelse till högförräderi. Det torde kunna tänkas att vid blivande revision av strafflagen ett sådant stadgande kan införas. Utskottet vill emellertid framhålla att det viktigaste fallet av förberedelse till förräderi torde vara bildandet av sammanslutningar med omstörtande syfte. Den av utskottet i det föregående förordade lagstiftningen mot sådana sammanslutningar lär därför i viss mån jämväl tillgodose syftet med det nu behandlade förslaget.

Ej heller ett direkt straffbeläggande av deltagandet i statsfientlig sammanslutning — utan upplösning av själva sammanslutningen — kan av utskottet för närvarande förordas.

2. Inskränkningar i föreningsrätten för viss i allmän tjänst anställd personal.

Beträffande gällande svensk rätt och tidigare behandling av frågan får utskottet hänvisa till den å sid. 275—288 i betänkandet lämnade redogörelsen. För utländska bestämmelser redogöres å sid. 288—294 i betänkandet.

Kommittén föreslår härutinnan en lag, enligt vilken Konungen skulle äga utfärda förbud för krigsmaktens fast anställda personal och dess reserver, försvarsverkets civila personal samt befattningshavare vid polis- och åklagar-

väsendet att deltaga i sammanslutning, vars verksamhet vore sådan eller vilken ålade sina medlemmar sådana förpliktelser att fara för behörigt fullgörande av vederbörandes tjänsteplikt kunde uppkomma. Förbudet skulle även avse främjande av sådan sammanslutnings verksamhet. Överträdelse av meddelat förbud skulle anses som fel i tjänsten, begånget under synnerligen försvårande omständigheter.

Hrr *Bergström* och *Olof Olsson* ha icke heller i denna del biträtt kommitténs förslag.

I betänkandet återfinnes motiveringen till kommitténs förslag å sid. 294—297 (prop. sid. 32—34) och till reservanternas ståndpunkt å sid. 359—360 (prop. sid. 12).

En redogörelse för *yttrandena* i denna del lämnas i propositionen sid. 25—26.

Departementschefen har i likhet med de båda reservanterna inom kommittén funnit sig ej kunna förorda den av kommittén i nu förevarande ämne föreslagna lagstiftningen. De skäl departementschefen därvid åberopat återfinnas å sid. 34—35 i propositionen.

Kommitténs förslag har upptagits i motionerna I: 278 och II: 575 (utskottets utlåtande sid. 9) samt I: 149 och II: 354 (utskottets utlåtande sid. 18).

Utskottet.

Frågan om inskränkningar i viss i allmän tjänst anställd personals rätt att vara ansluten till såsom statsfientliga ansedda ytterlighetspartier har i kommitténs betänkande varit föremål för närmare övervägande. Redan i samband med behandlingen av kårlagen diskuterades i vad mån ämbets- och tjänstemän som befunnas anslutna till enligt lagen förbjudna kårer borde drabbas av särskilda påföljder. I det sakkunnigbetänkande som låg till grund för lagen uttalades att personer som äro anställda i det allmännas tjänst, i all synnerhet de som tillhöra polis- eller militärväsendet, ha en alldeles särskild plikt att avhålla sig från varje otillåten befattning med sådana sammanslutningar, som avse att med våldsamma medel störa ordningen eller ingripa på områden som äro förbehållna offentliga organ. I huvudsaklig överensstämmelse med de sakkunnigas förslag blev ock i nämnda lag stadgat att där den brottslige är tjänsteman i statens eller kommuns tjänst, detta skall anses såsom försvårande omständighet och att denne, ändå att han dömes till ringare straff än straffarbete, skall kunna dömas till avsättning eller mistning av tjänsten på viss tid.

I det nu föreliggande kommittéförslaget har spörsmålet om i det allmännas tjänst anställdas befattning med politiska partibildningar upptagits i ett större sammanhang. Kommittén erinrar om, att i vissa länder tjänstemän eller åtminstone militärer ej få deltaga i politiska partibildningar eller utöva aktiv politisk verksamhet. Till grund för sådana bestämmelser torde ligga den ofta av gjorda erfarenheter bekräftade uppfattningen, att en politiserande ämbetsmannakår och i främsta rummet en politiserande officerskår kan utgöra en fara för statsmaskineriets behöriga gång, särskilt i orostider. Genom sin hand över statsmaskineriet eller över krigsmakten äger ämbetsman-

nen eller en militär befälhavare en makt som, om den brukas på ett illojalt sätt, kan innebära stora vådor för statsordningen och individens frihet. Ett förbud mot aktivt deltagande i det politiska livet kan därför ha framstått som en garanti mot missbruk.

I vårt land är emellertid, såsom kommittén framhåller, den traditionen fast utbildad, att tjänstemannen dock i princip skall ha samma rätt som varje annan medborgare att aktivt deltaga i politisk verksamhet, att tillhöra det parti han önskar och vara verksam för främjandet av dess mål. Att helt bryta mot denna princip och att i likhet med vad som sker på vissa håll i utlandet meddela allmänt förbud för tjänstemän eller militär personal att aktivt deltaga i den politiska striden finner kommittén icke vara berättigat för vårt lands del.

Till en viss inskränkning har kommittén kommit såvitt angår vissa särskilda kategorier av befattningshavare, nämligen försvarsverkets och ordningsmaktens personal. Ett förbud, avseende endast dessa personalgruppers anslutning till vissa ytterlighetspartier, skulle utgöra ett stöd för åtgärderna mot den disciplinupplösande propagandan inom försvarsväsendet. Vidare vore det enligt kommitténs uppfattning för känslan av lugn och trygghet i samhället viktigt, att hos den stora allmänheten tilltron till de här ifrågavarande samhällsorganens pålitlighet och lojalitet icke rubbades. Det vore visserligen sant, att ingenting inträffat, som i stort sett givit anledning att betvivla denna pålitlighet och lojalitet, men det syntes böra förhindras att enskilda befattningshavare genom sin anslutning till ytterlighetspartierna eller medverkan i oöverlagda handlingar och uppträden från sådant håll föranledde en ändrad uppfattning. I fråga om befattningshavare i dessa kårer måste kravet på deras återhållsamhet i den politiska striden ställas högre än för andra befattningshavare. Kommittén anser därför det böra förbjudas krigsmaktens fast anställda personal och dess reserver samt befattningshavare vid polisväsendet att deltaga i sammanslutning, vars verksamhet är sådan eller vilken ålägger sina medlemmar sådana förpliktelser, att fara för behörigt fullgörande av vederbörandes tjänsteplikt kan uppkomma. Likaledes föreslås förbud för nämnda befattningshavare att främja sådan sammanslutnings verksamhet. Med hänsyn till åklagarens ställning till ordningsmakten har kommittén ansett nödvändigt att inbegripa befattningshavarna vid åklagarväsendet uti ifrågavarande lagstiftning. Kommittén förordar, att även försvarsverkets civila personal medtages i förbudet.

Utskottet, som i allt väsentligt ansluter sig till den mening, varåt kommittén givit uttryck, anser sig böra förordna en beredskapslagstiftning av den föreslagna arten. Beträffande frågan vilka personalgrupper lagen bör omfatta torde kommittén ha träffat ett lämpligt avgörande. Tveksamhet synes endast kunna råda därom huruvida försvarsverkets civila personal bör medtagas. Huvudsakligen med hänsyn till att kommittéförslaget omfattat jämväl denna grupp ha två reservanter inom kommittén, vilka funnit förslaget i och för sig uppbyggt av ett sympatiskt syfte, icke kunnat ansluta sig till detsamma. Olämpligheten av att sådan personal är engagerad i en mot statsmakten

fientlig verksamhet ligger emellertid, såsom kommittén framhållit, i öppen dag. Fara för spioneri och sabotage förefinnes. De möjligheter till disciplinupplösande propaganda bland krigsmanskapet som anställningarna innebära kunna ej heller lämnas obeaktade. Utskottet finner alltså skäl ej föreligga att i denna del frångå kommitténs förslag.

Mot kommittéförslaget har i formellt avseende anmärkts, att krigsmaktens reserver inbegripas under dess fast anställda personal. Huruvida tjänstefel av förevarande art skall anses begånget under synnerligen försvårande omständigheter och alltså kunna föranleda avsättning, finner utskottet böra överlåtas åt domstolen att fritt bedöma. Förslaget har i anledning av dessa erinringar undergått en mindre jämkning. Utskottets förslag återfinnes å sid. 70 i detta utlåtande.

3. Militär personals deltagande i möten och demonstrationståg.

Beträffande gällande bestämmelser och föregående behandling av hithörande frågor lämnas en redogörelse å sid. 215—221 i betänkandet. För utländsk rätt redogöres å sid. 225—227 i betänkandet.

Beträffande militär personals deltagande i möten och demonstrationståg upptar *kommittéförslaget* nya bestämmelser, avsedda att ersätta lagen den 16 juni 1906 om förbud för krigsmanskap att deltaga i vissa sammankomster. I anslutning till förslaget om inskränkningar i föreningsrätten för viss i allmän tjänst anställd personal föreslås sålunda förbud för krigsmanskap att bevista sammankomst, anordnad av sammanslutning vilken krigsmaktens fast anställda personal ej må tillhöra. Vidare skulle befälhavares rätt att förbjuda krigsmanskap att besöka möten där disciplinupplösande propaganda bedrives — vilken rätt för närvarande avser allenast tjänstgöringsorten — utvidgas till att gälla även sådan orts grannskap. Slutligen skulle i den nya lagen stadgas förbud för krigsmanskap att i militär tjänstedräkt deltaga i demonstrationståg. Sådant förbud skulle gälla även officerare och underofficerare men beträffande dessa grupper ansågs saken lämpligen kunna regleras i de militära reglementena.

Herr *Borell* har varit av skiljaktig mening och påyrkat vissa längre gående åtgärder bl. a. införande av rätt för befälhavare att meddela allmänt förbud mot deltagande i sammankomst, som anordnades av förening eller sammanslutning, vilken enligt vad allmänt vore känt bedreve disciplinupplösande eller statsfientlig propaganda.

Motiveringen återfinnes till kommitténs förslag å sid. 228—230 och 297—298 i betänkandet samt till herr *Borells* förslag å sid. 344—345 i betänkandet.

Herrarna *Bergström* och *Olof Olsson* ha i frågan haft ett särskilt uttalande (betänkandet sid. 359).

Redogörelse för *yttrandena* lämnas å sid. 26—27 i propositionen.

Föredragande *departementschefen* förklarar, att då han icke kunnat an-

sluta sig till kommitténs förslag om inskränkningar i militärpersonalens föreningsrätt, han givetvis icke heller kunde upptaga kommitténs förslag om förbud för krigsmanskap att bevista sammankomster som anordnades av sammanslutning vilken krigsmaktens fast anställda personal ej skulle få tillhöra. Den av kommittén föreslagna utvidgningen av 1906 års lag beträffande det lokala område, inom vilket befälhavaren skulle äga förbjuda krigsmanskap att deltaga i viss sammankomst, har departementschefen ej heller funnit påkallad. Beträffande kommitténs förslag om förbud för militär, såväl manskap som befäl, att i uniform deltaga i demonstrationståg har departementschefen yttrat följande: Enligt kommitténs förslag skulle i fråga om manskap förbudet intagas i den lag om förbud för krigsmanskap att deltaga i demonstrationståg och vissa sammankomster, som skulle ersätta 1906 års lag. Däremot ansåg kommittén att officerare och underofficerare ej borde inbegripas under den nya lagen utan att beträffande dem saken lämpligen kunde regleras i de militära reglementena. Departementschefen fann det däremot ligga närmast till hands att även såvitt avsåge manskapet reglera förbudet i de militära reglementena. Departementschefen uppger tillika att frågan om de ändringar i reglementena som erfordrades för förbudets genomförande torde komma att av chefen för försvarsdepartementet hos Kungl. Maj:t anmälas.

Beträffande den närmare motiveringen till föredragande departementschefens ståndpunkt får utskottet hänvisa till propositionen sid. 35—36.

Kommitténs förslag har upptagits i motionerna I: 280 och II: 577 (utskottets utlåtande sid. 10—11). I dessa motioner har emellertid förbudet att deltaga i demonstrationståg begränsats till att endast avse politiska sådana. Herr Borells förslag återfinnes i motionerna I: 149 och II: 354 (utskottets utlåtande sid. 18—19).

Kommitténs förslag i denna del innefattar dels vissa utvidgningar av gällande bestämmelser om förbud för krigsmanskap att deltaga i sammankomster samt dels förbud för militär personal att i uniform deltaga i demonstrationståg.

Utskottet.

Vad först angår krigsmanskapets rätt att deltaga i sammankomster anser utskottet de bestämmelser kommittén därutinnan föreslagit vara välbetänkta. Sålunda torde det vara uppenbart att krigsmanskap ej bör få deltaga i sammankomst anordnad av sammanslutning, vilken krigsmaktens fast anställda personal ej må tillhöra. Genom att utvidga befälhavarens rätt att förbjuda manskapet att besöka viss sammankomst till att avse även det fall att sammankomsten anordnas i grannskapet av tjänstgöringsorten vinnes, att lagen ej kan kringgå genom att mötena anordnas strax utanför denna ort. Däremot kan utskottet ej tillstyrka de motionsvis framställda yrkandena om allmänt förbud för krigsmanskap att deltaga i sammankomst anordnad av sammanslutning vilken enligt vad allmänt vore känt bedreve disciplinupplösande eller statsfientlig propaganda. Ett sådant förbud bleve svävande och lämnade alltför stora möjligheter till subjektivt bedömande. Liksom kommittén anser

utskottet de nya bestämmelserna böra ansluta sig till nuvarande stadganden i 1906 års lag, vilken därvid bör ersättas av en ny lag. Brott mot lagen torde beträffande sammankomst, anordnad av sammanslutning, vilken krigsmaktens fast anställda personal ej må tillhöra, anses såsom försummelse av tjänsteplikt enligt 130 § strafflagen för krigsmakten och i övrigt såsom brott mot krigslydnaden enligt 79 § samma lag. Utskottets förslag till lagtext återfinnes å sid. 71 i detta utlåtande.

Vad därefter angår förbudet för militär personal att i uniform deltaga i demonstrationståg har kommittén ansett detta böra insättas beträffande krigsmanskap i den lag som skulle ersätta 1906 års lag om förbud för krigsmanskap att deltaga i vissa sammankomster samt beträffande officerare och underofficerare i de militära reglementena. Departementschefen har biträtt tanken på ett sådant förbud men ansett att bestämmelserna härom även i fråga om krigsmanskap borde inflyta i reglementena. Utskottet finner det vara mest förenligt med bestämmelsernas natur att förbudet beträffande all militär personal regleras i lag. Då lagen om förbud för krigsmanskap att deltaga i vissa sammankomster ej omfattar officerare eller underofficerare och endast avser sammankomster av visst slag, torde förbudet mindre väl höra hemma i denna lag. Däremot torde förbudet lämpligen kunna meddelas i den form att i strafflagen för krigsmakten införes ett stadgande om straff för den som i militär tjänstedräkt deltagit i demonstrationståg. Detta stadgande synes böra anslutas till 96 § samma lag, vilket lagrum bland annat straffbelägger oskickligt uppförande i militär tjänstedräkt utom tjänsten i vissa fall, och insättas efter denna paragraf såsom en ny 96 a §. Stadgandet torde böra avse alla slags demonstrationståg. Att såsom i vissa motioner yrkats inskränka detsamma till allenast politiska demonstrationståg torde, såsom kommittén och departementschefen uttalat, av praktiska skäl ej böra ifrågakomma. Högre straff än disciplinstraff synes ej böra följa för brott mot det nya stadgandet. Detta föranleder tillika ett par smärre ändringar i 97 och 185 §§ strafflagen för krigsmakten. Genom ändringen i 97 § blir den nya bestämmelsen tillämplig på krigsmaktens reserver, även då dessa ej äro i tjänst, och genom ändringen i 185 § kommer brott mot stadgandet att behandlas såsom disciplinmål. Utskottets förslag till författningstext återfinnes å sid. 69 och 70 i detta utlåtande.

4. Störande av offentliga möten.

För gällande svensk och utländsk rätt redogöres i betänkandet å sid. 82—83 resp. 83—85.

Till förekommande av våldsanvändning och oordningar vid offentliga möten föreslår *kommittén* en särskild lag om mötesskydd. Enligt denna skulle fängelsestraff eller, om brottet varit ringa eller omständigheterna eljest mildrande, bötesstraff inträda för den, som genom våld å person eller egendom, genom oljud eller på annat sätt sökte att hindra eller försvåra hål-

landet av allmän sammankomst för överläggning om allmänt eller enskilt ärende eller för åhörande av föredrag.

Motiveringen till kommitténs förslag återfinnes å sid. 85—86 i betänkandet (sid. 46—47 i prop.), och innehållet i *yttrandena* över förslaget har omnämnts å sid. 27 och 47 i propositionen.

Departementschefen har i princip anslutit sig till kommitténs förslag (allmän motivering å sid. 36—37 i propositionen). De nya bestämmelserna ha, i stället för att upptagas i särskild lag, i det till lagrådet remitterade förslaget inarbetats i 11 kap. strafflagen såsom en ny paragraf, benämnd 9 a § (specialmotivering å sid. 47—48 i propositionen).

Lagrådet (prop. sid. 64) har framställt vissa erinringar mot ifrågavarande förslag, vilka i stort sett beaktats vid utarbetandet av det genom propositionen framlagda förslaget.

Propositionens förslag till 11 kap. 9 a § strafflagen återfinnes i utskottets utlåtande å sid. 65. För närvarande kan ofog å offentliga möten, därest våld ej begås, i allmänhet endast beivras såsom förargelseväckande beteende, för vilken förseelse straffet är högst 100 kronors böter. Enligt förslaget skall frihetsstraff kunna ådömas den som på förargelseväckande sätt söker hindra hållandet av allmän sammankomst för överläggning eller för åhörande av föredrag. Urbota straff skall vidare kunna drabba den som på nämnda sätt stör en sådan sammankomst.

Här må anmärkas att det ursprungliga kommittéförslaget upptagits i de före propositionens avlämnande väckta motionerna I: 275 och II: 572 (utskottets utlåtande sid. 7) samt I: 149 och II: 354 (utskottets utlåtande sid. 18).

I likhet med departementschefen anser utskottet det icke böra tolereras att uppträden organiseras vid politiska eller andra meningsmotståndares möten i syfte att störa och hindra dessa. Behovet av ett stadgande, varigenom nämnda oskick skulle kunna effektivt stävjas, har vitsordats av åtskilliga myndigheter. Utskottet har icke någon erinran mot den utformning förslaget erhållit i propositionen och får därför tillstyrka antagandet av Kungl. Maj:ts nu förevarande förslag.

Utskottet.

5. Anmälningssplikt och tillståndsvång vid möten och demonstrationer.

I betänkandet lämnas en redogörelse för gällande rätt å sid. 86—89 och en historik å sid. 89—93.

Kommittén föreslår införande av tillståndsvång för demonstrationståg å landsbygden. Vidare skulle länsstyrelse beredas rätt att genom beslut, som underställdes Kungl. Maj:ts prövning, förordna att visst område på landet skulle i allo likställas med städerna i fråga om den enligt § 13 ordningsstadgan för rikets städer gällande skyldigheten att göra anmälan om eller söka tillstånd till möten. Härigenom skulle för hela länets landsbygd och icke

blott som nu beträffande områden invid eller i närheten av stad kunna stadgas anmälningsplikt för offentliga inomhusmöten samt tillståndstvång för offentliga utomhusmöten.

Herr *Borell* framlägger förslag enligt vilka samma bestämmelser som i förevarande avseende nu gälla för stad skulle utsträckas att gälla för riket i dess helhet.

Herrar *Bergström* och *Olof Olsson* ha reserverat sig mot införande av rätt för länsstyrelse att utsträcka bestämmelserna i ordningsstadgan för rikets städer om tillståndstvång och anmälningskyldighet för möten till att gälla landsbygden i allmänhet. Som skäl häremot anförde de bland annat, att en sådan lagstiftning skulle leda till att dessa bestämmelser komme att gälla för hela landet. De uttalade sig bestämt emot att stadga tillståndstvång men hyste mindre betänkligheter mot anmälningskyldighet. Dock syntes dem behovet av polisskydd kunna tillgodoses genom frivillig anmälan.

I betänkandet återfinnes motiveringen till kommitténs förslag å sid. 95—98, till herr *Borells* förslag å sid. 345—346 och till herrar *Bergströms* och *Olof Olssons* ståndpunkt å sid. 357—358.

För innehållet av *yttrandena* i denna del lämnas en kort redogörelse å sid. 27 i propositionen.

Kommitténs förslag har upptagits i motionerna I: 276 och II: 573 (utskottets utlåtande sid. 8) samt I: 277 och II: 574 (utskottets utlåtande sid. 8). Herr *Borells* förslag har framlagts i motionerna I: 151 och II: 357 (utskottets utlåtande sid. 21).

Föredragande *departementschefen*, som icke biträtt något av ifrågavarande förslag, har till motivering för sin ståndpunkt anført:

»Hithörande frågor ha så nyligen som vid 1932 års riksdag varit föremål för behandling. Det av Kungl. Maj:t då i proposition framlagda förslaget om tillståndstvång för utomhusmöten på landsbygden blev därvid av båda kammarna avslaget. Ett i riksdagen framfört förslag om anmälningsplikt för utomhusmöten å landsbygden avslogs av andra kammaren och bifölls av första kammaren.

De skäl som vid 1932 års riksdag föranledde den negativa utgången av dessa förslags behandling torde alltjämt vara bärande. Även utan att anmälningsplikt införes för den rena landsbygden, torde polismyndigheten lätt erhålla kännedom om tillämnade utomhusmöten eller demonstrationståg av någon betydelse ur ordningssynpunkt. Det ligger i sakens natur, att vederbörande fjärdingsmän och polismän erhålla instruktion att till landsfiskalen inrapportera utlysta möten, så snart det finnes anledning antaga, att åtgärder ur ordningssynpunkt behöva vidtagas. I särskilt oroliga situationer äger dessutom länsstyrelsen i sin egenskap av högsta polismyndighet förbjuda hållande av allmän sammankomst, fridlysa vissa områden m. m., om sådant finnes erforderligt för upprätthållande av ordning och säkerhet. Jag har med hänsyn till vad sålunda anförts, efter samråd med chefen för socialdepartementet, icke ansett kommitténs ifrågavarande förslag böra föranleda någon lagstiftningsåtgärd.»

Utskottet vill till en början framhålla, att sedan frågans behandling vid 1932 års riksdag ytterlighetspartiernas verksamhet föranlett den riksdagsskrivelse, som ligger till grund för kommitténs utredning. I denna verksamhet ingår såsom ett icke oviktigt led att anordna möten för allmänheten och demonstrationer. Därmed åstadkommes en propaganda, som håller allmänhetens intresse vid liv för verksamheten, varjämte ordningsstörande uppträden av mer eller mindre allvarlig natur kunna följa av tillställningarna. Ty även om den anordnande sammanslutningens egna medlemmar äro fåtaliga, kan tillställningen åstadkomma oro genom att draga till sig element, som gärna störa ordningen. Att ur ordningssynpunkt en bättre kontroll över möten och demonstrationer på landet är av behovet påkallad, synes vara erkänt. Från vissa håll har emellertid ansetts tillräckligt att införa anmälningsplikt för utomhusmöten utan att förena denna med ett tillståndstvång, som befarats verka alltför betungande och i övrigt olämpligt.

Den åtskillnad som beträffande anmälningsplikt och tillståndstvång vid möten och demonstrationer upprätthålles mellan land och stad synes utskottet föga rationell. Särskilt gäller detta mera tätt bebyggda delar av landet. För att ordningsmakten skall kunna fullgöra sin uppgift kräves att den får vetskap om de möten och demonstrationer, som skola hållas. Då det gäller demonstrationer bör polisen även ha befogenhet att vid behov meddela nödiga ordningsföreskrifter, t. ex. anvisa viss väg för demonstrations-tåget, eller, i undantagsfall, vägra tillstånd till demonstrationen. Kommittén synes också ha varit enig då den förordat införande av tillståndstvång för demonstrationer jämväl för landsbygden. Även i fråga om möten å offentliga platser kan det vara av betydelse att polismyndigheten äger en reglerande befogenhet. Såsom kommittémajoriteten påpekat kan det redan för att göra tillståndstvånget beträffande demonstrationer effektivt vara angeläget att även dessa möten äro underkastade samma bestämmelser. Det torde nämligen ofta vara svårt att uppdraga en skarp gräns mellan möten och demonstrationer; möten övergå ej sällan under vissa stämningsslägen till demonstrationer.

Mot införande av anmälningsplikt och tillståndstvång har invänts, att det skulle medföra omgång och tidsutdräkt att å landsbygden fullgöra dessa bestämmelser. Med hänsyn till de nutida möjligheterna att genom post eller telefon sätta sig i förbindelse med vederbörande, vilka möjligheter utskottet förutsätter kunna komma till användning i förevarande fall, synes invändningen icke böra tillmätas större betydelse. En annan invändning har varit rädsla för godtyckligt förfarande från myndigheternas sida. Farhågorna i denna del torde emellertid vara ogrundade. Utskottet vill erinra om att de bestämmelser varom här är fråga sedan länge tillämpas i städerna och åtskilliga orter å landsbygden samt att några befogade anmärkningar mot bestämmelsernas tillämpning i stort sett icke framkommit. Det torde icke heller vara anledning antaga, att vid en utsträckning av bestämmelserna de därav berörda landsfiskalerna skulle komma att ingripa i vidare mån än som

erfordras för ordningens upprätthållande. Den kontroll över landsfiskalerna, som utövas av de dem överordnade myndigheterna samt av riksdagens justitieombudsman, innebär även en garanti för att församlingsfrihetens princip icke kommer att kränkas. Utskottet förutsätter också att tillståndsbeviset icke kommer att beläggas med avgift, i följd varav de nya bestämmelserna icke kunna träda i kraft förrän erforderliga ändringar i stämpelförordningen vidtagits.

Såsom en reservant inom kommittén anfört innebär den av kommittémajoriteten föreslagna rätten för länsstyrelse att bestämma om tillämpningen av förevarande föreskrifter i § 13 av ordningsstadgan bland annat den olägenheten att olika regler kunna bli gällande i skilda delar av riket. Skulle stadgandet icke tillämpas annat än i ett akut orosläge, fyller det icke sin uppgift att ingå som ett led i en tillämnad beredskapslagstiftning. Då utskottet, såsom framgår av det förut sagda, icke finner avgörande betänkligheter möta mot att konsekvent tillämpa föreskrifterna över hela landet, vill utskottet förorda, att ordningsstadgans § 13, som i vad den angår icke-kulturella nöjestillställningar redan genom en kungörelse av den 10 juni 1932 utsträckts att gälla även för landsbygden, måtte jämväl i övrigt tillämpas utan undantag. Andra stycket i § 30 ordningsstadgan, vilket lägger i länsstyrelsens hand att utsträcka giltigheten av § 13 till område invid eller i närheten av stad, kan vid sådant förhållande bortfalla. Utskottets förslag till författningstext återfinnes å sid. 74 i detta utlåtande.

6. Missbruk av yttrande- och tryckfrihet.

Under denna rubrik behandlas dels den allmänna propagandan och dels den speciella propaganda som äger rum inom krigsmakten. I fråga om den allmänna propagandan behandlas först förledande till brott och därefter den allmänna propagandan i övrigt.

Förledande till brott.

En redogörelse för gällande rätt ävensom en historik lämnas å sid. 103—109 i betänkandet. Utländsk rätt behandlas å sid. 109—111 i betänkandet.

Beträffande gällande svensk rätt må här endast omnämnas, att de bestämmelser, som hittills stått i förgrunden när det gällt lagstiftning mot statsfientlig verksamhet, innehållas i 10 kap. 14 § strafflagen, vilken stadgar straff, i 1 mom., för den som uppmanar till brott, i 2 mom., för den som anorledes, såsom genom prisande av brottslig handling, söker förleda till brott samt, i 3 mom., för den som eljest söker förleda till ohörsamhet mot lag eller laga myndighet. För tillämpning av paragrafen fordras att försöket till förledande sker med en viss grad av offentlighet. I 8 kap. 3 § strafflagen finnas speciella bestämmelser med skärpt straff för uppmaning eller förledande till förräderi.

Kommittén anser att, såvitt den allmänna propagandan angår, icke något

av praktiskt värde står att vinna genom en ändring i fråga om straffbarhetsföresättningar beträffande direkta försök till förledande till brott.

Hr *Borell* har föreslagit att stadgandena i 8 kap. 3 § och 10 kap. 14 § första stycket strafflagen utvidgas så att däri införes straff för uppmaning till högförräderi eller annat brott, vilken utan att ske offentligt riktas till förenings eller annan sammanslutnings medlemmar.

Hr *Olof Olsson* anser att 10 kap. 14 § strafflagen bör återföras till den lydelse den ägde före 1906 års lagändring.

I betänkandet återfinnes motiveringen till kommitténs ståndpunkt å sid. 112—114 och till hr *Borells* förslag å sid. 339.

Hr *Borells* förslag, som uttryckligen biträtts i några yttranden (prop. sid. 28), framlägges för riksdagen i motionerna I: 149 och II: 354 (utskottets utlåtande sid. 13 och 14).

I detta sammanhang må även erinras om det ovan, under avd. 1 i utskottets utlåtande, behandlade förslaget om allmänt straffbeläggande av handlingar, innefattande förberedelse till förräderi.

I likhet med kommittén anser sig utskottet icke kunna förorda det i förevarande motioner framlagda förslaget om kriminaliserande av enskild propaganda. Även med den begränsning, som innefattas däri att propagandan för att straffbeläggas skulle rikta sig till medlemmarna i en sammanslutning, synes det kunna befaras, att stadgandet skulle komma att medföra sådana ingrepp å privata områden som icke skulle svara mot dess verkan ur allmän rättsskyddssynpunkt. Stadgandet torde nämligen på grund av bevissvårigheterna erhålla föga praktisk betydelse.

Utskottet.

Den allmänna propagandan i övrigt.

Beträffande gällande svensk och utländsk rätt lämnas en redogörelse å sid. 114—124 i betänkandet.

Smädande av flaggan.

Kommittén har övervägt att efter utländska förebilder straffbelägga offentligt smädande och hetsande mot författningen, nationen eller statens flagga eller vapen samt upphetsande mot varandra av olika grupper av befolkningen på grund av olikheter vare sig i ras, religion eller politiska och sociala övertygelser. Emellertid har kommittén stannat vid att icke föreslå några bestämmelser efter dessa förebilder.

Hr *Borell* föreslår införande i strafflagen av ett stadgande om straff för skymfande av rikets flagga.

Motiveringen till kommitténs ståndpunkt återfinnes å sid. 124—126 i betänkandet och till hr *Borells* förslag å sid. 346—347 i betänkandet.

Hr *Borells* förslag, som uttryckligen biträtts i några yttranden (prop. sid. 28), upptages i motionerna I: 149 och II: 354 i form av en föreslagen ny paragraf i 10 kap. strafflagen, betecknad såsom 24 § (utskottets utlåtande sid. 15).

Utskottet.

I likhet med kommittén anser utskottet att man i fråga om sådana företeelser som skymfande av flaggan får lita på de naturliga reaktioner, som förlöpningar och osmakliga uttryckssätt utlösa. Utskottet vill även erinra om att smädelser mot flaggan ofta kunna bestraffas såsom förargelseväckande beteende. På grund av vad sålunda anförts finner sig utskottet icke kunna biträda förslaget.

Lögnaktiga uppgifter.

I betänkandet lämnas en översikt över gällande svensk rätt å sid. 119—123 och beträffande utländsk rätt å sid. 123—124.

Kommittén föreslår införande i strafflagens 8 kap. 14 § (och i tryckfrihetsförordningens § 3) av straffbestämmelser mot den lögnaktiga propagandan. Dessa skulle avse det fall att någon ger allmän spridning åt falska rykten eller lögnaktiga uppgifter, ägnade att väcka förakt för allmänt organ eller att framkalla fara för rikets säkerhet eller allmän ordning och frid. I straffskalan skulle ingå fängelse och böter. Bestämmelserna skulle i strafflagen ersätta det nuvarande stadgandet i 8 kap. 14 § strafflagen om straff för den som kring landet sprider ut lögner eller falska rykten, som äro farliga för rikets säkerhet, i uppsåt att därmed komma allmänt buller eller oväsende åstad.

Motiveringen till kommitténs förslag återfinnes å sid. 126—128 i betänkandet (prop. sid. 44—45).

Över *yttrandena* i denna del lämnas en redogörelse i propositionen å sid. 27 och 45.

Efter överarbetning remitterades förslaget, då insatt i 8 kap. strafflagen såsom en ny 29 a §, till lagrådet.

Vad departementschefen vid remitteringen anförde såsom specialmotivering återfinnes å sid. 45—46 i propositionen.

Det *remitterade förslaget* avsåg en bestämmelse om straff för den som uppsåtligen giver allmän spridning åt falska rykten eller lögnaktiga uppgifter, ägnade att framkalla fara för rikets säkerhet eller den allmänna ordningen eller att väcka förakt för offentlig myndighet eller annat organ som äger besluta i offentliga angelägenheter.

Lagrådet, vars utlåtande i denna del är intaget å sid. 61—64 i propositionen, gjorde vissa erinringar mot bestämmelsen. Sålunda fann lagrådet sig icke kunna tillstyrka bestämmelsen i vad den avsåg att straffbelägga spridande av rykten eller uppgifter som vore ägnade att väcka förakt för offentlig myndighet eller sådant organ som nyss nämnts. Mot bestämmelsen anmärkte lagrådet vidare, att däri sammanförts fall som vore att betrakta såsom skilda slag av brott samt att stadgandet endast till den del det avsåg för rikets säkerhet menligt brott rätteligen hade sin plats i 8 kap., medan det i övrigt tillhör området för 10 kap. Lagrådet förordade därför en uppdelning av paragrafen på dessa båda kapitel. Vidare gjorde lagrådet gällande, att det föreslagna stadgandet kunde befaras bliva av för ringa verkan om för straffbarhet krävdes uppsåt att giva ryktena eller uppgifterna all-

män spridning. Straff borde därför inträda även för den som icke övertygades om mer än att uppsåtligen hava utsatt eller fortspritt sådana rykten och uppgifter. Detta skulle enligt lagrådets förmenande näppeligen föra för långt, då vetenskap skulle föreligga om sanningslösheten av ryktena och uppgifterna samt det tillika förutsattes att dessa blivit allmänt spridda. Lagrådet anmärkte slutligen att stadgandet på grund av sin avfattning icke erbjöde säkerhet mot kringgående genom framställningar i allmänna ordalag.

Departementschefen iakttog lagrådets erinringar såtillvida att bestämmelsen uppdelades på 8 och 10 kap. strafflagen samt att i de båda nya lagrummen i stället för uttrycket »lögnaktiga uppgifter» insattes uttrycket »lögnaktiga uttalanden». I övrigt ha lagrådets erinringar icke föranlett departementschefen att frångå den ståndpunkt som intagits i det remitterade förslaget. Departementschefens anförande härvidlag återfinnes å sid. 71—72 i propositionen.

Propositionens förslag, som återfinnes å sid. 64 och 65 i detta utlåtande, upptager i 8 kap. 14 § strafflagen och 10 kap. 14 a § samma lag stadganden om straff för den som uppsåtligen giver allmän spridning åt falska rykten eller lögnaktiga uttalanden. För tillämpningen av den förra paragrafen fordras därjämte att nämnda rykten och uttalanden äro ägnade att framkalla fara för rikets säkerhet och för tillämpningen av den senare paragrafen att de äro ägnade att framkalla fara för den allmänna ordningen eller att väcka förakt för offentlig myndighet eller annat organ som äger besluta i offentliga angelägenheter. I samband med att bötesstraff införts i straffskalan såväl för 8 kap. 14 § strafflagen som för en i propositionen föreslagen ny paragraf i samma kapitel, betecknad 21 a § och närmare omnämnd i avd. 7 av utskottets utlåtande, har straffskalan i kapitlets 23 §, som handlar om straff för underlåtenhet att uppenbara å färde varande brott mot rikets säkerhet, undergått den jämkning, att då å huvudbrottet efter lag kan följa böter, sådant straff ock må ådömas för underlåtenhet att upptäcka brottet.

Här må anmärkas att det ursprungliga kommittéförslaget upptagits i de före propositionens avlåtande väckta motionerna I: 272 och II: 569 (utskottets utlåtande sid. 5) samt I: 149 och II: 354 (utskottets utlåtande sid. 14).

Användandet av lögn i propagandan tillhör sådana kampmetoder som enligt vunna erfarenheter visat sig kunna verka oroande och upphetsande. Befogad invändning mot en kriminalisering av dylik propaganda i den begränsade omfattning som föreslagits i propositionen synes enligt utskottets förmenande icke kunna framställas. Utskottet vill därför förordna antagandet av propositionens ifrågavarande förslag om ändrad lydelse av 8 kap. 14 och 23 §§ strafflagen samt om införande i 10 kap. samma lag av en ny paragraf betecknad såsom 14 a §.

Utskottet.

Åtalsrätten beträffande ärekränkning av ämbets- och tjänstemän.

För gällande svensk rätt redogöres å sid. 129—130 och för utländsk rätt å sid. 130—131 i betänkandet.

Kommittén har föreslagit att, till ökat skydd för ämbets- och tjänstemän mot ärekränkningar, i strafflagens 16 kap. 15 § (och i tryckfrihetsförordningens § 5 mom. 11) införas stadganden innebärande att allmän åklagare skulle äga åtala ärekränkning mot sådan person ej blott, såsom nu, då ärekränkningen skett i eller för den kränktes ämbete eller tjänst utan även eljest, såvida ärekränkningen avsåge förhållande utom ämbetet eller tjänsten av beskaffenhet att den kränkte därigenom kunde anses ovärdig det förtroende och den aktning, som ämbetets eller tjänstens behöriga utövning krävde.

Motiveringen till kommitténs förslag återfinnes å sid. 131—132 i betänkandet (prop. sid. 49).

För det huvudsakliga innehållet i *yttrandena* redogöres å sid. 27 och 49 i propositionen. *Justitiekanslersämbetet* har i sitt yttrande bl. a. fäst uppmärksamheten på att hithörande bestämmelser i 10 kap. strafflagen ansetts utesluta ansvar för smädelse som skett efter det ämbetsmannen lämnat den befattning, i och för vilken han blivit smädad.

Det till lagrådet *remitterade förslaget* innebar ändringar i 16 kap. 15 § strafflagen i två hänseenden av mera väsentlig art, nämligen *dels* såtillvida att allmän åklagare skall äga tala å brott, som i 7, 8, 9 eller 11 § omförmäles, icke blott om ärekränkningen skett mot någon i eller för allmän befattning utan också om ärekränkningen haft avseende å förhållande utom befattningen av beskaffenhet att göra honom ovärdig det förtroende och den aktning som befattningen kräver, och *dels* därutinnan att åklagarens åtalsrätt beträffande nämnda brott icke skall vara beroende av att den kränkte vid tiden för ärekränkningen alltjämt innehade befattningen.

Departementschefens specialmotivering återfinnes å sid. 50 i propositionen.

Lagrådet hade icke något att erinra mot utsträckning av allmän åklagares åtalsbefogenhet vid ärekränkning för ämbete, tjänst eller annan allmän befattning även till det fall att befattningshavaren icke längre innehar befattningen. Däremot fann lagrådet sig icke kunna tillstyrka allmänt åtal vid ärekränkning mot dylik befattningshavare, då ärekränkningen ej skett för allmän befattning men avsett förhållande utom befattningen av beskaffenhet att göra den kränkte ovärdig det förtroende och den aktning som befattningen kräver. Lagrådet ansåg en sådan lagbestämmelse lämna ett alltför vidsträckt spelrum för skiftande uppfattningar och omdömen för att den med fördel skulle kunna ligga till grund för avgörande av frågan huruvida åtalsrätt föreligger eller icke.

I anledning av lagrådets anmärkning lät *departementschefen* vidtaga den ändring i förslaget att ärekränkning som avser förhållande utom befattningen bör få åtalas av allmän åklagare endast i sådana fall då ärekränkningen skett medan befattningshavaren innehade befattningen.

Propositionens förslag till ändrad lydelse av 16 kap. 15 § strafflagen återfinnes å sid. 66 i utskottets utlåtande. Förslaget innebär, såsom av den föregående redogörelsen framgår, ändring i paragrafen i två mera betydelsefulla avseenden, nämligen *dels* såtillvida att allmän åklagare skall äga tala å brott som i 7, 8, 9 eller 11 § av kapitlet omförmäles icke blott om ärekränkning skett mot någon i eller för allmän befattning utan också om ärekränkning, som skett mot någon som innehar sådan befattning, haft avseende å förhållande utom befattningen av beskaffenhet att göra honom ovärdig det förtroende och den aktning som befattningen kräver, och *dels* därutinnan att åklagarens åtalsrätt beträffande ärekränkning mot någon i eller för ämbete, tjänst eller annan allmän befattning icke skall vara beroende av att den kränkte vid tiden för ärekränkningen alltjämt innehade befattningen.

Här må anmärkas att det ursprungliga kommittéförslaget upptagits i de före propositionens avlämnande väckta motionerna I: 272 och II: 569 (utskottets utlåtande sid. 5) samt I: 149 och II: 354 (utskottets utlåtande sid. 15).

Vidare må erinras om att konstitutionsutskottet i sitt den 28 maj 1936 avgivna utlåtande nr 42 tillstyrkt antagande av Kungl. Maj:ts i propositionen nr 235 framlagda förslag om en emot den här ifrågavarande ändringen svarande ändring i tryckfrihetsförordningen.

Utskottet har icke funnit anledning till erinran mot det i förevarande proposition framlagda förslaget om ändrad lydelse av 16 kap. 15 § strafflagen.

Utskottet.

Propagandan inom försvarsverket.

I betänkandet lämnas en historik å sid. 191—193 samt en redogörelse för gällande svensk rätt å sid. 193—204 och för utländsk rätt å sid. 204—207.

Den framställning som sålunda givits av gällande svensk rätt visar att disciplinupplösande propaganda i viss mån straffas. Detta är i främsta rummet fallet då den yttrar sig i försök att förleda till brott. Den allmänna strafflagen (10 kap. 14 §) belägger med straff sådant försök, däri inbegripet försök att förleda till ohörsamhet mot förmans eller överordnads befallningar i tjänsten, under förutsättning att det sker genom skrift eller muntligen inför menighet eller folksamling. I förutsättningarna ingår sålunda ej fordran på att försöket riktas mot krigsfolk. En uppmaning till ohörsamhet riktad till civila värnpliktiga, vilka ej befinna sig under fanorna, faller sålunda under straffstadgarbet. Strafflagen för krigsmakten, som endast gäller för krigsman, har en motsvarighet till dessa föreskrifter (71 §), då den straffbelägger försök att förleda till ohörsamhet mot förmans eller överordnads befallningar i tjänsten. Det förutsättes därvidlag att försöket göres muntligen inför samlat krigsfolk eller i skrift som sprides bland krigsfolket. Då tryckfrihetsförordningen straffar försök att förleda till brott (§ 3 mom. 7), göres ej, såvitt angår propaganda som tar sig uttryck i sådant försök, skillnad mellan tryckt och annan skrift. För den disciplinupplösande propaganda,

som betjänar sig av det mera försåtliga medlet att förbereda manskapets sinne för disciplinbrott, t. ex. genom försök att uppväcka hat mot befälet, finnes straff stadgat endast i 71 § SfK, och förutsättningen för straffbarhet är att person, som lyder under krigslagarna, muntligen inför samlat krigsfolk eller i skrift den han bland krigsfolket utspritt eller utsprida låtit, söker »upphetsa till ovilja mot krigstjänsten». Då någon motsvarighet till denna bestämmelse ej återfinnes i tryckfrihetsförordningen, är i själva verket, såvitt angår skrift, propagandan av denna art genom tryckt skrift icke straffbar. Häruöver finnas emellertid vissa bestämmelser, avseende att oskadliggöra propagandalitteratur. Ett särskilt förfarande har skapats, möjliggörande indragning av skrift, som anträffas vid trupp eller ombord å flottans fartyg och som »uppenbarligen åsyftar att utplåna känslan av plikter mot fosterlandet eller att uppväcka hat mot befälet eller eljest undergräva krigslydnaden». Effekten av indragning är att exemplar av skrift, som blir föremål för sådan åtgärd, kan omhändertagas, då den anträffas vid trupp eller ombord å flottans fartyg samt att spridande av skriften vid trupp eller ombord å flottans fartyg blir straffbart för den som äger vetskap om indragningsförordnandet. Bestämmelserna återfinnas i tryckfrihetsförordningen (§ 4 mom. 12—14) och avse endast tryckt skrift.

Kommittén har särskilt uppmärksammat den agitation som sker genom spridande av skrifter. Härutinnan föreslås skärpta bestämmelser i flera hänseenden. I en särskild lag angående skrifter, ägnade att undergräva krigslydnaden — vilken lag skulle avse såväl tryckta som stencilerade och andra icke tryckta skrifter — skulle upptagas tryckfrihetsförordningens bestämmelser om indragning. Därigenom skulle indragningsförfarandet komma att avse jämväl skrifter som ej vore tryckta. I lagen skulle vidare meddelas vissa skärpta bestämmelser till förhindrande av spridning av skrifter med disciplinupplösande innehåll vilka uppenbarligen vore avsedda för spridning bland krigsfolk. Den som bland krigsfolk sprede eller låte utsprida dylik skrift skulle sålunda, om han avvetat eller haft skälig anledning antaga att skriften hade disciplinupplösande innehåll, straffas med fängelse i högst ett år eller dagsböter. Samma straff skulle drabba även den, som innehade exemplar av sådan skrift under omständigheter varav det uppenbarligen framginge att han hade för avsikt att så sprida eller låta sprida dem. Med krigsfolk skulle i förevarande hänseende likställas värnpliktiga, vilka ej vore krigsmän men samlade på grund av föreskrift i värnpliktslagen, t. ex. till inskrivningsförrättning. Vidare föreslås, att i de lagrum som avse disciplinupplösande propaganda förutsättningarna för ingripande skulle på ett enhetligt sätt angivas. De nuvarande formuleringarna »sökt upphetsa till ovilja mot krigstjänsten» (71 § strafflagen för krigsmakten) och »uppenbarligen åsyftar att utplåna känslan av plikter mot fosterlandet eller att uppväcka hat mot befälet eller eljest undergräva krigslydnaden» (tryckfrihetsförordningen § 4 mom. 12; jfr 1906 års lag om förbud för krigsmenskap att delta i vissa sammankomster) skulle sålunda utbytas mot uttrycket »genom meddelande av mot disciplinens krav stridande förhållningsorder, ge-

nom försök att uppväcka hat mot befälet eller på annat sätt uppenbarligen åsyftar att undergräva krigslydnaden». Kommitténs förslag innefattar, förutom ovannämnda skriftspridningslag och ändringar i tryckfrihetsförordningen, ändringar i 71 och 72 §§ strafflagen för krigsmakten.

Herr *Borell* anser att den av kommittén föreslagna skriftspridningslagen borde bl. a. utsträckas till att gälla även skriftspridning vid försvarsverket tillhörande anstalt eller eljest bland försvarsverkets personal, varigenom även de civila arbetarna skulle komma att inbegripas. Tryckfrihetskommittén skulle äga förordna, att periodisk skrift, vari gång efter annan bedreves disciplinupplösande propaganda, ej skulle få spridas vid trupp, å fartyg etc. under viss tid, högst 1 år.

Vidare framlägger herr *Borell* förslag till nya straffbestämmelser *dels* angående muntlig propaganda, bedriven av krigsfolk man och man emellan, och *dels* i fråga om propaganda, bedriven inom försvarsverket av civila.

Beträffande det förra slaget av propaganda avser herr *Borells* förslag sådan ändring i 68 och 71 §§ strafflagen för krigsmakten att disciplinupplösande muntlig propaganda, bedriven bland försvarsverkets personal av någon som lyder under strafflagen för krigsmakten, skall bestraffas även om propagandan icke är offentlig. I fråga om den av civila bedrivna propagandan föreslår herr *Borell* att i 10 kap. 14 § strafflagen skulle såsom ett nytt mom. mellan nuvarande mom. 3 och 4 införas en straffbestämmelse för den som muntligen inför samlad personal tillhörande försvarsverket — även dess civila arbetare — eller bland personer, vilka ej tillhörde försvarsverket men vore samlade på grund av föreskrift i värnpliktslagen, eller i skrift, som han utspit eller låtit utspida bland sådana personer, sökte förleda till ohörsamhet mot överordnads befallningar eller bedreve disciplinupplösande propaganda. Här må nämnas att enligt herr *Borells* förslag de lagrum, som rikta sig mot den disciplinupplösande propagandan, i allmänhet skulle utvidgas till att avse även verksamhet bland försvarsverkets personal för störande av den lagliga samhällsordningen med våldsamma medel.

I betänkandet återfinnes kommitténs motivering till den föreslagna skriftspridningslagen och ändringarna i 71 och 72 §§ strafflagen för krigsmakten å sid. 208—215 samt till kommitténs ståndpunkt beträffande den propagandan, som herr *Borell* i övrigt vill straffbelägga, å sid. 210—211. Herr *Borells* motivering upptages i betänkandet, beträffande skriftspridningslagen å sid. 343—344, angående ändringarna i 68, 71 och 72 §§ strafflagen för krigsmakten å sid. 342—343 samt i fråga om det föreslagna nya mom. i 10 kap. 14 § allmänna strafflagen å sid. 343.

I fråga om innehållet av *yttrandena* i denna del lämnas en redogörelse å sid. 28—29 och 51.

I de till lagrådet *remitterade förslagen* ingingo dels förslag till lag angående indragning av vissa skrifter dels ock förslag till en därmed sammanhängande ändring i 72 § strafflagen för krigsmakten. Det förra förslaget avsåg icke såsom kommittéförslaget att i samband med en utbrytning ur tryckfrihetsförordningen skapa en gemensam lag för alla skrifter som vore

ägnade att undergräva krigslydnaden utan behandlade endast skrifter av dylik art vilka vore mångfaldigade på annat sätt än genom tryck. I fråga om rätt till indragning vid trupp eller å flottans fartyg av disciplinära skrifter skulle nämnda, icke tryckta skrifter i allt väsentligt likställas med tryckta skrifter. Innehållet i den föreslagna indragningslagen anslöt sig nära till § 4 mom. 12—14 tryckfrihetsförordningen, dock att viss förenkling vidtagits i förfarandet.

Departementschefen anförde vid remissen — efter att ha refererat kommitténs förslag — följande:

»Vad först angår de nuvarande bestämmelserna i tryckfrihetsförordningen angående rätt till indragning vid trupp eller å fartyg av propagandaskrifter, som uppenbarligen åsyfta 'att utplåna känslan av plikter mot fosterlandet eller att uppväcka hat mot befälet eller eljest undergräva krigslydnaden', så kunna helt visst befogade anmärkningar riktas mot beskrivningen av förutsättningarna för indragbarhet. Jag anser dock icke denna fråga i och för sig för närvarande med nödvändighet påkalla grundlagsändring. Till syftet torde för övrigt den nuvarande beskrivningen icke mycket skilja sig från den av kommittén föreslagna: 'skrift, vilken genom meddelande av mot disciplinens krav stridande förhållningsorder, genom försök att uppväcka hat mot befälet eller på annat sätt uppenbarligen åsyftar att undergräva krigslydnaden'. Enligt båda formuleringarna är det disciplinens ('krigslydnadens') undergrävande, som skall vara åsyftad för att indragning må äga rum.

Jag är ense med kommittén därom att nuvarande lagstiftning företer en omotiverad lucka, när indragning kan drabba tryckt skrift, men icke stencilerad eller annan skrift som blivit mångfaldigad på annat sätt än genom tryck. En komplettering av lagstiftningen i detta hänseende synes mig så mycket hellre böra ske som de nuvarande bestämmelserna kunna vara ägnade att främja spridandet av ljusskygga, icke tryckta skrifter, vilka ofta stå på ett lägre plan och äro mer ansvarslösa till innehållet än tryckta agitationsskrifter.

En utvidgning enligt kommitténs förslag även av straffbestämmelserna mot spridning av de för militärer avsedda propagandaskrifter, som för närvarande äro — om de anträffas vid trupp eller å flottans fartyg — endast indragbara, synes mig däremot möta principiella betänkligheter. Juryförfarandet skulle enligt förslaget här ej komma till användning. Straffhotet skulle kunna drabba den som givit spridning åt en skrift, vilken ej varit föremål för indragning eller kvarstad och ej heller i vanlig ordning under tryckfrihetsprocess förklarats brottslig. Denna utbrytning ur tryckfrihetsförordningen av de disciplinupplösande skrifterna skulle medföra, att en dylik skrift, som kunde fritt spridas bland civilbefolkningen, bleve betraktad såsom brottslig, om den komme i händerna på militär personal, oavsett att skriften ej varit föremål för indragning. Den som t. ex. vid ett offentligt möte, vid vilket militärer vore närvarande, försålde även till dem ett tidningsnummer, innehållande en artikel, som enligt domstols uppfattning se-

dermera befundes förgriplig jämlikt beskrivningen i den föreslagna lagen, bleve hemfallen åt straff, oaktat tidningsnumret eljest finge fritt spridas och förutsättningarna för en fällande dom enligt tryckfrihetsförordningen ej förelåge. Vidare skulle tidningsnumrets brottslighet, om däri ansåges förekomma t. ex. uppmaning till brott, komma att bedömas dels genom juryförfarande för att det spritts bland civila, och dels enligt vanliga rättegångsregler för att det spritts bland militärer.

Den föreslagna utvidgningen av straffbestämmelserna synes ej heller vara påkallad av något starkare behov. Nu gällande bestämmelser i tryckfrihetsförordningen, allmänna strafflagen och strafflagen för krigsmakten, sådana de utformats genom de s. k. Staafflagarna, äro — bortsett från vad tidigare anmärkts beträffande stencilerade och därmed jämställda skrifter — tillräckligt vidsträckta att kunna drabba även åtskillig i indirekta former framträdande hetspropaganda mot militärtjänsten och befälet. I vissa hänseenden gå de nuvarande bestämmelserna genom sin allmänna avfattning längre än som enligt min mening är väl förenligt med tryckfrihetens grundsatser. De nu föreslagna skärpningarna skulle visserligen avse endast skrifter, som äro uppenbarligen avsedda för spridning bland värnpliktiga och annan militär personal, och sålunda ej drabba tryckalster, avsedda för allmänheten överhuvud. Men icke heller en så begränsad lagstiftning, avseende att undertrycka illojal och otillbörlig propaganda bland militärer, låter sig genomföra utan oskäligt intrång på tryckfriheten. Genom de av mig förut tillstyrkta förslagen om vidgade straffbestämmelser mot lögnaktiga framställningar skulle dessutom en viss kategori av de hätskaste och mest ovederhäftiga skrifterna kunna åtkommas på ett effektivare sätt än hittills. Det må ock anmärkas att i rättspraxis utdelning av indragen skrift dels omedelbart utanför kasernområde till inryckande värnpliktiga, dels vid järnvägsstation, varifrån en del värnpliktiga skulle fåga till kasern, synes ha betraktats såsom överträdelse av indragningsbeslutet. Civil polismyndighet, som efter anmodan av militärbefälet fråntagit civila utdelare av skrifterna de av dem innehavda exemplaren och därför ställts under åtal av justitieombudsmannen, har genom utslag av högsta domstolen frikänts från ansvar (N. J. A. 1929, s. 239). Härav torde framgå att domstolarna numera giva en vidsträckt tolkning åt uttrycket 'vid trupp' i bestämmelserna om indragning av skrifter, som anträffas 'vid trupp eller ombord å flottans fartyg'. Föreligger det fallet att en utdelare av indragen skrift, oaktat han har kännedom om indragningen, fortsätter att sprida skriften 'vid trupp eller ombord å flottans fartyg', drabbas han redan för närvarande av straff. Såsom jag förut erinrat torde emellertid en komplettering krävas av gällande lagstiftning till förhindrande av spridning av disciplinupplösande skrifter som mångfaldigats genom stencilering eller på liknande sätt. I anledning härav har jag låtit utarbета ett förslag till lag angående indragning av vissa skrifter, vilket avser sist omnämnda skrifter och stadgar rätt till indragning av dylika skrifter i en ordning, som nära ansluter sig till den, som enligt tryckfrihetsförordningen gäller beträffande tryckta skrifter. Härigenom synes ett av de viktigaste

önskemålen med kommitténs förslag i nu ifrågavarande avseende bliva tillgodosett. Nämda lagförslag föranleder viss ändring i 72 § strafflagen för krigsmakten.»

Departementschefens specialmotivering återfinnes å sid. 51—53 i propositionen.

Lagrådet anförde — efter att ha redogjort för huvudinnehållet i det remitterade förslaget till skriftspridningslag — följande:

»De härutinnan föreslagna bestämmelserna äro avfattade i nära överensstämmelse med motsvarande regler i tryckfrihetsförordningen och föranleda i detta avseende icke någon anmärkning från lagrådets sida. Möjligen kan dock ifrågasättas, huruvida tillräckliga skäl föreligga att, ehuru tryckfrihetskommitterade skola taga befattning även med de icke tryckta skrifterna, lämna frågan om dylika skrifers indragning utanför tryckfrihetsombudens kompetensområde.

Den av kommittén förebragta utredningen ger emellertid otvetydigt vid handen, att de hittills gällande bestämmelserna om indragning av skrifter med den avfattning de på sin tid erhållit icke täcka behovet av skydd mot den försvarsfientliga propagandan sådan den nu framträder. Mot bestämmelserna har framför allt anmärkts, att indragningsrätten med därtill knuten straffbestämmelse är begränsad till att gälla allenast vid trupp eller å flottans fartyg samt att straff är stadgat endast för spridande av skrift som, utspridaren veterligt, är indragen. Såsom särskilt stötande har det framstått, att i viss mån under lagens hägn uppenbart disciplinupplösande skrifter kunna, ehuru de äro föremål för indragning, obehindrat och ostraffat utdelas bland krigsfolk i närheten av militära förläggningsplatser eller bland värnpliktiga vid inskrivnings- och mönstringsförrättningar. Om angelägenheten att avhjälpa de sålunda föreliggande bristerna i den nuvarande lagstiftningen har ock inom kommittén rått nära nog fullständig enighet. Därvid har framhållits, att det måste verka nedbrytande på disciplinen och dessutom nedsättande på respekten för lag och myndighet att de överordnades strävanden systematiskt och med framgång kunna trotsas i skydd av lagens egna bestämmelser, samt att staten måste anses skyldig att giva de militära myndigheterna sådana hjälpmedel i händerna för kampen mot disciplinupplösande krafter, att myndigheterna icke komma att framstå såsom vanmäktiga. I det av kommittén framlagda lagförslaget — som skulle ersätta tryckfrihetsförordningens bestämmelser i ämnet — har jämsides med nuvarande straffbestämmelse upptagits ett stadgande om straff för den, som vid trupp eller å flottans fartyg eller eljest bland krigsfolk eller bland värnpliktiga, vilka ej äro krigsmän men äro samlade på grund av föreskrift i värnpliktslagen, utsprider eller låter utsprida för dylik spridning uppenbarligen avsedd skrift av angivet innehåll, under förutsättning att han avvetat eller haft skälig anledning antaga, att skriften hade sådant innehåll. Har anmälan gjorts för utverkande av förordnande om indragning och meddelas ej sådant förordnande eller blir förordnandet ej bestående, skall enligt kommittéförslaget frågan om ansvar vara förfallen. En utvidgning av

straffbestämmelserna i denna riktning har departementschefen avvisat och såsom skäl härför i huvudsak åberopat, att straff därigenom skulle kunna drabba den, som givit spridning åt en skrift vilken ej varit föremål för indragning eller kvarstad och ej heller i vanlig ordning under tryckfrihetsprocess förklarats brottslig, att en disciplinupplösande skrift, som kunde fritt spridas bland civilbefolkningen, alltså skulle bliva betraktad såsom brottslig, om den komme i händerna på militärpersonal, oavsett att skriften ej varit föremål för indragning, samt att om i skriften ansåges förekomma t. ex. uppmaning till brott, densamma brottslighet skulle komma att bedömas dels genom juryförfarande för att den spritts bland civila och dels enligt vanliga rättegångsregler för att den spritts bland militärer. Denna kritik vänder sig emot den föreslagna utvidgningen såvitt den innebär, att indragning icke skall utgöra villkor för att ådöma straff för skriftens spridande. Däremot synes den ej avse de fall, då skriften göres till föremål för indragning. Även enligt gällande regler kan skrift, vars spridning inom trupp eller å flottans fartyg är till följd av indragning förbjuden, obehindrat få spridas bland civila; straff för spridningen av densamma inom trupp eller å fartyg ådömes enligt vanliga rättegångsregler — visserligen utan prövning från domstolens sida av skriftens straffbarhet — under det att frågan om samma skrifts brottslighet bedömes i tryckfrihetsprocess och således av jury; spridningen kan slutligen ådraga vederbörande straff, ändå att skriften förklarats icke brottslig och ej ens bort bliva föremål för indragning. Någon olägenhet härav har veterligen icke försports, och grunden härtill ligger uppenbarligen däri, att indragningsförfarandet visat sig erbjuda ur tryckfrihetssynpunkt fullgoda garantier. Departementschefens kritik synes därför närmast böra leda till ett övervägande, huruvida för tillgodoseende av det obestridliga behovet av ökade möjligheter för undertryckande av den försvarsfientliga propagandan hinder möter att vidga tillämpningsområdet för indragningsrätten och att, i huvudsaklig anslutning till vad kommittén i övrigt föreslagit, så utforma straffbestämmelsen att straff ej i något fall inträder med mindre indragning skett.

Indragningsrättens begränsning till att gälla allenast vid trupp eller å fartyg är uppenbarligen förestavad av önskan att klart och bestämt avgränsa den direkt på förstörande av disciplinen riktade propagandan från det tillåtliga utövändet av yttrandefrihet i allmänhet. Även med ett strängt fasthållande av en sådan utgångspunkt synes det lagrådet vara väl försvarligt, att rätten till indragning av skrifter, varom här är fråga, utsträcker att omfatta åtminstone det fall, att någon påträffas med att utdela sådana skrifter bland krigsfolk eller bland värnpliktiga, vilka ej äro krigsmän men äro samlade på grund av föreskrift i värnpliktslagen. Att genom en dylik utsträckning tryckfriheten icke skulle lida något obehörigt intrång synes klart. Indragning skulle alltjämt endast kunna ske, då spridningen direkt toge sikte på att nå militärpersonal och ägde rum under sådana förhållanden, att den måste betecknas såsom uppenbart förkastlig. Garanti mot att skrift av annat innehåll än disciplinupplösande kunde träffas av den

ifrågasatta åtgärden skulle fortfarande ligga däri att prövningen ankomme å tryckfrihetskommittéerna. Förordnande om indragning skulle liksom eljest tillkomma tryckfrihetsombuden eller på stället varande högste militäre befälhavaren.

Vad härefter angår frågan om straffbestämmelsens utformning, har gällande förutsättning för utspridarens straffbarhet — vetskap om indragningsbeslutet — av motiven att döma sin grund däri att utspridandet ansetts skola ske under vissa yttre, för utspridaren kända omständigheter, vilka måste låta honom inse, att hans förfarande står i strid med rättsordningen, även om han är okunnig om skriftens innehåll. En dylik insikt torde emellertid få anses förefinnas hos utspridaren, även om han icke känner till indragningsbeslutet men i stället är underkunnig om skriftens innehåll. Överhuvud taget synes man, såsom kommittén framhållit, vara berättigad utgå från att den som sprider skrifter av här ifrågavarande slag till krigsfolk eller samlade värnpliktiga måste antagas vara väl medveten om att han deltagit i en olovlig trafik, vilken utsätter honom för risken av straff, där ej särskilda omständigheter till annat föranleda. Att skrifts innehåll skulle i visst avseende komma att bli föremål för domstols bedömning eller att straffskyldighet skulle komma att gälla för spridning som äger rum innan formligt beslut om indragning fattats synes icke böra väcka betänklighet, blott det fasthålls att villkor för straff är att ett indragningsbeslut, som prövats skola bestå, föreligger. Någon djupare principiell skillnad kan nämligen i förevarande hänseende näppeligen anses råda mellan å ena sidan ett överträdande av ett meddelat förordnande om indragning med därtill knutet förbud mot skriftens spridning och å andra sidan ett handlande i strid med den allmänna grundsats, varå varje förordnande om indragning måste vila.

Lagrådet får alltså hemställa, att förevarande lagförslag omarbetas i huvudsaklig överensstämmelse med vad nu anförts. Vid bifall härtill påkallas motsvarande ändringar i § 4 tryckfrihetsförordningen.»

Departementschefen (prop. sid. 73—74) har emellertid funnit övertvägande skäl tala för att ytterligare lagstiftningsåtgärder å ifrågavarande område icke borde för närvarande vidtagas.

Propositionens förslag till lag om indragning av vissa skrifter och om ändring i 72 § strafflagen för krigsmakten överensstämmer i allo med de remitterade förslagen (utskottets utlåtande sid. 66 och 68).

Kommitténs förslag ha upptagits, förslaget till skriftspridningslag i motionerna I: 273 och II: 570 (utskottets utlåtande sid. 5—7) samt förslaget till ändringar i 71 och 72 §§ strafflagen för krigsmakten i motionerna I: 279 och II: 576 (utskottets utlåtande sid. 9—10). Herr Borells förslag ha framlagts i motionerna I: 149 och II: 354 (utskottets utlåtande resp. sid. 16—17, 19—21 och 15).

Utskottet.

Det torde väl vara önskvärt att erhålla en likformig beskrivning på den disciplinupplösande propagandan i de olika lagrum (71 § strafflagen för krigsmakten, § 4 mom. 12 tryckfrihetsförordningen och 1906 års lag om för-

bud för krigsmanskap att deltaga i vissa sammankomster) som beröra denna. Den av kommittén härutinnan föreslagna formuleringen torde emellertid såsom departementschefen anmärkt till syftet icke mycket skilja sig från de nuvarande beskrivningarna. Ej heller torde effektiviteten hos hithörande bestämmelser nämnvärt ökas genom en omformulering av dessa i detta hänseende i enlighet med kommittéförslaget. Med hänsyn härtill har utskottet ej ansett sig böra tillstyrka de härom motionsvis framställda yrkandena.

Beträffande frågan om ingripande mot disciplinupplösande *skrifter* avser det i propositionen framlagda förslaget endast att i fråga om indragning vid trupp eller å flottans fartyg av skrifter, ägnade att undergräva krigslydnaden, i allt väsentligt med tryckt skrift likställa skrift som mångfaldigats på annat sätt än genom tryck. Däremot ha ej de uppenbara brister som behäfta det nu gällande indragningsinstitutet till någon del avhjälpats. Lagrådet har däremot såsom av den föregående redogörelsen framgår uttalat sig till förmån för bestämmelser som vidga möjligheterna att ingripa mot disciplinupplösande skrifter överhuvud taget. Lagrådet anför att den av kommittén verkställda utredningen otvetydigt ger vid handen att de hittills gällande bestämmelserna om indragning av skrifter icke täcka behovet av skydd mot den försvarsfientliga propagandan. Såsom särskilt stötande framhålls, att uppenbart disciplinupplösande skrifter kunna, ehuru de äro föremål för indragning, obehindrat och ostraffat utdelas bland krigsfolk i närheten av militära förlägningsplatser eller bland värnpliktiga vid inskrivnings- och mönstringsförrättningar. Lagrådet anser det vara väl försvarligt att rätten till indragning utsträcker att omfatta åtminstone det fall att någon påträffas med att utdela sådana skrifter varom här är fråga bland krigsfolk eller bland värnpliktiga vilka ej äro krigsmän men äro samlade på grund av föreskrift i värnpliktslagen. Vad angår straffbestämmelserna för spridande av indragningsbara skrifter anser lagrådet dessa bestämmelser ej uteslutande böra vara knutna till vetskap om ett meddelat indragningsbeslut. Insikt hos en utspridare om att hans förfarande stode i strid mot rättsordningen torde få anses förefinnas hos utspridaren även om han icke kände till indragningsbeslutet men i stället vore underkunnig om skriftens innehåll. Överhuvud taget syntes man vara berättigad utgå från att den som sprede skrifter av här ifrågavarande slag till krigsfolk eller samlade värnpliktiga måste antagas vara väl medveten om att han deltog i en olovlig trafik, vilken utsatte honom för risken av straff, där ej särskilda omständigheter till annat föranledde. Bestämmelserna borde därför i stället utformas i huvudsaklig anslutning till vad kommittén föreslagit, dock att såsom villkor för straff borde uppställas att ett indragningsbeslut, som prövats skola bestå, föreläge.

Till dessa lagrådets uttalanden kan utskottet i allo ansluta sig. På grund härav torde indragning böra stadgas även där någon påträffas med att utsprida sådan skrift bland krigsfolk — i annat fall än vid trupp eller å flottans fartyg — eller bland värnpliktiga vilka ej äro krigsmän men äro samlade på grund av föreskrift i värnpliktslagen. Med värnpliktiga som

sist sagts avses värnpliktiga som äro samlade t. ex. för inryckning eller till inskrivningsförrättning. Behörigheten att omedelbart vidtaga nödig åtgärd för hindrande av skriftens spridande bland krigsfolket eller de värnpliktiga, under tid som åtgår till dess förordnande om indragning kan utverkas, har utskottet ansett böra överlämnas till det militärbefäl som är kommanderat till ordningens upprätthållande eller som eljest är å tjänstens vägnar tillstädes. Vid inskrivningsförrättning bör t. ex. denna befogenhet tillkomma inskrivningsnämndens ordförande. Härvid skulle möjligen tvekan kunna uppstå, vilken befälhavare som därefter skall äga meddela förordnandet om indragning. Emellertid torde denna tvekan böra undanröjas genom i administrativ ordning utfärdade bestämmelser.

Enligt utskottets förslag bör straff — dagsböter eller fängelse i högst ett år — följa för den som med vetskap om indragningsförordnandet utsprider eller låter utsprida indragen skrift vid trupp eller å flottans fartyg eller eljest bland krigsfolk eller värnpliktiga, varom nu nämnts. Samma straff bör även drabba den som, i annat fall, vid truppen eller å fartyget eller bland krigsfolket eller de värnpliktiga utsprider eller låter utsprida sådan skrift som här avses för att främja den med skriften åsyftade verkan, men härvid bör till straff ej dömas med mindre dessförinnan förordnande om skriftens indragning meddelats och prövats skola bestå. Uppsåt att främja den med skriften åsyftade verkan torde innebära krav på kännedom om skriftens innehåll.

Såsom lagrådet anmärkt påkallar förslaget införande av motsvarande straffbestämmelser i 72 § strafflagen för krigsmakten.

Utskottets förslag återfinnas å sid. 66 och 68 i detta utlåtande.

Vad beträffar det i motionerna I: 149 och II: 354 framlagda förslaget om straffbeläggande även av sådan disciplinupplösande propaganda inom krigsmakten som bedrivs *man och man emellan*, ha till stöd för en sådan utvidgning bl. a. åberopats de särskilda tjänsteplikter som åvila krigsfolk, däribland även värnpliktiga. Det är emellertid att märka, att då det gäller fast anställd personal, den som bedriver disciplinupplösande propaganda torde göra sig skyldig till straffbart tjänstefel. I övrigt har kommittén framhållit, att mot en kriminalisering av den man och man emellan bedrivna propagandan talade svårigheten att särskilja dess yttringar från i det dagliga umgänget förekommande uttalanden utan disciplinupplösande syfte. Kriminaliseringen skulle därjämte säkerligen visa sig ha föga effekt. Utskottet kan ansluta sig till de av kommittén uttalade synpunkterna och vill sålunda icke förorda införande av straffbestämmelser jämväl för den av krigsfolk man och man emellan bedrivna propagandan.

I samma motioner har slutligen framlagts förslag om straffbeläggande av vissa former av disciplinupplösande propaganda när den bedrivs offentligt *av civila*. För en bestämmelse i sådan riktning har åberopats, att verkan av propagandan kan vara lika stor vare sig den bedrivs av krigsfolk eller civila. Såsom kommittén framhållit måste det emellertid även här ofta, då det gäller den muntliga propagandan, vara svårt att skilja mellan propaganda

av disciplinupplösande karaktär och berättigad kritik. I fråga om allmänna möten, där yttranden av denna karaktär kunna förväntas, finnes enligt kommitténs mening i 1906 års lag ett lämpligare medel att hindra verkan av propagandan. I den mån det gäller propaganda inför huvudsakligen militär-manskap torde bevisvärigheter göra en straffbestämmelse föga effektiv. På grund av vad sålunda anförts anser sig utskottet icke kunna förorda införande av ett stadgande av den föreslagna arten.

7. Spioneri.

Angående gällande rätt lämnas en redogörelse å sid. 248—250 i betänkandet vartill hänvisas. Här må endast anmärkas att bestämmelserna om spioneri i 8 kap. 18—21 §§ strafflagen avse obehörigt uppenbarande eller inhämtande av uppgifter, vilka gärningsmannen vet böra *hemliga* hållas.

Kommitténs förslag innefattar en ny bestämmelse i 8 kap. strafflagen — betecknad såsom 21 a § — avsedd att träffa det spioneri, som bedreves genom insamlande av även *icke hemliga* uppgifter angående försvaret. Enligt denna bestämmelse skulle straff drabba svensk man som insamlade eller läte insamla ej i tryck offentligt tillgängliga uppgifter av dylikt slag angående rikets försvar eller angående förhållanden, som hade inflytande på rikets försvarskraft, i syfte att därigenom gå främmande makt tillhanda.

Enligt herr *Borells förslag* skulle den av kommittén föreslagna nya bestämmelsen om spioneri omfatta insamlandet av alla slags uppgifter av ej hemlig natur angående försvaret i syfte att gå främmande makt till handa ävensom sådant insamlande som eljest skedde i statsfientligt syfte, varjämte borde ut-sägas att även förmedlande av insamlande vore straffbart.

Motiveringen till kommitténs och herr *Borells förslag* återfinnes i betänkandet å sid. 251—252 (prop. sid. 43—44) resp. sid. 345.

Innehållet av *yttrandena* i denna del omnämnes å sid. 29—30 i propositionen.

I det till lagrådet *remitterade förslaget* hade kommitténs förslag undergått vissa jämkningar. För att icke någon lucka skulle uppstå hade sålunda bestämmelsen omredigerats så att den även komme att omfatta hemliga uppgifter som någon insamlar utan vetskap om att de äro hemliga. Spioneriobjektet hade vidare i det remitterade förslaget bestämts till att avse, förutom uppgifter angående rikets krigsmakt, uppgifter angående andra förhållanden, såvitt deras meddelande till främmande makt kan skada rikets försvar. Slutligen hade, i överensstämmelse med herr *Borells* reservation i den delen, straffbestämmelsen föreslagits skola omfatta även den, som utan att själv ha insamlat eller låtit insamla dylika uppgifter, tager befattning med de insamlade uppgifterna i syfte att gå främmande makt tillhanda.

Departementschefens specialmotivering återfinnes å sid. 44 i propositionen.

Lagrådet ifrågasatte lämpligheten av det i stadgandet gjorda undantaget rörande insamlande av i tryck offentligt tillgängliga uppgifter samt hemställ-

de att förbehållet härom måtte utgå. Till utveckling av sin mening anförde lagrådet:

»Det underrättelseväsen varom här är fråga torde visserligen i avsevärd utsträckning basera sig på rapportörernas egna iakttagelser och på upplysningar som erhållas genom personliga förfrågningar. Otviveltigt torde emellertid vara — vilket även framhållits i åtskilliga yttranden i ärendet — att härvidlag stor vikt bör tillmätas jämväl notiser i tidningspressen eller eljest i tryck tillgängliga uppgifter, vilka då de sammanställas kunna utgöra ett för spioneriverksamheten ingalunda värdelöst material. Uppmärksammas bör i detta sammanhang att tryckfrihetsförordningens bestämmelser till skydd för militära hemligheter ej äro mer omfattande än att möjligheten att genom förefintliga tryckalster inhämta informationer av ifrågavarande slag måste anses ganska obeskuren. Utan medverkan från svenskt håll lärer i regel utländsk makt svårigen komma i besittning av dylika slags uppgifter, i varje fall icke i en för ändamålet tjänlig sammanställning. Med hänsyn till det uppsåt, som förutsattes hos gärningsmannen — att tillhandagå främmande makt — och då straffansvar icke skall inträda med mindre fråga är om ett systematiskt insamlande i sådant syfte, torde det ej behöva befaras att straffbestämmelsen, även utan nämnda begränsning, skall komma att drabba alltför vidsträckt. Den av departementschefen omnämnda nya lagstiftningen i Schweiz gör ej någon åtskillnad mellan uppgift som är tillgänglig i tryck och uppgift av annat slag. Av synnerlig vikt är ock, att straffbudet får sådan omfattning att denna verksamhet i varje dess yttring framstår såsom otillbörlig.»

Departementschefen har emellertid funnit övervägande skäl för att bibehålla den ifrågavarande inskränkningen (propositionen sid. 70).

Jämväl i övrigt framställde *lagrådet* vissa erinringar mot det remitterade förslaget, vilka emellertid beaktats vid utformandet av det genom propositionen framlagda förslaget.

Propositionens förslag till det nya stadgandet, 8 kap. 21 a §, återfinnes å sid. 64 i utskottets utlåtande. Förslaget innebär, att svensk man, som i syfte att gå främmande makt tillhanda insamlar eller låter insamla ej i tryck offentligt tillgängliga uppgifter angående rikets krigsmakt eller angående andra förhållanden, vilkas meddelande till främmande makt kan skada rikets försvar, eller i syfte som nyss sagts tager befattning med sådana insamlade uppgifter, skall, där ej gärningen förut i kapitlet är med svårare straff särskilt belagd, straffas med fängelse. Äro omständigheterna synnerligen försvårande, kan straffet höjas till straffarbete i högst två år, och äro de synnerligen mildrande, må dömas till böter. — Förslaget har föranlett vissa ändringar i 127 och 133 §§ strafflagen för krigsmakten (utskottets utlåtande sid. 69 och 70).

Det ursprungliga kommittéförslaget har upptagits i motionerna I: 272 och II: 569 (utskottets utlåtande sid. 4—5). Därvid har dock den jämkning vidtagits att medan i kommittéförslaget straff enligt paragrafen skulle inträda endast då uppgifterna ej vore av beskaffenhet att böra hållas hemliga, det

motionsvis framlagda förslaget icke innehåller nämnda inskränkning. Herr Borells förslag har upptagits i motionerna I: 149 och II: 354 (utskottets utskottets utlåtande sid. 14).

Utskottet biträder i princip förevarande förslag att straffbelägga spioneri-
verksamhet jämväl i vad den riktar sig på insamlande av uppgifter av icke
hemlig natur. Emellertid anser utskottet i likhet med lagrådet att det i för-
slaget gjorda undantaget rörande insamlande av i tryck offentligt tillgängliga
uppgifter hör utgå. På sätt lagrådet yttrat är det ingalunda uteslutet, att i
tryck allmänt tillgängliga uppgifter om militära förhållanden kunna, om de
sammanställas, lämna ett för främmande makt värdefullt material. Då
straffbudet inskränkes till en verksamhet i syfte att tillhandagå främmande
makt, synas icke några betänkligheter möta mot en utsträckning av den före-
slagna straffbestämmelsen till att avse även i tryck allmänt tillgängliga upp-
gifter. Utskottet vill alltså förorda att i propositionens förslag till 8 kap.
21 a § strafflagen och 127 § strafflagen för krigsmakten orden »ej i tryck
offentligt tillgängliga» utgå.

Utskottet.

8. Övriga förslag.

Propaganda å kaféer.

Angående gällande bestämmelser får utskottet hänvisa till betänkandet
sid. 221—222.

Kommittén föreslår ändringar i förordningarna den 11 juli 1919 angående försäljning av pilsnerdricka och den 8 maj 1925 angående försäljning av vissa alkoholfria och därmed jämförliga drycker, av innebörd att länsstyrelse skulle tilldelas befogenhet att, om utskänkingsrörelse på giltiga grunder kunde antagas ha till syfte att främja verksamhet för undergrävande av krigslydnaden, återkalla tillstånd att driva rörelsen eller för viss tid meddela förbud mot dess fortsättande.

Motiveringen till förslaget återfinnes å sid. 230—231 i betänkandet.

Förslaget har i *yttrandena* föranlett en del tillstyrkande uttalanden.

Föredragande departementschefen framhåller, att 1934 års maltdryckskommitté nyligen avgivit förslag till ny förordning angående försäljning av pilsnerdricka med ändrade regler rörande befogenheten att indraga utskänkingsrätt. Efter samråd med chefen för finansdepartementet har föredragande departementschefen funnit skäl ej föreligga för att nu, utan avbidan på slutligt ståndpunktstagande till nämnda förslag, upptaga dessa av kommittén angående statsfientlig verksamhet framlagda förslag.

Kommitténs förslag ha upptagits *dels* — med smärre redaktionella ändringar — i motionerna I: 281 och II: 578 (utskottets utlåtande sid. 11) samt I: 282 och II: 579 (utskottets utlåtande sid. 11) *dels ock*, i oförändrad form, i motionerna I: 153 och II: 356 (utskottets utlåtande sid. 21—22).

Utskottet.

Militärmyndigheterna ha påtalat fall, där ett kafé i närheten av kasernområde blivit av en ytterlighetsriktning använt för att under manskapets ledighet låta agitatorer där göra manskapet till föremål för disciplinupplösande propaganda. I likhet med kommittén anser utskottet att en dylik mot staten fientlig verksamhet väl kan likställas med de övriga orsaker som enligt 1919 års förordning angående försäljning av pilsnerdricka och 1925 års förordning angående försäljning av vissa alkoholfria och därmed jämförliga drycker kunna föranleda indragning av försäljningsrättighet. Kommittén har också föreslagit vissa ändringar i dessa förordningar. Föredragande departementschefen har emellertid — under erinran om att 1934 års maltdryckskommitté nyligen avgivit förslag till ny förordning angående försäljning av pilsnerdricka — ej funnit skäl föreligga för att nu, utan avbidan på slutligt ståndpunktstagande till berörda förslag, upptaga de nyssnämnda förslagen. Utskottet anser emellertid att frågan bör avgöras i samband med övriga lagförslag mot statsfientlig verksamhet. I detta sammanhang vill utskottet även framhålla att genom maltdryckskommitténs förslag icke avses att göra ändring i 1925 års förordning såvitt angår de däri givna reglerna om befogenhet att indraga utskänkingsrätt.

Beträffande den närmare utformningen av nu förevarande förslag har i yttranden anmärkts, att själva utskänkingsrörelsen knappast kunde ha till syfte att främja verksamhet för undergrävande av krigslydnaden. Det vore även svårt att bevisa förefintligheten av något dylikt syfte. Anmärkningen synes riktig. Återkallande av utskänkingsrätten torde därför böra medgivnas när å utskänkingsställe verksamhet av nu nämnt slag bedrivs under sådana omständigheter att innehavaren kan antagas äga kännedom därom. Utskottets förslag till författningstext återfinnes å sid. 72 och 73 i detta utlåtande.

Militärbefällets rätt att upprätthålla ordning inom övningsområde m. m.

Beträffande gällande rätt hänvisas till sid. 224—225 i betänkandet.

Utöver den rätt, som enligt kungl. kungörelsen den 9 maj 1916 angående vad militär personal i vissa fall har att iakttaga vid upprätthållande av allmän ordning m. m. tillkommer militär befälhavare — att om någon stör allmänna ordningen i närheten av post- eller vaktställe eller marinen tillhörande fartyg, och civil polismyndighet ej finnes tillstädes, taga den felande i förvar — skulle enligt *kommitténs förslag* införas rätt för befälhavare att inom militärt övningsområde samt i läger eller kvarter även i andra fall sörja för upprätthållande av ordningen. För sådant ändamål skulle från området få avlägsnas den som uppträdde berusad eller störde ordningen och i trängande fall skulle sådan person även få tagas i förvar.

Enligt förslag, framlagt av herr *Borell*, skulle militär befälhavares rätt att upprätthålla ordningen utsträckas att gälla även grannskapet av läger och kvarter eller vid trupp.

Motiveringen till kommitténs och herr Borells förslag återfinnes i betänkandet å sid. 232 resp. 344.

Förslaget om utsträckning av militärbefälets rätt att upprätthålla ordningen inom övningsområde etc., har i *yttrandena* föranlett en del tillstyrkande uttalanden, varvid flera myndigheter tillika uttalat sig för herr Borells förslag i denna del.

Föredragande departementschefen framhåller, att det av kommittén föreslagna tillägget till 1916 års kungörelse avser en fråga, som kan av Kungl. Maj:t i administrativ ordning avgöras, samt tillägger, att frågan torde komma att av chefen för försvarsdepartementet hos Kungl. Maj:t anmälas.

Kommitténs förslag har upptagits i motionerna I: 283 och II: 580 (utskottets utlåtande sid. 12). Herr Borells förslag framlägges, med smärre redaktionella ändringar, i motionerna I: 150 och II: 355 (utskottets utlåtande sid. 20—21).

Enligt utskottets mening bör den av kommittén föreslagna kompletteringen av 1916 års kungörelse angående vad militär personal i vissa fall har att iakttaga vid upprätthållande av allmän ordning m. m. vidtagas utan dröjsmål. Härvid torde dock kommittéförslaget bära undergå sådan ändring att militärbefälet bemyndigas att sörja för upprätthållande av ordningen icke endast inom militärt övningsområde samt i läger och kvarter utan även eljest vid trupp. Utskottets förslag till författningstext återfinnes å sid. 74 i detta utlåtande.

Utskottet.

Organisationsrätt för militärmanskap m. m.

I motionerna II: 163, 264 och 265 ha framställts vissa yrkanden beträffande militärmanskapets fri- och rättigheter (se utskottets utlåtande sid. 24—25).

Frågan om upphävande av lagen om krigsdomstolar och strafflagen för krigsmakten är uppenbarligen av den beskaffenhet att riksdagen icke kan upptaga densamma till behandling på det sätt som frågan framförts i motionen nr 264. I viss mån har frågan berörts i den till innevarande års riksdag avlåtna propositionen nr 98. Vad angår motionerna nr 163 och 265 synes den förra delvis åsyfta inrättandet av ett slags soldatråd och båda stå i strid mot den lagstiftning mot den statsfientliga propagandan inom krigsmakten, som redan nu gäller och i propositionen eller av utskottet förordats. Utskottet avstyrker således motionerna.

Utskottet.

Utskottets hemställan.

På grund av vad utskottet i det föregående anfört får utskottet hemställa,

Sid. 33¹.

A) att riksdagen måtte i skrivelse till Kungl. Maj:t anhålla, att Kungl. Maj:t ville i enlighet med de av utskottet ovan under avd. 1 angivna riktlinjer låta verkställa omarbetning av det utav kommittén rörande statsfientlig verksamhet framlagda förslaget till lag angående för statens säkerhet och ordningen i landet farliga sammanslutningar samt för nästkommande års riksdag framlägga det sålunda omarbetade förslaget;

B) att riksdagen, med förklarande att de genom förevarande proposition framlagda lagförslagen icke kunnat i oförändrat skick antagas, måtte för sin del i anledning av dels propositionen, dels ock väckta motioner antaga följande

(Kungl. Maj:ts förslag.)

(Utskottets förslag.)

a) Förslag

till

Lag

om ändring i vissa delar av 8, 10, 11 och 16 kap. strafflagen.

Häri genom förordnas, att 8 kap. 14 och 23 §§ samt 16 kap. 15 § strafflagen skola erhålla ändrad lydelse på sätt nedan angives ävensom att i 8, 10 och 11 kap. skola införas nya paragrafer, en i 8 kap. betecknad såsom 21 a §, en i 10 kap. betecknad såsom 14 a § samt en i 11 kap. betecknad såsom 9 a § av nedan angivna innehåll:

8 KAP.

Sid. 47.

14 §.

Den som uppsåtligen giver allmän spridning åt falska rykten eller lögnaktiga uttalanden, ägnade att framkalla fara för rikets säkerhet, dömes till straffarbete i högst två år eller fängelse eller, där omständigheterna äro synnerligen mildrande, till böter.

Sid. 61.

21 a §.

21 a §.

Svensk man, som i syfte att gå främmande makt tillhanda insamlar eller låter insamla *ej i tryck offentligt* Svensk man, som i syfte att gå främmande makt tillhanda insamlar eller låter insamla uppgifter angående

¹ Hänvisning till den sida i detta utlåtande, där utskottets motivering återfinnes.

(Kungl. Maj:ts förslag.)

(Utskottets förslag.)

tillgängliga uppgifter angående rikets krigsmakt eller angående andra förhållanden, vilkas meddelande till främmande makt kan skada rikets försvar, eller i syfte som nyss sagts tager befattning med sådana insamlade uppgifter, straffes, där ej gärningen förut i detta kapitel är med svårare straff särskilt belagd, med fängelse. Äro omständigheterna synnerligen försvårande, må straffet höjas till straffarbete i högst två år; äro de synnerligen mildrande, må till böter dömas.

de rikets krigsmakt eller angående andra förhållanden, vilkas meddelande till främmande makt kan skada rikets försvar, eller i syfte som nyss sagts tager befattning med sådana insamlade uppgifter, straffes, där ej gärningen förut i detta kapitel är med svårare straff särskilt belagd, med fängelse. Äro omständigheterna synnerligen försvårande, må straffet höjas till straffarbete i högst två år; äro de synnerligen mildrande, må till böter dömas.

23 §.

Sid. 47.

Var som vet förräderi eller sådant brott emot rikets säkerhet, som ovan sagt är, å färde vara, och det ej i tid upptäcker, dömes till fängelse eller till straffarbete i högst fyra år; där å brottet efter lag kan följa böter, må ock för underlåtenhet att det upptäcka till böter dömas. Har han ej de skäl varmed han tilltror sig kunna den brottslige till gärningen binda; uppenbare då, utan att nämna personen, de omständigheter som honom kunniga äro, eller straffes som nyss är sagt. Ej skall någon av de i 3 kap. 11 § nämnda personer till straff efter denna § fällas, där brottets upptäckande icke utan angivelse till åtal kunnat ske.

10 KAP.

14 a §.

Sid. 47.

Den som uppsåtligen giver allmän spridning åt falska rykten eller lögnaktiga uttalanden, ägnade att framkalla fara för den allmänna ordningen eller att väcka förakt för offentlig myndighet eller annat organ som äger besluta i offentliga angelägenheter, dömes till fängelse eller böter.

11 KAP.

9 a §.

Sid. 41.

Söker man genom våld å person eller egendom, genom oljud eller oväsande eller på annat förargelseväckande sätt hindra hållandet av allmän sammankomst för överläggning eller för åhörande av föredrag, eller störer man på sätt nu är sagt sådan sammankomst, straffes, där ej gärningen förut i detta kapitel är med svårare straff särskilt belagd, med böter eller fängelse i högst sex månader.

(Kungl. Maj:ts förslag.)

(Utskottets förslag.)

16 KAP.

Sid. 49.

15 §.

Brott som i 7, 8, 9 eller 11 § omförmäles må ej åtalas av annan än målsägande, där ej ärekränkningen skett mot någon i eller för ämbete, tjänst eller annan allmän befattning som han innehar eller innehaft eller, mot någon som innehar sådan befattning, med avseende å förhållande utom befattningen av beskaffenhet att göra honom ovärdig det förtroende och den aktning som befattningen kräver.

Brott som i 12 § sägs må ej åtalas av allmän åklagare, där det ej av målsägande till sådant åtal angives.

Denna lag träder i kraft den 1 juli 1936.

Sid. 56.

b) Förslag

till

Lag

angående indragning av vissa skrifter.

Härigenom förordnas som följer:

1 §.

Anträffas vid trupp eller ombord å flottans fartyg på annat sätt än genom tryck mångfaldigad skrift, vilken uppenbarligen åsyftar att utplåna känslan av plikter mot fosterlandet eller att uppväcka hat mot befälet eller att eljest undergräva krigslydnaden, må, vare sig skriften synes straffbar eller icke, på stället varande högste befälhavare meddela förordnande att indragning skall ske av de exemplar av skriften, som vid truppen eller å fartyget anträffas. Den som är befälhavare vid truppen eller å fartyget äger omedelbart vidtaga nödig åtgärd för hindrande av sådan skrifts spridande inom truppen eller å fartyget under tid som

1 §.

Anträffas vid trupp eller ombord å flottans fartyg på annat sätt än genom tryck mångfaldigad skrift, vilken uppenbarligen åsyftar att utplåna känslan av plikter mot fosterlandet eller att uppväcka hat mot befälet eller att eljest undergräva krigslydnaden,

eller påträffas någon med att utsprida sådan skrift bland krigsfolk i annat fall än nu sagts eller bland värnpliktiga vilka ej äro krigsmän men äro samlade på grund av föreskrift i värnpliktslagen,

må, vare sig skriften synes straffbar eller icke, på stället varande högste befälhavare meddela förordnande att indragning skall ske av de exem-

(Kungl. Maj:ts förslag.)

åtgår till dess förordnande om indragning kan av honom utverkas.

(Utskottets förslag.)

plar av skriften, som anträffas vid truppen eller å fartyget eller i samband med utspridandet.

Vid trupp eller å flottans fartyg äger befälhavaren och i andra fall det befäl som är kommenderat till ordningens upprätthållande eller som eljest är å tjänstens vägnar tillstådes omedelbart vidtaga nödig åtgärd för hindrande av sådan skrifts spridande inom truppen eller å fartyget eller bland krigsfolket eller de värnpliktiga under tid som åtgår till dess förordnande om indragning kan av honom utverkas.

Förordnande om indragning, vilket genast må gå i verkställighet, skall ofördröjligen anmälas hos tryckfrihetskommittén, och ankommer på denna att pröva huruvida förordnandet skall äga bestånd.

2 §.

Den som, medan förordnande om indragning av skrift är gällande, med vetskap om förordnandet utsprider eller låter utsprida skriften vid trupp eller å flottans fartyg, straffes, där han lyder under strafflagen för krigsmakten, efter nämnda lag, samt eljest med dagsböter eller fängelse i högst ett år.

2 §.

Den som, medan förordnande om indragning av skrift jämlikt 1 § är gällande, med vetskap om förordnandet utsprider eller låter utsprida skriften vid trupp eller å flottans fartyg eller eljest bland krigsfolk eller bland värnpliktiga som i samma paragraf avses, straffes, där han lyder under strafflagen för krigsmakten, efter nämnda lag, samt eljest med dagsböter eller fängelse i högst ett år. *Samma lag vare om den som i annat fall än nu sagts vid truppen eller å fartyget eller bland krigsfolket eller de värnpliktiga utsprider eller låter utsprida sådan skrift som i 1 § avses för att främja den med skriften åsyftade verkan; dock må ej till straff dömas med mindre dessförinnan förordnande om skriftens indragning meddelats och prövats skola bestå.*

(Kungl. Maj:ts förslag.)

(Utskottets förslag.)

3 §.

Böter som ådömas enligt denna lag tillfalla kronan. Saknas tillgång till böternas gäldande, förvandlas de enligt allmänna strafflagen.

Denna lag träder i kraft den 1 juli 1936.

c) Förslag

till

Lag

om ändring i vissa delar av strafflagen för krigsmakten.

Härigenom förordnas, att 72, 127 och 133 §§ strafflagen för krigsmakten skola erhålla ändrad lydelse på sätt nedan angives:

Härigenom förordnas, att 72, 97, 127, 133 och 185 §§ strafflagen för krigsmakten skola erhålla ändrad lydelse på sätt nedan angives samt att i samma lag skall införas en ny paragraf, betecknad såsom 96 a §, av följande innehåll:

Sid. 56.

72 §.

Den som, medan förordnande om indragning av skrift jämlikt § 4 mom. 12 eller 13 tryckfrihetsförordningen eller lagen angående indragning av vissa skrifter är gällande, med vetskap om förordnandet utsprider eller låter utsprida skriften vid trupp eller å flottans fartyg, dömes till disciplinstraff eller fängelse i högst ett år. Sker brottet vid tillfälle som i 65 § sägs, må till straffarbete i högst ett år dömas.

72 §.

Den som, medan förordnande om indragning av skrift jämlikt § 4 mom. 12 eller 13 tryckfrihetsförordningen är gällande, med vetskap om förordnandet utsprider eller låter utsprida skriften vid trupp eller å flottans fartyg, dömes till disciplinstraff eller fängelse i högst ett år. Sker brottet vid tillfälle som i 65 § sägs, må till straffarbete i högst ett år dömas.

Samma lag vare om den som, medan förordnande om indragning av skrift jämlikt lagen angående indragning av vissa skrifter är gällande, med vetskap om förordnandet utsprider eller låter utsprida skriften vid trupp eller å flottans fartyg eller

(Kungl. Maj:ts förslag.)

(Utskottets förslag.)

eljest bland krigsfolk eller bland värnpliktiga vilka ej äro krigsmän men äro samlade på grund av föreskrift i värnpliktslagen, ävensom om den som i annat fall än nu sagts vid truppen eller å fartyget eller bland krigsfolket eller de värnpliktiga utsprider eller låter utsprida sådan skrift som i nämnda lag avses för att främja den med skriften åsyftade verkan; dock må i sistnämnda fall ej till straff dömas med mindre dessförinnan förordnande om skriftens indragning meddelats och prövats skola bestå.

96 a §.

Sid. 39.

Den som i militär tjänstedräkt deltagar i demonstrationståg av vad slag det vara må, belägges med disciplinstraff.

97 §.

Vad i 79 och 95 §§, 96 § 1 mom. samt 96 a § är stadgat — — — personal.

127 §.

Där någon för obehörig uppenbarar sådana handlingar, avbildningar eller andra föremål eller sådana sakförhållanden, vilkas uppenbarande för främmande makt kan skada rikets försvar och som han vet böra hemliga hållas, eller obehörigen sätter sig i besittning av hemlighet varom nu är sagt, eller, i syfte att gå främmande makt tillhanda, insamlar eller låter insamla *ej i tryck offentlig tillgängliga* uppgifter angående rikets krigsmakt eller angående andra förhållanden, vilkas meddelande till främmande makt kan skada rikets försvar, eller i syfte som nyss sagts tager befattning med sådana in-

127 §.

Där någon för obehörig uppenbarar sådana handlingar, avbildningar eller andra föremål eller sådana sakförhållanden, vilkas uppenbarande för främmande makt kan skada rikets försvar och som han vet böra hemliga hållas, eller obehörigen sätter sig i besittning av hemlighet varom nu är sagt, eller, i syfte att gå främmande makt tillhanda, insamlar eller låter insamla uppgifter angående rikets krigsmakt eller angående andra förhållanden, vilkas meddelande till främmande makt kan skada rikets försvar, eller i syfte som nyss sagts tager befattning med sådana insamlade uppgifter, då skall

Sid. 61.

(Kungl. Maj:ts förslag.)

samlade uppgifter, då skall vid straffets bestämmande efter allmän lag brottet anses vara begånget under försvårande omständigheter.

Vad i — — — straff belagt.

(Utskottets förslag.)

vid straffets bestämmande efter allmän lag brottet anses vara begånget under försvårande omständigheter.

Vad i — — — straff belagt.

133 §.

Beträdes krigsman — — — på livstid.

Begår någon som ej är krigsman brott som avses i 4, 5, 6, 7, 8, 9, 10, 17, 18, 19, 20, 21 eller 21 a § av 8 kap. allmänna strafflagen, straffes efter ty i nämnda lag är sagt; dock att i de fall som i 4, 5 och 6 §§ omförmälas till dödsstraff skall dömas, där ej omständigheterna äro mildrande. Förövas brottet av någon som lyder under strafflagen för krigsmakten, vare det, vid straffets bestämmande, ansett såsom försvårande omständighet.

Sid. 39.

185 §.

Till — — — nämligen:

1) — — — 96 §;

8 a) deltagande i demonstrations-tåg efter 96 a §;

9) — — — 177 §.

Denna lag träder i kraft den 1 juli 1936.

C) att riksdagen i anledning av väckta motioner måtte för sin del antaga följande

Sid. 36.

a) **F ö r s l a g**

till

L a g

om förbud för viss i det allmännas tjänst anställd personal att tillhöra vissa sammanslutningar eller att främja deras verksamhet.

Härigenom förordnas som följer:

Konungen äge utfärda förbud för krigsmaktens fast anställda personal, försvarsverkets civila personal samt befattningshavare vid polis- och åklagarväsendet att tillhöra samman-

(Utskottets förslag.)

slutning, vars verksamhet är sådan eller vilken ålägger sina medlemmar sådana förpliktelser att fara för behörigt fullgörande av vederbörandes tjänsteplikt kan uppkomma, eller att främja sådan sammanslutnings verksamhet.

Överträdelse av sådant förbud vare för tjänsteman ansett såsom fel i tjänsten.

Denna lag träder i kraft den 1 juli 1936.

b) Förslag

Sid. 39.

till

L a g

om förbud för krigsmanskap att delta i vissa sammankomster.

Härigenom förordnas som följer:

Det vare krigsmanskap förbjudet att delta i sammankomst anordnad av sammanslutning, vilken krigsmaktens fast anställda personal ej må tillhöra.

Är eljest sammankomst utsatt att äga rum å ort, där krigsmanskap är samlad till tjänstgöring, eller i grannskapet därav, och kan det på giltiga grunder antagas, att vid sammankomsten skola förekomma yttranden, vilka åsyfta att utplåna känslan av plikter mot fosterlandet eller att uppväcka hat mot befälet eller att eljest undergräva krigslydnaden, äge på stället varande högste befälhavare förbjuda manskapet att delta i sammankomsten. Om förbudets meddelande avlåte befälhavaren oför-

(Utskottets förslag.)

dröjligen underrättelse till justitiekanslern.

Överträdelse av förbud, som i första stycket avses, vare ansett såsom försummelse av tjänsteplikt, varom sägs i 130 § strafflagen för krigsmakten, och överträdelse av förbud enligt andra stycket såsom brott mot krigslydnaden, varom sägs i 79 § samma lag.

Denna lag träder i kraft den 1 juli 1936, då lagen den 16 juni 1906 (nr 42 s. 3) om förbud för krigsmanskap att delta i vissa sammankomster skall upphöra att gälla.

Sid. 62.

c) Förslag

till

förordning om ändrad lydelse av 27 § 1 mom. förordningen den 11 juli 1919 (nr 406) angående försäljning av pilsnerdricka.

Härigenom förordnas, att 27 § 1 mom. förordningen den 11 juli 1919 angående försäljning av pilsnerdricka skall erhålla följande ändrade lydelse:

1. Visa sig å ställe, där idkande av utskänkning medgivits enligt 13 §, oordningar eller bedrives där osedlighet och kan till följd därav rörelsens innehavare icke anses vara lämplig att vidare förestå densamma, eller bedrives å stället verksamhet för undergrävande av krigslydnaden under sådana omständigheter att innehavaren kan antagas äga kännedom därom, äger Konungens befallnings-

(Utskottets förslag.)

havande att återkalla utskänkingsrätten.

Denna förordning träder i kraft den 1 juli 1936.

d) Förslag

Sid. 62.

till

förordning om ändrad lydelse av 14 § 1 mom. förordningen den 8 maj 1925 (nr 119) angående försäljning av vissa alkoholfria och därmed jämförliga drycker.

Härigenom förordnas, att 14 § 1 mom. förordningen den 8 maj 1925 angående försäljning av vissa alkoholfria och därmed jämförliga drycker skall erhålla följande ändrade lydelse:

1. Bedrives å försäljningsställe osedlighet, eller visar sig sådant ställe utgöra tillhåll för personer, som dömts för olovlig befattning med rusdrycker, eller finnes innehavaren vara oförmögen att upprätthålla god ordning i försäljningslokalen, eller föranledas av försäljningen oordningar i närheten av försäljningsstället, eller bedrives å stället verksamhet för undergrävande av krigslydnaden under sådana omständigheter att innehavaren kan antagas äga kännedom därom, äger länsstyrelsen återkalla tillstånd till försäljning eller för viss tid meddela förbud mot utskänkning av alkoholfria drycker.

Denna förordning träder i kraft den 1 juli 1936.

(Utskottets förslag.)

D) att riksdagen i anledning av väckta motioner måtte i skrivelse till Kungl. Maj:t anhålla, att Kungl. Maj:t ville utfärda följande författningar

Sid. 42.

a) Kungörelse angående tillämpning för riket i dess helhet av bestämmelserna i § 13 ordningsstadgan för rikets städer den 24 mars 1868 (nr 22).

Härigenom förordnas, att vad i § 13 ordningsstadgan för rikets städer den 24 mars 1868 är stadgat skall tillämpas även å ort, varest bestämmelserna i samma paragraf icke redan äro gällande; och tillkommer i förevarande fall landsfiskal enahanda befogenhet, som enligt nämnda paragraf är i fråga om stad tillagd polismyndighet därstädes.

Denna kungörelse träder i kraft den _____, då § 30 andra stycket ordningsstadgan för rikets städer den 24 mars 1868 (nr 22) samt kungörelsen den 10 juni 1932 (nr 198) angående tillämpning för riket i dess helhet av vissa bestämmelser i ordningsstadgan för rikets städer den 24 mars 1868 (nr 22) skola upphöra att gälla.

Sid. 63.

b) Kungörelse om tillägg till § 1 kungörelsen den 9 maj 1916 (nr 149) angående vad militär personal i vissa fall har att iakttaga vid upprätthållande av allmän ordning m. m.

Härigenom förordnas, att till § 1 kungörelsen den 9 maj 1916 angående vad militär personal i vissa fall har att iakttaga vid upprätthållande

(Utskottets förslag.)

Sid. 62.

av allmän ordning m. m. skall fogas ett tredje stycke av följande lydelse:

Inom militärt övningsområde samt i läger eller kvarter eller eljest vid trupp äge militär befälhavare även i andra fall än nyss sagts sörja för upprätthållande av ordningen. För sådant ändamål må från området avlägsnas den som uppträder berusad eller stör ordningen. I trängande fall må ock sådan person tagas i förvar såsom i föregående stycke sägs.

Denna kungörelse träder i kraft den 1 juli 1936.

E) att förevarande motioner, nämligen inom första kammaren nr 149—151, 153, 217, 271—273 och 275—283 samt inom andra kammaren nr 102, 163, 264, 265, 354—357, 568—570, 572—580, 802 och 805, i den mån de icke kunna anses besvarade genom utskottets hemställan under A)—D), icke måtte till någon riksdagens åtgärd föranleda.

Stockholm den 9 juni 1936.

På första lagutskottets vägnar:

S. LINNÉR.

Vid detta ärendes behandling ha närvarit:

från första kammaren: herrar *Anderson* i Hägelåkra, *Klefbeck*, *Velander*, *Svenson* i Eskhult, *Löfgren*, *Norling*, *Wohlin* och *Otto Wangson*;

från andra kammaren: herrar *Linnér*, *Nilsson* i Antnäs, *Hedlund* i Östersund, *Sjögren*, *Olsson* i Rimforsa, *Olsson* i Mellerud, *Johansson* i Bro och *Berg*.

R e s e r v a t i o n e r :

Vid punkt A) av utskottets hemställan

av herrar *Klefbeck, Norling, Otto Wangson, Hedlund* i Östersund, *Sjögren, Olsson* i Mellerud och *Berg*, vilka anförde:

Utskottets yrkande om en skrivelse till Kungl. Maj:t angående lagförslag med bestämmelser om upplösning av för statens säkerhet och ordning i landet farliga sammanslutningar kunna vi icke biträda. Det politiska läget i landet motiverar icke en dylik lagstiftning. Komme den begärda lagen till stånd skulle en högröstad agitation för dess tillämpande snart nog sätta in. Ett förbud mot viss sammanslutning, om ett sådant förbud utfärdades, skulle medföra ett ständigt övervakande och ingripande mot fortsättning av sammanslutningens verksamhet. Den polisuppsikt som därav skulle föranledas skulle komma att utsträckas till områden som hos oss plägat betraktas såsom tillhörande den enskildes privatliv. Ändock skulle förbudet näppeligen kunna effektivt upprätthållas utan endast gynna uppkomsten av hemliga organisationer, inriktade på konspirationer och underjordisk verksamhet.

Vi hemställa om avslag på utskottets under denna punkt framställda skrivelseförslag.

Vid punkt B) i utskottets hemställan

dels av herrar *Klefbeck, Norling, Sjögren, Olsson* i Mellerud och *Berg*, vilka anförde:

8 kap. 21 a § allmänna strafflagen.

Enligt utskottsförslaget, som avviker från både kommittéförslaget och propositionen, skall insamlandet av *i tryck offentligt tillgängliga* uppgifter angående försvaret under vissa omständigheter kriminaliseras såsom förräderi. Vi anse detta vara en alltför vidsträckt straffbestämmelse. Den skulle drabba t. ex. innehavaren av en byrå för tidningsurklipp som mottager abonnemang för tidningsuppgifter angående försvaret. Det torde vara vanligt att exempelvis främmande militärattachéer i ett land begagna sig av en dylik metod för införfärfande av informationsmaterial. Sannolikt bruka även svenska militärattachéer i utlandet förfara på samma sätt. Någon anledning att stämpla dessa metoder såsom förkastliga och illojala synes icke föreligga.

Vi hemställa,

att förevarande paragraf antages i den avfattning, som föreslagits i propositionen.

Förslag till lag angående indragning av vissa skrifter.

Detta lagförslag behandlar endast skrifter som icke äro tryckta utan stencilerade eller på annat sätt mångfaldigade. Enligt propositionen skulle samma möjligheter till dylika skrifers indragning beredas som för närvarande finnas i fråga om tryckta skrifter. Lagförslaget har sålunda i och för sig ett ganska ringa tillämpningsområde. För närvarande torde det vara vanligt att skrifter, som här avses, utan något som helst stöd i lag indragas av militärbefälhavare, när de anträffas vid trupp eller å fartyg.

Vad angår lagförslagets avfattning, är det uppenbart att viss överensstämmelse bör råda med reglerna angående tryckta skrifers indragning. Enligt propositionen skulle någon skärpning av de nuvarande indragningsbestämmelserna i tryckfrihetsförordningen ej ske. Denna ståndpunkt, till vilken vi ansluta oss, medför såsom konsekvens att vi förorda den avfattning av bestämmelserna i förevarande lagförslag, som i propositionen föreslås.

Vi hemställa alltså:

beträffande 1 §:

att paragrafen måtte antagas i den avfattning som föreslås i den kungliga propositionen;

beträffande 2 §:

att paragrafen måtte antagas i den avfattning, som föreslås i den kungliga propositionen.

*Förslag till lag om ändring i vissa delar av strafflagen för krigsmakten.**72 §.*

Avfattningen av denna paragraf sammanhänger med ovan berörda lagförslag angående indragning av vissa skrifter. Såsom konsekvens av vår ståndpunkt beträffande nämnda lagförslag hemställa vi,

att förevarande paragraf måtte antagas i den avfattning, som föreslås i den kungliga propositionen.

127 §.

Avfattningen av denna paragraf sammanhänger med lydelsen av 8 kap. 21 a § allmänna strafflagen. I överensstämmelse med vår ovan uttalade ståndpunkt angående olämpligheten av att kriminalisera insamlandet av i tryck offentligt tillgängliga uppgifter, hemställa vi,

att förevarande paragraf måtte antagas i den avfattning, som föreslås i den kungliga propositionen.

dels ock av herrar *Otto Wangson* och *Hedlund* i Östersund, vilka biträtt den av herr *Klefbeck* m. fl. vid denna punkt avgivna reservationen med undantag av vad däri anförts beträffande förslaget till 8 kap. 21 a § allmänna strafflagen samt 127 § i förslaget till lag om ändring i vissa delar av strafflagen för krigsmakten.

Vid punkt C) i utskottets hemställan

av herrar *Klefbeck, Norling, Otto Wangson, Hedlund* i Östersund, *Sjögren, Olsson* i Mellerud och *Berg*, vilka anförde:

Förslag till lag om förbud för viss i det allmännas tjänst anställd personal att tillhöra vissa sammanslutningar eller att främja deras verksamhet.

Det första av de under denna punkt upptagna förslagen utgör en lag innefattande inskränkningar i föreningsrätten för krigsmaktens fast anställda personal, försvarsverkets civila personal samt befattningshavare vid polis- och åklagarväsendet. I likhet med föredragande departementschefen anse vi att befattningshavare vid polis- och åklagarväsendet och krigsmaktens fast anställda personal böra iakttaga särskild återhållsamhet i fråga om anslutning till politiska ytterlighetspartier och verksamhet i deras tjänst. Det kan ej förnekas att påfallande försyndelser mot denna regel förekommit. Vi anse dock ej att vad som hittills förekommit kräver lagstiftarens ingripande. Särskilt finna vi det omotiverat att låta lagen omfatta även försvarsverkens civila personal. Vi hemställa alltså,

att förevarande lagförslag måtte av riksdagen avslås.

Förslag till lag om förbud för krigsmanskap att delta i vissa sammankomster.

Detta lagförslag är avsett att ersätta 1906 års lag i samma ämne. Den huvudsakliga nyheten i lagförslaget sammanhänger med nyssnämnda, av utskottet föreslagna lag, som förbjuder krigsmaktens fast anställda personal att tillhöra vissa sammanslutningar. Enligt förevarande lagförslag skulle krigsmanskap förbjudas att delta i sammankomst, som anordnas av sammanslutning, vilken den vid krigsmakten fast anställda personalen ej må tillhöra. I överensstämmelse med vår ståndpunkt beträffande det föregående lagförslaget, hemställa vi,

att förevarande lagförslag måtte av riksdagen avslås.

Vid punkt D) i utskottets hemställan

dels av herrar *Klefbeck, Norling, Otto Wangson, Sjögren, Olsson* i Mellerud och *Berg*, vilka anförde:

Under förevarande punkt har utskottet hemställt om avlåtande av skrivelse till Kungl. Maj:t angående utfärdande av två särskilda kungörelser. Av dessa avser den ena nya restriktiva bestämmelser angående församlingsrätten. De nu för städerna gällande föreskrifterna om anmälningsplikt vid offentliga möten, föredrag o. d. inomhus böra enligt skrivelseförslaget ut-

sträckas även till landsbygden. Vidare skulle de nuvarande för städerna gällande föreskrifterna om tillståndstvång vid möten, föredrag, demonstrationer o. d. utomhus likaledes utsträckas att gälla även för landsbygden.

När dessa frågor 1932 behandlades av riksdagen, avslogs kravet på *tillståndstvång* för utomhusmöten å landsbygden av bägge kamrarna, medan ett från frisinnat håll framställt förslag om *anmälningsplikt* för utomhusmöten segrade i första, men avslogs i andra kammaren. I kommittéförslaget angående åtgärder mot statsfientlig verksamhet förordas av majoriteten att tillståndstvång införes för demonstrationståg å landsbygden och att i övrigt genom särskilt beslut, som underställes Kungl. Maj:t, visst område på landet skall kunna helt likställas med stad.

Utskottsmajoriteten går nu ett avsevärt steg längre än såväl båda kamrarna 1932 som kommittéförslaget. Enligt utskottets skrivelseförslag skall landsbygden i allo likställas med städerna såväl beträffande anmälningsplikt för inomhusmöten av skilda slag som i fråga om tillståndstvång för utomhusmöten.

Vi anse att denna byråkratisering av församlingsrätten möjliggör godtyckliga inskränkningar i en hävdvunnen frihet och medför onödig omgång och tidsutdräkt för landsbygdens befolkning.

Vad angår den andra kungörelsen, om vars utfärdande utskottet föreslår att riksdagen skall hemställa, handlar den om rätt för militär befälhavare att inom militärt övningsområde och vid trupp ingripa mot personer som störa ordningen. Vi ha inga invändningar mot den ifrågavarande utsträckningen av militär befälhavares befogenheter, men då det i propositionen meddelats att frågan — som tillhör Kungl. Maj:ts administrativa lagstiftningsområde — kommer att av regeringen upptagas, är en riksdagsskrivelse uppenbarligen överflödig.

Under återopande av vad nu anförts hemställa vi,

att utskottets under punkt D) gjorda hemställan måtte av riksdagen avslås.

dels av herr *Hedlund* i Östersund,

dels ock, såvitt angår det under D) a) upptagna författningsförslaget, av herr *Olsson* i Rimforsa.

Vid punkt E) i utskottets hemställan

av herrar *Linnér*, *Anderson* i Hägelåkra, *Velander* och *Nilsson* i Antnäs, vilka anförde:

Såsom framgår av kommitténs utredning har den svenska lagstiftningen sedan åtskillig tid tillbaka genom särskilda straffbud sökt bemöta den stats-

fientliga propaganda som bedrivs inom försvarsverket. Utskottet förordar nu ytterligare åtgärder i samma syfte. I ett avseende synes det oss dock som om man behövde gå längre än utskottet föreslagit, nämligen beträffande propaganda som av person vilken icke lyder under krigslagen bedrivs bland försvarsverkets personal eller värnpliktiga. Tanken ligger till grund för det i herr Borells reservation föreslagna och i motionerna I: 149 och II: 354 upptagna fjärde stycket i 10 kap. 14 § strafflagen. Utformningen av nämnda förslag synes emellertid icke fullt tillfredsställande, särskilt i jämförelse med de tre föregående styckena i samma lagrum. Vad som bör eftersträvas lär vara att straffbelägga sådana handlingar som — utan att fylla förutsättningarna i de tre första styckena — innefatta propagandaåtgärder bland försvarsverkets personal eller värnpliktiga, uppenbarligen åsyftande att utplåna känslan av plikter mot fosterlandet eller att uppväcka hat mot befälet eller att undergräva krigslydnaden. Man skulle därigenom erhålla en till synes nödig komplettering i den av utskottet förordade lagen angående indragning av vissa skrifter.

Vi hemställa därför,

att riksdagen måtte hos Kungl. Maj:t anhålla att i samband med den under A) i utskottets utlåtande begärda utredningen angående lag mot vissa sammanslutningar Kungl. Maj:t ville låta verkställa utredning angående sådant tillägg till strafflagen som ovan angivits.